

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут іноземної філології
Кафедра англійської мови та прикладної лінгвістики

The Philological Universe^S

Збірка наукових робіт

Житомир – 2023

УДК: 811.11+821.111+81'25+81'23+81'322

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 10 від 26 травня 2023 р.)

Засновники: ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка кафедра англійської мови та прикладної лінгвістики

Редакційна колегія:

к.ф.н., доц. Білюк І. Л.

к.п.н., доц. Войналович Л.П.

к.п.н., доц. Дячук Н. В.

к.ф.н. доц. Кодубовська О.О.

к.ф.н. доц. Криворучко Т.В.

к.ф.н., доц. Чумак Л. М.

Левченко О.М.

Хорошун О.О.

Рецензенти:

Ірина УСОВА – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету;

Оксана КОМАРНИЦЬКА – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького;

Юлія ШУБА – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

The Philological Universe^S : Збірка наукових робіт. Житомир, 2023. – 135 с.

Збірка наукових робіт містить результати досліджень студентів та науковців з актуальних проблем перекладознавства та прикладної лінгвістики. Матеріали друкуються в авторській редакції.

© Житомирський державний
університет імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

<i>Дем'янчук Д.С.</i> Стратегії та тактики українського перекладу англомовних кінофільмів	6
<i>Прокопчук М.Ю.</i> Особливості застосування перекладацьких трансформацій в українському перекладі кінофільму «Найкраще в мені»	8
<i>Сінькевич М.В.</i> Особливості перекладу романів Джона Стейнбека українською мовою	10
<i>Дуб Д.Р., Криворучко Т.В.</i> Використання художніх засобів при перекладі політичних промов	13
<i>Черкавська Я. Г., Чумак Л. М.</i> Оцінне судження як засіб вираження оцінки (на прикладі роману Кена Кізі «Над зозулиним гніздом»)	16
<i>Шрамек Б. Б., Чумак Л. М.</i> Утворення засобів звернення в офіційному англомовному дискурсі	18
<i>Іскоростенська А.В.</i> Специфіка українського перекладу англомовних романів Рейчел Ліппінкотт	20
<i>Кулявик С.Й., Дячук Н.В.</i> Порівняльна характеристика енантіосемії та омонімії	22
<i>Білоусова А.В., Дячук Н.В.</i> Поняття та особливості контекстуальної та лексичної синонімії	24
<i>Дубель М.В., Дячук Н.В.</i> Жанрові характеристики паремій (на прикладі англійської мови)	26
<i>Звінський В.О., Криворучко Т.В.</i> Стилістичні прийоми у процесі перекладу	30
<i>Ковальчук Н. О., Чумак Л. М.</i> Sketch Engine: потужний інструмент для дослідження текстів та лінгвістичних даних	32
<i>Попп М. І., Кодубовська О.О.</i> Алгоритм укладання лінгвокраїнознавчого глосарію «The Crown»	34
<i>Лінський Є.В.</i> Лінгвостилістичні особливості сучасної англомовної літератури шпигунської тематики	36
<i>Якубенко І. О., Чумак Л. М.</i> Сучасні тенденції поповнення лексичного складу англійської мови новими одиницями в структурно-семантичному аспекті (на матеріалі інтернет-ЗМІ)	38
<i>Кир'янова Т.Б., Дячук Н. В.</i> Особливості перекладу іншомовних слів у англомовній сучасній пресі	41
<i>Денисюк Д. А., Дячук Н.В.</i> Гендерні особливості комунікації англійською мовою	43
<i>Ляшенко Р. Д.</i> Еквівалентність при перекладі юридичних термінів на матеріалах англомовних текстів рішень ЄСПЛ	45
<i>Бондарчук Н. В., Білюк І. Л.</i> Особливості перекладу англомовних термінів екологічного законодавства ЄС українською мовою	47
<i>Рибчинська А.О., Зорницький А.В.</i> Специфіка відтворення жанрових особливостей «британського» детективу в українських перекладах	49

Бахурінська О.А., Полховська М.В. Прийоми перекладу власних назв українською мовою (на матеріалі роману Дж. Орвелла “1984”)	51
Чепюк К.М., Дячук Н.В. Корелеренція та референція у художньому дискурсі як засіб текстотворення	52
Гайченя В.С., Полховська М.В. Засоби відтворення англорновних скорочень в англорновному інтернет-просторі українською мовою	54
Кварацхелія З. В., Полховська М.В. Стратегії адаптації в українорновному перекладі англорновних мультфільмів	55
Кесь М., Зорницький А.В. Роль узусу як чинника сучасного англорукраїнського перекладу: теорія та практика	58
Шевченко К. Т. Прийоми перекладу каламбуру у серіалі «Friends»	60
Коваленко М.С. Способи відтворення англійських паремій в українських художніх перекладах	63
Томашевський В.Р. Особливості перекладу нон-конформістського мовлення у творі Д.Д. Селінджера "Над прірвою у житі"	65
Мельник В.С. Способи відтворення наративної напруги у перекладі літератури жахів	67
Нехаєнко К.О., Кодубовська О.О. Лексикографія та електронні словники: принципи та алгоритми у створенні дворновного словника	69
Кириленко М. О., Чумак Л. М. Лексико-семантичний та стилістичний потенціал лексичних одиниць, що позначають базові потреби мовної особистості	71
Шваб А.О., Чумак Л.М. Особливості репрезентації іміджу України у світі: порівняльний аналіз у перекладацькому аспекті	74
Таргонь Г. М., Білюк І. Л. Процес створення вебресурсу для перекладу	76
Савчук О.Р. Дейксис як категорія когнітивної лінгвістики	80
Кулибаба В.О. Класифікація "реалій" за предметною ознакою	82
Вишневецька С. Я. Особливості відтворення гендерної складової у перекладі офіційно-ділових промов	84
Фіщук А. А., Левченко О.М. Військова лексика у сучасних засобах масової інформації (на матеріалі BBC news, рубрика War in Ukraine)	85
Шикер А. О., Левченко О.М. Теоретичні аспекти дослідження поняття «неологізм» в англійській мові	88
Костюченко А.В., Левченко О.М. Особливості функціонування фразеологізмів у романі «Гіпотеза кохання» Алі Гейзелвуд	90
Тарадай М. О. Використання перекладацьких трансформацій для передачі лексичних одиниць детективних серіалів	92
Пащенко М.О., Левченко О.М. Лінгвістичні особливості жанру «промова», стратегія дискусії та комунікативна поведінка (на матеріалі виступів TED Talks)	95
Панасюк І. І., Криворучко Т.В. Особливості застосування декомпресії при перекладі художнього тексту	97
Кривосніцький А.О. Мовні засоби комунікативно-прагматичного впливу у промовах американських політиків та особливості їх відтворення українською мовою	98

Пономаренко В.С., Білюк І.Л. Особливості ідіостилю Едгара По	100
Юхимець Б. О. Використання перекладацьких трансформацій у перекладі роману «Диво»	102
Горбенко П.В., Білюк І.Л. Стилiстичнi перекладацькi трансформацiї при передачi англiйських порiвнянь українською мовою	104
Бельчик Т.А., Соколовська С. Ф. Особливості непересічної структури роману Альфреда Дебліна «Берлін Александерплац»	106
Ширман Д. О. Особливості застосування перекладацьких трансформацій у перекладі казки «Щасливий принц» О. Уальда українською мовою	108
Маліновський І. В. Особливості перекладу ідіостилю Ф. С. Фіцджеральда (на матеріалі роману "The Great Gatsby")	110
Барановський В.В. Створення вебглосарію термінів сучасної ІТ галузі	112
Крилова Я. Ю., Криворучко Т.В. Способи перекладу фразеологічних одиниць на матеріалі сучасної англomовної прози	114
Заєць К.І. Військовий дискурс у сучасних лінгвістичних дослідженнях	116
Комаревич А.А. Антропоніми в сучасному англomовному медійному дискурсі	117
Горпиніч А. В. Засоби відтворення категорії модальності в промовах сучасних політичних лідерів	120
Побірська Т. М. Особливості вживання пасивного стану в англomовному науковому дискурсі	122
Третяк Є.І. Електронний англomовний понятійно-термінологічний глосарій з теми 3D-анімація	124
Короченко А.А. Використання прагматичних трансформацій у перекладі англomовних політичних виступів українською мовою	127
Дем'янчук Т.С. Лексико-граматичні та стилістичні особливості перекладу українською мовою книги «Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів»	129
Скоропад Д. І. Нова лексика в англійській мові: структурно-прагматичні характеристики	132
Мелешкіна К.С., Криворучко Т.В. Лексико-граматичні трансформації у перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри»)	134
Слюсар Д. М. Аналіз лінгвістичних особливостей трилогії «Дивергент»	135
Супрунчук А.О. Відтворення перекладу лексико-граматичних конструкцій у художніх творах	137
Приходько А.С. Прийоми передачі англomовних військових сленгізмів українською	139

СТРАТЕГІЇ ТА ТАКТИКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КІНОФІЛЬМІВ

Наша розвідка присвячена виокремленню та класифікації стратегій та тактик перекладу англomовних кінофільмів українською мовою. Наразі проблеми перекладу кінофільмів привертають увагу вітчизняних перекладознавців, оскільки існує нагальна необхідність узагальнити досвід перекладу, який існує в Україні та окреслити шляхи подальшого розвитку кіноперекладу [5].

Кінопереклад є складовою частиною аудіовізуального перекладу. Під останнім розуміють процес перекладу телевізійних, кінематографічних та інших аудіовізуальних матеріалів з однієї мови на іншу, з урахуванням всіх елементів мови, що присутні в оригіналі. Однією з перших форм аудіовізуального перекладу є переклад титрів у німому кіно, до того ж необхідність такого перекладу кардинально збільшилася з появою звукового кіно у ХХ столітті. Відтоді аудіовізуальний переклад почав набувати популярності у багатьох країнах світу. Наразі основою в аудіовізуальному перекладі є дублювання - процес створення звукової доріжки для кінофільму, яка передає мову оригіналу в іншу мову. Загалом, дублювання є важливою складовою процесу створення фільмів, якщо воно виконаний якісно, то це дозволяє шанувальникам більшої кількості глядачів з різних країн насолоджуватися фільмом у своїй рідній мові, що збільшує популярність та прибутковість фільму. Одним із головних викликів при дублюванні фільмів є збереження оригінальної атмосфери та емоційної зарядженості фільму, крім того, потрібно мати здатність передати емоції та нюанси оригінальної мови, щоб передати атмосферу та сенс фільму у перекладі. Під час дублювання потрібно дотримуватися відповідних технічних вимог, таких як гучність звукової доріжки, щоб забезпечити якісний звуковий досвід для глядачів.

У нашій розвідці ми використовуємо переклади кінофільмів студії Marvel, яка відома своїми успішними кінофільмами, що стали складовими популярного кіновсесвіту Marvel Cinematic Universe (MCU). У фільмах студії зазвичай присутня велика кількість спеціальних ефектів та діалогів між персонажами, вони переглядаються у багатьох країнах світу, тому їх переклад, а саме *дублювання* в інші мови є надзвичайно важливим процесом. У перекладі фільмів студії Марвел дублювання відіграє важливу роль у забезпеченні доступності їх фільмів для глядачів з усього світу. Переклад фільмів студії Марвел також включає переклад субтитрів та налагодження звукових ефектів.

Оскільки переклад художнього кінофільму є складним та багатограним процесом, що має враховувати особливості вихідної та цільової культури, то його організація потребує використання певної стратегії. Останню визначаємо як загальний план або схему, яку перекладач використовує в процесі перекладу тексту. Хоча не існує загальноприйнятого значення цього терміну, поняття

використовується для позначення загальної організації процесу перекладу [2]. Стратегія перекладу може включати в себе вибір підходу до перекладу, вибір мовних засобів для передачі змісту, а також врахування мети та аудиторії тексту. Відповідно до того, який принцип превалує у перекладі: наближення до цільової культури чи збереження феноменів вихідної культури, стратегії розділяють на *доместикацію* (одомашнення) та *форенізацію* (збереження чужомовного колориту), крім того об'єднання таких стратегій дозволяє говорити про комбінацію зазначених стратегій [6].

Важливою та необхідною ланкою процесу перекладу є тактика перекладу [2], способи використання конкретних мовних засобів для досягнення мети перекладу. Тактики перекладу можуть варіюватись в залежності від жанру тексту, стилю та рівня складності тексту. Тому розрізняють стратегію та тактику перекладу як ціле та часткове. Стратегія перекладу допоможе визначити загальну мету та напрямок перекладу, тоді як тактика перекладу надасть перекладачеві конкретні інструменти для досягнення цієї мети.

Розглянемо використання репродуктивної стратегії, яка дозволяє скопіювати структуру слова мови оригіналу [1], у перекладі кінофільмів студії Марвел, до реалізації якої віднесемо використання тактики калькування, яка зберігає структуру слова вихідної мови і не адаптує його до вимог цільової мови.

Прикладом калькування у перекладі фільмів студії Марвел є фраза персонажа *Dr. Strange* з фільму "*Avengers: Infinity War*" [7], що вийшов у 2018 році: *We're in the endgame now* [7], що в українському перекладі звучить як *Ми в кінці гри зараз* [3]. У перекладі використано кальку, оскільки фраза "*endgame*" з англійської мови перекладена буквально як *кінець гри* [3], що може сприйматись як закінчення гри, більш прийнятним відповідником є фрази *ми в останній фазі* або *ми на фінішній прямій*. Проте вибір перекладача може бути обумовлений тим фактом, що репліка актору дубляжу має співпасти з вимовними зусиллями актора оригіналу, тому коротка фраза є більш прийнятною. Власне і назва самої кінострічки калькується та має в українському прокаті назву "*Месники: Війна нескінченості*" [3], оскільки в англійській мові слово *avenger* визначається як *a person who does harm to or punishes someone who has done something bad, especially to the person's family and friends* [8].

Калькування пов'язане з перекладом діалогів у фільмі "*Captain America: The Winter Soldier*" [9], де англійський діалог "*I don't know if I can do that*" [9] був перекладений як "*Я не знаю, чи я зможу це зробити*" [4], де слово *do* було перекладене як *зробити*, хоча більш точним перекладом було б *виконати*, тому що в цьому контексті персонаж має на меті саме виконання поставленої місії, а дієслово *зробити* є доволі багатозначним.

Отже, перекладачі вирішують завдання передати емоції та смисл оригінального фільму мовою перекладу з використанням репродуктивної та адаптивної стратегій. При цьому, їм потрібно зберегти атмосферу та контекст, що були задумані авторами фільму. Аналіз використання тактики калькування в рамках репродуктивної стратегії перекладу, яка має на меті зберегти структуру

вихідної лексичної одиниці, демонструє, що ігнорування норм цільової мови призводить до деформації смислу цільової репліки.

Подальші **перспективи** дослідження полягають у вивченні особливостей використання тактик адаптивної стратегії, яка дозволяє брати до уваги норми цільової мови та культури під час українського перекладу англомовних кінофільмів студії Марвел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко Я. Стратегії і тактики українських ретрансляцій п'єс Шекспіра у світлі когнітивної еквівалентності. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2022. № 11. С. 21-26.

2. Корольова Т. М., Жмаєва Н. С. Стратегії, тактики та операції перекладу. *Proceedings of XX International scientific conference “Practical Applications of Research Findings”*. Morrisville: Lulu Press, 2018. P. 60–63.

3. Месники: Війна нескінченності. Переклад студії «Ле Доен».

4. Перший месник: Друга війна. Переклад студії «Ле Доен».

5. Славова Л.Л., Борисенко Н.Д. Етноспецифіка кіноперекладу у дзеркалі міжкультурної комунікації. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2019. Вип. 1(89). С. 124–128.

6. Славова Л., Борисенко Н. Одомашнення та очуження як основні прийоми дублювання у кіноперекладі. *Переяславська мовознавча толока: тези I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 19-20 вересня 2019 року)* / Гол. ред. К. І. Мізін; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2019. 250 с. С. 168-169.

7. Avengers: Infinity War. URL : <https://crazynate.com/full-movie-script-marvel-avengers-infinity-war/> (Дата перегляду: 07.04.2023).

8. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/avenger> (Дата перегляду: 07.04.2023).

9. Captain America: The Winter Soldier. URL : https://movies.fandom.com/wiki/Captain_America:_The_Winter_Soldier/Transcript (Дата перегляду: 07.04.2023).

Прокопчук М.Ю.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ КІНОФІЛЬМУ «НАЙКРАЩЕ В МЕНІ»

Сучасне перекладознавство займається вивченням багатьох актуальних питань та проблем, безпосередньо пов'язаних з тонкощами перекладацької діяльності. Переклад тексту – це важкий, багатогранний процес, який включає

цілий ряд операцій, знання котрих перекладачем є гарантією адекватного перекладу [4, с. 267]. Кінопереклад, у свою чергу, є досить складним видом перекладу, оскільки він потребує однакової уваги як до вербальних, так і невербальних засобів вираження. Як наслідок, під час перекладу кінотексту виникають труднощі, що мають не лише лінгвістичний та екстралінгвістичний, а й технічний характер [2, с. 35]. Ще однією специфічною рисою цього поняття є те, що кіносценарій є результатом спільної праці як сценариста, так і режисера, тобто має колективного адресанта та віддзеркалює суб'єктивну картину світу та задум обох а іноді декількох авторів. А це, в свою чергу, вимагає від перекладача глибокого розуміння особливостей вихідної та цільової культур, а також конкретної області чи сфери діяльності зображеної в кінотексті задля виконання адекватного та еквівалентного перекладу [1, с. 48].

Наша стаття присвячена дослідженню перекладацьких трансформацій в екранізації роману популярного американського письменника – Ніколаса Спаркса. Суголосність нашої розвідки студіям у галузі аудіовізуального перекладу [1, с. 48-52] обумовлює її **актуальність**. **Метою роботи** є дослідження особливостей перекладу одиниць морфологічного рівня в екранізації роману «Найкраще в мені» Ніколаса Спаркса [5], український багатоголосий закадровий переклад якого виконаний студією «К1» [3].

Відмінності структурної будови української та англійської мов, особливості функціонування частин мови спричиняють використання різноманітних трансформацій при перекладі [1, с. 48-49].

До виявлених нами змін на морфологічному рівні відносимо особливості відтворення часів англійських дієслів в українському перекладі. Прикладом подібної трансформації є наступна репліка кіногероя:

You're wasting your time [5].

Ти згаяла час! [3].

В цій ситуації перекладач відтворює теперішній час *The Present Continuous* англійського дієслова за допомогою дієслова у минулому часі, доконаному стані. Якщо у репліці вихідного тексту мовець критикує співрозмовницю за дію, яку вона виконує в момент мовлення, то репліка цільового тексту робить акцент на дії, яка вже відбулась. Проте такий спосіб перекладу зумовлений ситуацією, зображеною на екрані, де мовець зосереджує увагу на тому, що героїня вирішила допомогти штовхати машину, замість того, щоб вирушити відразу на вечірку. Водночас і вихідна і цільова репліки підкреслюють емоційність ситуації та містять певний відтінок докору та критики.

У наступному прикладі у вихідному тексті використано дієслово *to be* у *The Past Continuous* зі значенням, що людина в певний момент поводить себе не так як зазвичай. У перекладі вилучено дієслово зв'язку та додано прислівник *просто*:

She was being nice, all right? [5].

Вона просто ввічлива [3].

Оскільки в українській мові немає граматичних засобів відтворення часів групи *Continuous* перекладач використовує лексичний засіб, прислівник *просто*, який привертає увагу глядача до конкретної ознаки у поведінці героїні (*ввічлива*).

Пошук відповідної трансформації відбувається під час відтворення в українському перекладі неособових форм англійських дієслів. Так, в наступній ситуації відбувається заміна герундіальної конструкції *being a mother* на абстрактний іменник *материнство* в українському перекладі:

Being a mother makes me happy [5].

Материнство – моє щастя [3].

Зауважимо, що в цьому прикладі відбувається трансформація, в результаті якої дієслівна фраза *makes me happy* замінюється іменниковою сполукою *моє щастя*.

Отже, під час перекладу кінофільму «Найкраще в мені» текст зазнав трансформацій на морфологічному рівні, серед яких виокремлюються використання минулого часу для відтворення англійських дієслів у теперішньому часі, використання додаткових лексичних одиниць для передачі значення англійських часів, які не мають відповідників в українській мові; відтворення дієслівних конструкцій іменниковими сполуками.

Подальшою перспективою розвідки є дослідження особливостей перекладу кінотексту на синтаксичному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко Н. Д., Садловська О. С. Відтворення англійських реалій в українському кіноперекладі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2018. Вип. 1 (87). С. 48–52.
2. Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*. 2018. № 10. С. 35–38.
3. Найкраще в мені (український багатоголосий закадровий переклад телеканалу K1), 2014. URL : https://uakino.club/filmy/genre_drama/3573-naykrasche-v-men.html (Дата перегляду: 01.04.2023).
4. Сітко А.В. Проблема відтворення граматичної семантики інтерогативів засобами цільової мови. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. К.: Логос, 2012. Вип. 22. С. 267–274.
5. The Best of Me. Relativity Media, Relativity EuropaCorp Distribution. URL : <http://baskino.me/films/dramy/> (Дата перегляду: 01.04.2023).

Сінькевич М.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНІВ ДЖОНА СТЕЙНБЕКА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Проблеми перекладу художнього тексту знаходяться у центрі уваги українських перекладознавців [4], оскільки прагнення перекладача до забезпечення доступності сприйняття художньої інформації нерідко нівелює

вихідний текст, не виправдано українізуючи зміст твору і, як наслідок, позбавляючи його національної своєрідності. Тим часом, дотримуючись енергетичної концепції мови, яка постулює прихильність свідомості індивіда до того світобачення, що міститься в національній мові, завданням перекладача є прагнення зберегти етнічну своєрідність поетичного світу твору. Енергія мови перекладу за силою впливу на мислення читача має бути еквівалентною енергії, що міститься у творчій мові автора, зберігаючи при цьому етнічну своєрідність. Іншими словами, перекладач не змагається з автором у досягненні емоційного впливу на читачке сприйняття, але прагне донести до читача вихідний зміст етнічно наближеним до поетичної реальності художнього світу твору [1].

Завданням перекладача є максимальне збереження в міжмовних трансформаціях етномовного змісту в мові перекладу. При цьому мають бути виключені випадки мовної інтерференції, що виникають у разі недостатнього володіння індивідом другою мовою, оскільки в цьому разі йдеться не про насильницьке нав'язування елементів однієї мови іншій, порушуючи усталені мовні норми, а про впровадження в систему мови творчості одиниць етнічної мови. Така взаємодія мов, а саме про неї йдеться, передбачає не тільки загальновідому й досить поширену практику лексичних запозичень, а й ґрунтовніше, і не завжди явне, взаємопроникнення.

Останнього часу з'явився переклад українською мовою [2] роману Дж. Стейнбека "Грона гніву" (1939 р.) [5], що свідчить про інтерес українських читачів до творчості великого американського письменника. Упродовж усього творчого шляху Дж. Стейнбек виявляє інтерес до історії своєї країни, національних міфів, ідеї американської мрії, як наслідок - до проблеми характеру американського народу, суті та змісту системи американських цінностей.

Розглянемо застосування перекладацьких трансформацій в романі Дж. Стейнбека "Грона гніву" (1939 р.) [5] та його перекладі, виконаного Ольгою Смольницькою (2018 р.) [2].

Першу групу трансформацій утворює калькування, яке дозволяє зберегти у цільовому тексті ключові реалії вихідної культури без істотних змін:

(1) *At the end of each row of square houses stood two men armed with shotguns and wearing big silver stars pinned to their shirts* [5, с. 560].

Наприкінці кожного подвір'я стояло двоє чоловіків з дробовиками, і в кожного на сорочці була начеплена велика срібна зірка [2].

Silver star - це медаль, яку вручають особі, яка персонально відзначилася у військових діях, відноситься до групи суспільно-політичних, підгрупи військових реалій, нагорода, до якої представляють військовослужбовців Збройних сил США за особливі заслуги в бою, прояв надзвичайної відваги, була заснована 1918 року. [6] Перекладач використав прийом калькування.

У наступному прикладі калькування використано для відтворення слів патріотичної американської пісні, які власне дали назву і самому роману:

(2) *In the souls of the people the grapes of wrath are filling and growing heavy* [5, р. 533].

У людських душах досягають соком грона гніву і важчають, важчають, щоб зродити врожай. [2].

Фраза *grapes of wrath* є відсиланням до американської патріотичної пісні "Бойовий гімн", яка була написана 1961 року письменницею та поетесою Джулією Ворд Гау і стала популярною в роки Громадянської війни. Під час перекладу цієї реалії було використано прийом калькування.

До другої групи трансформацій відносимо генералізацію, яка дозволяє читачеві цільового тексту спростити його сприйняття. У наступному прикладі йдеться про ономастичну реалію, назву американської компанії.

(3) *One cat' takes and shoves ten families out* [5, с. 65].

Один трактор бере й випихає десять сімей [2].

Лексема *cat* є сленговим скороченням назви компанії з виробництва різної техніки *Caterpillar* [6]. У вихідному тексті йдеться про трактор цієї фірми. У читача книги у вихідній культурі скорочення *cat* не викликає запитань, а для україномовних читачів цілком логічним є застосування генералізації, бо згадка компанії не нестиме додаткового смислового навантаження.

Наступний приклад стосується побутової реалії, назви конкретної марки тютюну, невідомої в Україні.

(4) *Wish I had a sack a Durham* [5, с. 397].

Якби ж мені пачку табаки [2].

Durham скорочення від назви марки тютюну, повна назва - *Bull Durham Smoking Tobacco*. Тютюн *Durham* став першим брендом тютюнових виробів, що здобув таку популярність серед американців і продавався в усіх штатах [6]. Перекладач у цьому випадку застосував прийом генералізації, не уточнюючи, що згадується тютюн конкретної марки.

Транскодування у комбінації з прийомом конкретизації утворює третю групу. До прикладу:

(5) *Bing Crosby, Benny Goodman* [5, с. 262].

Пісеньки Бінга Кросбі, джаз Бенні Гудмена [2].

Як бачимо реалії-антропоніми транскодуються. Гаррі Лілліс (Бінг) Кросбі - популярний американський співак, у 1930-х рр. його пісні були на піку популярності. Бенджамін (Бенні) Девід Гудмен - американський музикант, співак, композитор, який працював у стилі джаз, пік кар'єри якого також припав на кінець 1930-х років. Перекладач додатково вдався до прийому конкретизації, оскільки для сучасних українських читачів імена цих американських музикантів незнайомі.

До четвертої групи належить заміна американської реалії схожою українською, що робить текст більш зрозумілим для українського читача.

(6) *Get rabbits, an' sometimes a prairie chicken* [5, с. 118].

Кролі трапляються, буває, що й тетерваки [2].

У вихідному тексті реалія фауни *Prairie chicken* номінує лучного тетерука, вид птахів із сімейства фазанових (рід лучних тетеруків), що мешкають у Північній Америці [6]. Перекладач підібрав відповідник-аналог і використав слово тетервак. Тетервак, своєю чергою, також належить до сімейства фазанових

і зустрічається в українських широтах [7]. Таким чином, перекладач вважав за краще пожертвувати реалією на користь знайомого читачам поняття.

Аналіз трансформацій, які використовуються в перекладі роману, дозволив констатувати, що неможливість абсолютної тотожності текстів оригіналу і перекладу сприяє тому, що для досягнення еквівалентності в процесі перекладу перекладачеві доводиться застосовувати прийоми перекладацьких трансформацій. Нами виділено чотири групи трансформацій, які використовує перекладач для відтворення американських реалій 1930 років: калькування, генералізацію, транскодування у комбінації з конкретизацією та заміну реалії. Використання зазначених трансформацій обумовлено намаганням перекладача, з одного боку, зберегти у перекладі ознаки вихідної культури, а, з іншого боку, наблизити переклад до читача цільової культури.

Подальша перспектива дослідження полягає у виокремленні граматичних трансформацій, використаних у перекладі роману Дж. Стейнбека “Грона гніву” українською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1971. 129 с.
2. Стейнбек Дж. Грона гніву / пер. Смольницька О. Київ : КМ-Букс, 2018. URL: <https://coollib.com/b/493826/read#t1> (Дата звернення 05.04.2023)
3. Steen, G. Perspectives on discourse: the state of the art. *Language and Literature*. 2004. P. No. 13 (2). 161–179.
4. Slavova L., Borysenko N., Demenchuk D. American culture-specific items designating status: Translation aspects. *Translation Industry: Theory in Action : international Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students*. 2021. Vol. 105. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/16/shsconf_tita2020_01002/shsconf_tita2020_01002.html (Дата перегляду: 01.04.2023).
5. Steinbeck, J. *The Grapes of Wrath*. London : Penguin books, 2014. 678 p.
6. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/> (Дата перегляду: 01.04.2023).
7. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (Дата перегляду: 01.04.2023).

**Дуб Д.Р., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет ім. Івана Франка**

ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

Головним інструментом, яким користуються політики задля досягнення своїх цілей, є політична промова. Політична промова – це заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін. Політичною промовою може бути парламентський виступ як публічне намагання переконати аудиторію в доцільності певної ідеї, заходів, дій. Для цього використовуються оригінальні

пропозиції, аргументи, несподівані думки, емоційний виклад, швидка реакція, "рамка" мовного етикету [4, с. 235].

Перекладачі повинні бути знайомі з різними художніми засобами та їх використанням в політичних промовах, щоб ефективно передавати емоції та зміст оригінального тексту.

Розглянемо такі приклади використання перекладацької трансформації стилістичної відповідності:

Алегорія: *«У такий тривожний для світу час доречно згадати відчуття лідерів країн-засновниць ООН 75 років тому. Людство пережило найстрашнішу війну. Світ нагадував солдата, що рухається скривавленим полем, де ще хвилину тому гриміли вибухи. Знесилений, спустошений, розгублений, але живий».* (Виступ Президента України Володимира Зеленського на загальних дебатах 75-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН), *«At such a disturbing time for the world, it is appropriate to remember the sentiments of the leaders of the UN founding countries 75 years ago. Humanity has survived the most horrendous war. The world resembled a soldier moving through a bloodstained field one minute after the explosions stopped. Exhausted, devastated, at a loss, but alive»* (Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu at the general debate of the 75th session of the UN General Assembly).

Градація: *«Кому ж вершити розвиток кожного регіону? Тільки тобі. Господарю своєї землі. Бо Україна – це ти. Україна починається з тебе. Все твоє. Твої домівка, подвір'я, вулиця, село або місто, твоя область, а отже – і твоя країна».* (Промова Президента з нагоди Дня Незалежності України), *«Who should lead the development of each region? You should. The owner of your land. Because Ukraine is you. Ukraine starts with you. All is yours. The home, yard, street, village or city, the region, and therefore the country is yours.»* (Speech of the President on the occasion of the Independence Day of Ukraine).

Оксюморон: *«Ми хочемо тиші, яку почує вся Україна!».* (Промова Президента з нагоди Дня Незалежності України), *«We want silence that all of Ukraine will hear!»* (Speech of the President on the occasion of the Independence Day of Ukraine).

Ще одним з найчастіше уживаних мовних засобів є метафора. У політиці метафора – основний "постачальник" альтернатив вирішення проблемних ситуацій. Політична метафора знаходить безліч можливих виходів з кризи, які далі розглядаються політиками у процесі прийняття рішення [2, с. 45].

Метафора: *«На жаль, поки що цього не сталося. Але нашу пам'ять анексувати нікому не вдасться».* (Звернення Президента України з нагоди Дня спротиву окупації АР Крим та міста Севастополя), *«Unfortunately, this has not happened yet. But no one will be able to annex our memory»* (Address by the President of Ukraine on the occasion of the Day of Resistance to the Occupation of the Autonomous Republic of Crimea and the City of Sevastopol).

Перерахування: *«Це не частина нашої історії, це і є наша історія. Нам не треба доводити це історичними трактатами, роботами, статтями».* («Україна. Київська Русь. 1033»: звернення VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція Президента Володимира Зеленського з нагоди Дня

Хрещення Київської Русі – України), « This is not part of our history, this is our history itself. We do not need to prove it with historical treatises, works, or articles» («Ukraine. Kyivan Rus'. 1033» Address by President Volodymyr Zelenskyu on the occasion of the Day of Christianization of Kyivan Rus' – Ukraine).

Анафора: *«Бізнесом, який платить податки, а не «відкати». Який фінансує благодійні проекти, а не групу депутатів. Який примножує свій капітал не тому, що ділить і віднімає у країни» (Звернення Глави держави за результатами засідання Ради національної безпеки і оборони 4 червня), «A business that pays taxes, not kickbacks. That finances charitable projects, not a group of deputies. That increases its capital not because it divides and takes away from the country» (Address by the President following the meeting of the National Security and Defense Council).*

Риторичне питання: *«Чи не настав час поставити крапку в цьому питанні? Чи не настав час у практичному плані довести відданість гаслу Never again?». (Звернення Президента України з нагоди Дня пам'яті та примирення), «Isn't it time to put an end to this issue? Isn't it time to prove the devotion to the slogan "Never again" in practical terms?» (Address by the President of Ukraine on the occasion of the Day of Remembrance and Reconciliation).*

Наведені приклади свідчать, що використання перекладацької трансформації стилістичної відповідності забезпечує повну адекватність перекладу на експресивно-емоційному рівні, що дуже важливо для текстів політичних промов.

Повноцінний переклад політично-агітаційного матеріалу, крім фактично точної передачі змісту, має донести до читача й всі емоційні елементи, укладені в оригіналі, так само як і його політичну спрямованість. Цим політичний текст і відрізняється від науково-технічного [1, с. 76].

Політичним текстам не властива логічна стрункість. Часто використовуються мовні шаблони й стереотипи. Незручні вислови замінюються умовними, а то й такими, що нічого не означають. Політична мова у промовах також віддає перевагу коментуванню, а не інформації. Важливою особливістю є спрямованість аргументів переважно на почуття, а не на розум [3, с. 22-23].

Отже, з метою ефективного впливу на слухача, його уяву і почуття, в політичних промовах широко використовуються епітети, порівняння, метафори, образні засоби та фразеологізми, зустрічається розмовна лексика, яка підсилює емоційний вплив промови. Характерними семантико-стилістичними ознаками промов є антитеза, оксюморон, паралелізм та риторичні запитання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури: частина 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 304 с.
2. Кузьменко, О.А. Метафора у політичному дискурсі [Текст] / О.А. Кузьменко, О.О. Жулавська // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факту іноземної філології та

соціальних комунікацій, Суми, 19-20 квітня 2012 року / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2012. — Ч.1. — С. 45-47.

3. Петренко В. Особливості визначення політичної мови / В. Петренко // Політичний менеджмент – 2007. – № 2. – С. 16 – 24.

4. Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов // Філологічні науки. – 2016. – Книга 1. – С. 235-238.

Черкавська Я. Г., Чумак Л. М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОЦІННЕ СУДЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ОЦІНКИ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ КЕНА КІЗІ «НАД ЗОЗУЛИНИМ ГНІЗДОМ»)

Оцінка є невід'ємним елементом інтелектуальної діяльності людини, за допомогою якої мовна особистість (адресант) формує своє бачення реальної дійсності. При цьому суб'єктивний фактор визначається основним в оцінюванні предметів, фактів, подій об'єктивної реальності, адже перед тим як сформулювати оцінку про той чи інший предмет чи подію, ставлення до нього, людина аналізує їх, формуючи таким чином, власне відношення до дійсності.

Дослідники зазначають, що оцінка як об'єктивно-суб'єктивна конотація (тобто емоційне, оцінне та стилістичне забарвлення слова) належить до ціннісної картини світу адресанта, який інтерпретує навколишній світ під впливом норм і стереотипів соціуму [3].

Через єдність мови й мислення оцінка неодмінно знаходить відображення у мовленні, оскільки суб'єкт наділяє значимістю елементи дійсності, що сприймаються, тож інтерпретуюча функція мови базується на ціннісних параметрах сприйняття дійсності [1].

У лінгвістиці оцінка розуміється як універсальна мовна категорія, сутність якої – відображення в мові ціннісного відношення суб'єкта, що пізнає світ до об'єктивної дійсності [4]. Для вираження оцінки існують цілі шари лексики. Здебільшого це прикметники та прислівники, адже вони мають велике різноманіття оцінної семантики.

Для того аби сформулювати та виразити певну оцінку в усному чи письмовому мовленні створюється оцінне судження. Оцінне судження – за винятком образи чи наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, зокрема критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичні дані, з огляду на характер використання мовних засобів, зокрема вживання гіпербол, алегорій, сатири [2].

Далі на прикладі роману Кена Кізі «Над зозулиним гніздом» розглянемо приклади оцінних суджень. Коли старша медсестра говорить про нового пацієнта Макмерфі, вона оцінює його наступним чином: *“He is what we call a ‘manipulator,’ Miss Flinn, a man who will use everyone and everything to his own ends.”* Називаючи його маніпулятором, вона дає героєві негативну оцінку і вже в самому її твердженні є пояснення, чому ця оцінка негативна: тому що він є людиною, яка використовує інших заради своїх цілей.

На підтвердження негативного денотату прикметника *manipulator* словник Oxford Dictionary дає таке визначення цій лексемі: “manipulator – a person who shows skill at influencing people or situations in order to get what they want” [5]. Тобто медсестра складає своє враження про нового пацієнта, спостерігаючи за тим як він поводить себе в день прибуття в лікарню. І це враження має негативний відтінок, адже Макмерфі не вписується в її картину «порядку», яка, на її думку, повинна панувати в цьому закладі закритого типу.

Інший приклад формування оцінного судження простежуємо в зображенні автором ситуації, коли після обіднього зібрання пацієнти обговорюють медсестер та лікаря Спайві. Хардинг дає оцінку лікареві, його поведінці та діям, використовуючи цілу низку прикметників з негативною семантикою, що у наступному прикладі тільки посилюють негативні якості персонажа: “*Doctor Spivey ... He’s a frightened, desperate, ineffectual little rabbit, totally incapable of running this ward without our Miss Ratched’s help, and he knows it.*”

Словник Oxford Dictionary дає такі визначення виокремленим прикметникам, якими Хардинг характеризує лікаря: “frightened – afraid; feeling fear” [5]; “desperate – feeling or showing that you have little hope” [5]; “ineffectual – without the ability to achieve much; weak; not achieving what you want to” [5].

Крім аналізованих прикметників Хардинг також порівнює лікаря з маленьким кроликом – *little rabbit*, надаючи цій оцінці ще більш виразного характеру. Загалом оцінка має негативний відтінок, адже герой називає лікаря (того, хто має бути головним у цій лікарні) безпомічним кроликом.

Розглядаючи природу оцінки в її мовному вираженні дослідники (Н. О. Бігунова [1], Т. А. Крисанова [3], Т. А. Космеда [4]) безпосередньо пов’язують категорію оцінки з основними функціями мови.

Отже, категорія оцінки властива будь-якому висловлюванню, тобто будь-яка інформація, яка передається від одного мовця до іншого, має не тільки констатацію фактів, але й суб’єктивну оцінку цих фактів. Таким чином, відображення об’єктивної дійсності людською свідомістю завжди показує відношення суб’єкта, що пізнає до об’єктів навколишнього світу, що і є, по своїй природі, оціночним відношенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бігунова Н. О. Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання. Одеса: КП ОМД, 2017. 580 с. Монографія.
2. Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ “Про інформацію”.
3. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 349 с.
4. Крисанова Т. А. Висловлювання негативної оцінки адресата в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т.А. Крисанова. К., 1999. 18с.
5. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення 18.04.2023)

УТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ЗВЕРНЕННЯ В ОФІЦІЙНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Звернення в офіційному спілкуванні має велике значення в будь-якій сфері діяльності, де використовується мова. Наприклад, в політичному, юридичному, бізнес-комунікації та інших галузях, де спілкування є важливою складовою професійної діяльності. Зокрема, вивчення засобів звернення в офіційному англомовному дискурсі дозволяє краще розуміти комунікацію між політичними діячами та їх впливом на суспільство.

Дослідження різних засобів формулювання звернення сприяє кращому розумінню культурних відмінностей та норм спілкування. Різні культури мають різні норми та правила формулювання звернення. Наприклад, у деяких країнах використання формальної мови є більш поширеним, ніж у інших, де набагато більше уваги приділяється неформальному стилю спілкування.

Наразі інформаційні технології, від електронних варіантів популярних газет до ресурсів, базованих на штучному інтелекті, активно розвиваються та роблять свій внесок у життя сучасного суспільства, створюючи більш комфортні умови для отримання, зберігання та обробки інформації. Вивчення різних засобів формулювання звернення може бути корисним для розробки інформаційних технологій, таких як, наприклад, розпізнавання мови, генераторів тексту та голосових помічників, що увійдуть до сучасного інформаційного інструментарію суспільства. Це, у свою чергу, уможливить забезпечення більш точної та ефективної роботи з інформацією.

Дослідники висловлюють думку, що з-поміж засобів звернення використовуються як мовні, так і позамовні прийоми, зокрема: емоційно забарвлена лексика, жести, вираз обличчя, певна інтонація та паузи, тощо [5]. Усі ці засоби виконують конкретні функції, відповідно до поставленої мовцем загальної мети звернення. Усі засоби звернення утворюються таким чином, щоб відповідати цілі їх використання та меті виступу мовної особи (дипломата), яка створює та відправляє послання.

Так, наприклад, проведений аналіз ряду виступів дипломатів показав, що у якості засобів звернення використовується широкий спектр інструментів. З вербальних, зокрема, емоційно забарвлена лексика, інтонація, метафори, прислів'я, привітання, тощо. Наприклад, лексика з виступу Барака Обама перед народом Ірландії такі групи одиниць, що надають промові емоційно-експресивних відтінків: *Broken Irish is better than clever English, 100,000 welcomes, brother against brother, dark ages* [3].

Іншим засобом звернення у промові дипломата може бути використання мови тієї країни, до представників якої він звертається. Наприклад, використання ірландської у виступі президента Обама: *Tá áthas orm bheith in Éirinn* [3]; використання українського вітання “Слава Україні” у відео-поздоровленні українців з Днем Незалежності Бориса Джонсона [2].

Серед невербальних засобів звернення, найчастіше дипломати використовують міміку, жести та поставу для досягнення певних цілей при зверненні (наприклад, активне використання міміки як невербального інструменту Володимиром Зеленським упродовж його відео-звернення до Генеральної Асамблеї ООН [1], або ж Бараком Обамою у його зверненні до народу Ірландії [3; 4]).

Утворення тієї чи іншої форми засобу звернення напряму пов'язується з метою його створення, тобто функцією, яку звернення виконує у посланні – задати певний настрій промові, привернути увагу до об'єкта звернення, чи для покращення контакту з аудиторією, коли мова йде про формат виступу наживо. Мета засобу звернення узгоджується та є складовою загальної мети усього звернення.

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Звернення у дипломатичному аспекті офіційного англomовного дискурсу є важливою складовою комунікації між державами та представниками державних органів.

2. Звернення можуть мати різні форми привітання, наприклад, *Dear, Honorable, Mr./Mrs./Ms. President/Prime Minister, Your Excellency, Sir/Madam, Esteemed Colleagues, Distinguished Guests* тощо.

3. Засоби звернення в англійській мові мають комунікативні функції, такі як: демонстрацію поваги, визнання статусу адресата, підкреслення важливості повідомлення тощо.

4. Засоби звернення у дипломатичному аспекті офіційного англomовного дискурсу мають на меті показати повагу до адресата та відзначити його статус.

5. Звернення також використовуються у текстах постів у соціальних мережах, де вони можуть мати на меті інформаційне послання до широкої аудиторії та відзначаються важливістю повідомлення.

6. При перекладі засобів звернення у дипломатичному аспекті офіційного англomовного дискурсу враховується контекст та використовуються відповідні еквіваленти мови перекладу, щоб передати відповідний тон до аудиторії. При перекладі вербальних засобів звернення для перекладача часто є важливим, в першу чергу, правильно інтерпретувати засіб звернення, особливо у тих випадках, коли засіб має художній характер (метафора, прислів'я, емоційно забарвлена лексика), з метою знайти найбільш адекватний відповідник з мови перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Full speech: Zelensky tells UN Ukraine is ready for 'true, honest and fair peace' URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RqpxzznTcmk> (дата звернення 12.04.2023)

2. Привітання з Днем Незалежності від Бориса Джонсона URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uLhx5gIT7fl&t=2s> (дата звернення 2.02.2023)

3. President Obama Addresses the Irish People URL: https://www.youtube.com/watch?v=xgRV_MPKMAE (дата звернення 12.10.2022)
4. Obama`s visit to Moneygall URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/23/obama-visit-jubilation-moneygall> (дата звернення 12.10.2022)
5. Marta Rominiecka. Non-Verbal Cues In Politics: An Analysis Of Gestural Signals Sent By American And European Politicians - Poznań Studies in Contemporary Linguistics 44 (2), 2008, pp. 247–263.

Іскоростенська А.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РОМАНІВ РЕЙЧЕЛ ЛІПІНКОТТ

У сучасному літературному просторі художній переклад є одним з найбільш складних видів перекладу, досить трудомістким процесом із безліччю тонкощів, який вимагає передачі не лише смислу, а й унікального стилю автора, поєднання врахування різних аспектів цільової та вихідної культур, таких як мова, стиль, жанр та культурні особливості. Додаткові проблеми у перекладі художньої прози створює відтворення унікальних явищ [4], які притаманні лише вихідній культурі.

Наша розвідка присвячена специфіці українського перекладу романів Рейчел Ліпінкотт – відомої британської письменниці, яка стала автором бестселеру “За п’ять кроків до кохання” [8].

Аналіз твору Р. Ліпінкотт [8] у перекладі Дар’ї Петрушенко [2] показав, що на усіх мовних рівнях при перекладі виникає асиметрія, відсутність однорідності у будові та функціонуванні мовних одиниць [1]. Як наслідок, можемо помітити використання різноманітних трансформацій, серед яких виокремлюємо прийом *гіперонімічної заміни*. Так, перекладаючи лексему *Converse*, назву спортивного взуття від фірми Converse, як *кросівки* перекладачка вдається до заміни одиниці похідної мови, що має вужче значення (вид спортивного взуття, який випускає певна компанія), одиницею мови перекладу, що має ширше значення (*кросівки - спортивні легкі закриті черевики зі шнурівкою*) [5].

При перекладі застосовують також прийом адаптації: наприклад, щоб зробити реалію *prom* (згідно із визначенням у словнику Cambridge Dictionary, *a formal party held for older students at the end of the school year, at which there is dancing* [7]) зрозумілою для реципієнта, перекладачка добирає вже знайомий українському читачеві термін *випускний*.

Because of the Mason developments, though, that doesn’t seem super likely for prom [8: 12].

Однак через перспективи з Мейсоном дуже мало ймовірно, що так буде й на випускному [2: 13].

Українська та англійська мови мають спільні і відмінні граматичні властивості, що може вплинути на переклад художніх текстів, тому на практиці

перекладачі стикаються з рядом проявів асиметрії на морфологічному рівні і застосовують різноманітні перекладацькі трансформації [3].

Для відтворення категорії означеності використовуються вказівні займенники (*цей, ця, це, ці або той, та, то, ті*) або їх упущення [6] як-от у наступному прикладі:

I think of all the drawings around my room [8: 4].

Я думаю про всі ті малюнки у себе в кімнаті [2: 6].

На синтаксичному рівні застосовують заміну речень за метою висловлювання (заміною окличних речень питальними):

Mic drop! [8: 30].

Що, з'їла? [2: 28].

При перекладі змінюється кількість предикативних центрів, наприклад:

I wave that away and instead hold up my tray like a game-show model to show Poo my lumberjack breakfast [8: 28].

Я відмахуюсь і натомість підіймаю тацю, наче іграшку, щоб показати По мій «сніданок лісоруба» [2: 31].

Наступна перекладацька трансформація, що зустрічається при перекладі, антонімічний переклад. Він передбачає заміну позитивного твердження в тексті оригіналу на негативне в тексті перекладу і навпаки. Наприклад,

Petals burst out from every edge of the twin ovals in soft pinks, deep whites, even heather blues, but somehow each one has a uniqueness, a vibrancy that feels like it'll bloom forever [8: 6].

З усіх країв здвоєних овалів вириваються пелюстки ніжно-рожевих, глибоко-білих і вересово-блакитних барв, але кожній властива якась унікальність, живість, що, здається, не зів'яне ніколи [2: 6].

Отже, переклад художнього підліткового тексту з англійської мови на українську вимагає врахування не лише мовних особливостей, а й стилю, жанру та культурних контекстів. Переклад романів є одним з найбільш складних видів перекладу, який вимагає поєднання багатьох аспектів. Аналіз перекладу романів Рейчел Ліппінкотт українською мовою показав, що асиметрія виникає у відтворенні лексичних одиниць та граматичних явищ та проявляється у використанні таких лексико-граматичних трансформацій як: гіперонімічна заміна, упущення або заміна вказівних займенників, зміна кількості предикативних центрів, антонімічний переклад, заміна речення щодо мети висловлювання (заміна спонукального речення питальним).

Подальша перспектива розвідки полягає у вивченні специфіки українського перекладу англійських підліткових фільмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бірюкова О. Міжмовна асиметрія як джерело розвитку мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2014. Вип. 20. С. 213-218.

2. Ліппінкотт Р., Дотрі М., Яконіс Т. *За п'ять кроків до кохання* / пер. з англ. Д. Петрушенко. Харків : Книжк. Клуб «Клуб Сімейн. Дозвілля», 2019. 240 с.

3. Приймачок О. І. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу. *Вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2008. № 10: Філологічні науки. С. 115–121

4. Славова Л. Л., Борисенко Н. Д. Відтворення історичних реалій у перекладі художньої літератури. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу* : тези доп. Всеукраїн. наук. конф. пам'яті д-ра філолог. наук, проф. Д. І. Квеселевича (1935-2003). Житомир, 2020. С. 77–80.

5. Словник : портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/>

6. Удовіченко Г. М. Визначеність/невизначеність як граматична і як прихована функціонально-семантична категорія. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія : Філологічні науки. 2019. № 1. С. 316–322.

7. Cambridge Dictionary Online. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>

8. Lippincott R., Daughtry M., Iaconis T. *Five Feet Apart*. New York : Simon & Schuster Books For Young Readers, 2018. 288 p.

Кулявик С.Й., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕНАНТІОСЕМІЇ ТА ОМОНІМІЇ

Явище енантіосемії (антилогії) почали досліджувати з ХІХ століття, проте до цього часу мовознавці не дійшли до єдиного визначення цього поняття, його точних характеристик та видів. Більшість лінгвістів відносять енантіосемію до форми омонімії, та інші порівнюють її з антонімією або полісемією.

Енантіосемія — це мовне явище, в якому одне слово або словосполучення має два значення, протилежні за своєю природою. Дослідження показали, що енантіосемія є особливістю багатьох мов і що її застосовують для підкреслення певних аспектів розмови. Енантіосемізми також часто зустрічаються у жартах, щоб підсилити комедійний ефект.

Основними характеристиками явища антилогії є:

1. однакове написання;
2. антонімічні відношення;
3. залежність від контексту;
4. незначна кількість енантіосемічних слів;
5. лексична неоднозначність.

Омонімія — це мовне явище, в якому два слова або словосполучення мають однакове написання чи вимову, але різняться за значенням. Омоніми можуть бути як омофонами, словами, які однаково звучать, але пишуться по-різному (наприклад, «*sea*» і «*see*»), так і омографами, словами, які пишуться однаково, але мають різні значення (наприклад, «*left*» може означати «наліво» та минула форма дієслова «*leave*»).

Явище омонімії має свої особливості:

- омоніми можуть мати однакове написання та вимову;
- омонімам притаманні різні значення, які не пов'язані між собою;

- омоніми мають різне походження та історію розвитку, і їхні значення пов'язані з різними етимологічними коренями;
- значення омоніма залежить від контексту, в якому він застосовується;
- деякі омоніми – дуже поширені в мові, тоді як інші можуть рідко використовуватись.

Енантіосемія та омонімія – це два різні лінгвістичні явища, хоча вони і мають досить багато спільних рис. Основна відмінність між ними полягає в тому, що енантіосемізмам притаманні значення, які є протилежними або контрадикторними, в той час як омонімам – різні значення, які не пов'язані між собою.

На прикладі речень порівнюємо ці два поняття:

(1) *I need to go to the bank at lunchtime* [4].

(2) *The sun was setting behind the opposite bank* [5].

(3) *I was dusting in the bedroom when the phone rang* [5].

(4) *Dust the top of the cake with icing sugar* [4].

Слово "bank" є омонімом і включає в собі різні значення: фінансову установу та берег річки. У той же час дієслово "dust" є енантіосемізмом, так як він може означати як "вмити, змахувати пил", так і "посипати".

Отже, явища енантіосемії та омонімії – схожі за своєю природою, вони мають багато спільних характеристик та ознак, але не слід об'єднувати ці лінгвістичні феномени. Обидва явища є важливими та актуальними для вивчення, тому що при перекладі іноземної мови можуть виникнути труднощі з правильним розумінням тексту, в якому вони вживаються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Іващенко В. Л., Федоренко Т. О. Енантіосемія в парадигмі мовних та мовленнєвих явищ: основні напрями концептуалізації. Мовознавство. 2009. N 2. С. 48-60.

2. Навроцька І.М. Розмежування омонімії та полісемії в системі англійського іменника: дис.... наукового ступеня кандидата філологічних наук. Луцьк. 2016. 327 с.

3. Єловська Ю.В. Явище енантіосемії й особливості його перекладу. Матеріали доповідей, приурочених 90-річчю Криворізького державного педагогічного університету, виголошених у рамках VI Міжнародної наукової конференції "Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри": зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2020. С. 68-70.

4. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>.

5. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoonline.com/>.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНТЕКСТУАЛЬНОЇ ТА ЛЕКСИЧНОЇ СИНОНІМІЇ

Синонімія – це лінгвістичне явище, що характеризується наявністю в мові декількох слів, що мають однакове або подібне значення [1, с. 3]. Вивчення синонімії є важливим аспектом лексикології, оскільки воно допомагає розуміти, як мова функціонує і як люди використовують мову для комунікації. Синоніми можуть мати різний ступінь близькості у значенні, залежно від контексту та використання мови.

В галузі мовознавства синоніми вивчаються найчастіше з позиції формування словникового запасу. Синоніми виступають як один з видів систематичних семантичних взаємозв'язків у загальній структурі семантичного поля. Проблема синонімії є однією з ключових проблем у лінгвістичній семантиці, для якої не існує загально визначених рішень. Водночас, у науковій літературі приділяється значна увага осмисленню сутності та особливостей досліджуваної категорії, адже синоніми відіграють важливу роль у збагаченні мови та у вираженні точної нюансованої інформації, оскільки вони дозволяють мовцю вибирати з широкого спектру слів для підкреслення свого повідомлення або ідеї.

Найчастіше дослідники виділяють такі типи синонімії, як лексична (слова замінюються в межах одного значення), семантична (слова мають схожі значення, але не є абсолютно ідентичними), контекстуальна (слово набуває певного значення в контексті речення), фразова (синонімічне відношення існує між фразами або висловами) та ін. [2, с. 91-92].

Контекстуальна синонімія є феноменом лексико-семантичної взаємодії між словами в мові, яка виявляється в тому, що два слова можуть мати різний зміст, але в певному контексті вони можуть вживатись з однаковою чи дуже схожою семантикою. Основною особливістю контекстуальної синонімії є та, яка впливає з її назви – тобто те, що семантичне значення слова залежить від контексту його вживання, яка свідчить про те, що в різних ситуаціях слова можуть мати різні значення, іноді дуже близькі, а іноді абсолютно різні [3, с. 22].

Семантичний зв'язок між контекстуальними синонімами може бути встановлений шляхом визначення їх суміжності, функціональної схожості, синтагматичних та парадигматичних зв'язків. Найбільш простим прикладом використання контекстуальних синонімів-іменників у мові є використання пари синонімів у формі контекстуального синонімічного ряду. З метою теоретичного обмеження продовження його кількісних показників доцільно зауважити, що подовження таких синонімів є недоречним. Основний контекстуальний синонім представлено в якості іменника, що характеризується мовно закріпленим значенням, ідентифікуючи актуальність сутності інших контекстуальних синонімів у межах єдиного синонімічного ряду. Наприклад, *the rats = rodents, nuisance tenants*. Отже, в даному випадку контекстуальні синоніми у

синонімічному ряді представлено у загальному розумінні як гризуни, а також за характеристикою їх звичайної поведінки, у зв'язку із чим стверджується про різні підходи до вираження однієї категорії [4, с. 213].

Контекстуальна синонімія також може бути пов'язана з відтінками мовного виразу, які виражають емоції, відчуття, думки та ставлення до описуваної ситуації. В таких випадках одне і те ж слово може викликати різні асоціації та емоції в залежності від контексту, в якому воно вживається. Найчастіше контекстуальна синонімія використовується у стилістичних прийомах, таких як іронія, сарказм, гумор тощо. У таких випадках, слова вживаються в контексті, що відрізняється від звичайного, що призводить до іншого розуміння висловлювання, що і створює потрібний ефект.

Контекстуальна синонімія є важливим елементом мови, який допомагає мовцеві виразити свої думки і ідеї точніше та більш нюансовано. Використання контекстуальних синонімів може допомогти уникнути повторень, покращити стиль та ефективність комунікації. Однак, при використанні контекстуальних синонімів потрібно мати на увазі їхню відносність та контекстуальну залежність. Невірне вживання слова в певному контексті може призвести до неправильного розуміння повідомлення, помилкових асоціацій та спотворення змісту.

Лексична синонімія є однією з основних характеристик лексичної системи будь-якої мови. Вона визначається як семантична взаємозамінність слів, які мають спільне або подібне значення. Особливістю лексичної синонімії є те, що вона виявляється у різних рівнях мовної структури та має різний ступінь інтенсивності в різних мовах.

Лексична синонімія є важливим елементом стилістичної варіативності мовлення. За допомогою синонімів можна створювати різноманітність у тексті, змінювати його тон, підкреслювати або приховувати емоційність. Також використання синонімів може допомогти уникнути повторів та зробити текст більш зрозумілим для читача [5, с. 3].

У лексичній синонімії можна виділити кілька особливостей. По-перше, синоніми не завжди є повними взаємозамінними. Наприклад, в англійській мові слова «freedom» та «liberty» є синонімами, проте вони мають певні різниці відтінків значень. По-друге, лексична синонімія може мати різний ступінь частотності вживання в мовленні. Деякі синоніми можуть бути більш поширеними в одній сфері життя, ніж в інших.

Загалом, лексична синонімія є важливим елементом мовної системи та є результатом розвитку мови впродовж часу. Її вивчення виявляється важливим у різних галузях лінгвістики. Для кращого розуміння лексичної синонімії використовуються методи аналізу значень слів. Також дослідження синонімів може допомогти розкрити особливості культури та менталітету

Таким чином, синонімія є своєрідним семантично-синонімічним полем слів, які є тотожним чи близьким за своїм значенням, в основу якого покладено домінанту, тобто найбільш вживане, стилістично нейтральне, не занадто експресивне та синтагматично найменш зафіксоване слово. У свою чергу, під синонімами потрібно розуміти слова, що об'єднані спільним лексичним

значенням, проте відмінні за окремими диференціальними елементами, що мають здатність до диференціації в залежності від контексту чи взагалі позбавлені його.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Голубовська І. Синонімія у вузькому та широкому смислах. *Мова та історія*. 1996. Вип. 12. С. 3–5.
2. Бублик Л. Теоретичні засади синонімії в українській мові. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 35. С. 89–93.
3. Басок В. А. Контекстуальна синонімія та її місце в загальній теорії синонімії. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2002. Вип. 8. С. 21–25.
4. Яблонська-Юсик І. Контекстуальна синонімія віддієслівних іменників сучасної французької преси. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. 2016. № 6. С. 212–215.
5. Романенко Ю. Стилїстичні можливості синонімії. *Дивослово*. 2011. № 2 (647). С. 2–5.

Дубель М.В., Дячук Н.В.

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ЖАНРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПАРЕМІЙ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Актуальність дослідження. Прислів'я та приказки – давній жанр народної творчості, що сягає глибокої давнини, в якому накопичені знання про особливості культури людей, їх історію, побут, уявлення про навколишній світ, що є цінним надбанням усіх народів. Лінгвістика визначає прислів'я та приказки як «паремії», але, незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених даній темі, сам термін є неоднозначним і з'являється чимало проблем. Причина цього криється, насамперед, у складності й багатоаспектності жанру. Прислів'я і приказки постійно розвиваються, поглинаючи матеріал з інших жанрів народної творчості, художньої та публіцистичної літератури, та постають у живій мові. [2, с. 22].

Дослідження паремій в сучасній англійській мові проводилися такими вітчизняними та зарубіжними лінгвістами, як О.В. Дуденко, О.О. Селіванова, М.М. Пазяк, І. Я. Франко, Дж. Сімпсон, В. І. Даль, О. М Дуброва, О.Ю. Дубенко, М.Ф. Алефіренко, О.В Корень, В.В. Гаврилова та ін. Незважаючи на численні теоретичні напрацювання у сфері вивчення паремій та їх особливостей вживання, проблемними для впровадження залишаються способи перекладу паремій на українську мову.

Мета полягає у визначенні способів перекладу англомовних паремій на українську мову, визначивши їх мовні та структурно-семантичні особливості.

Походження та класифікація паремій є одним із найскладніших і недостатньо вивчених питань у лінгвістиці, тому термін «паремія» не має чіткого

формулювання, хоча спроби інтерпретації народних прислів'їв здійснюються ще з часів Аристотеля.

Відомо, що слово «паремія» з грецької мови означає «прислів'я, приказка», а Енциклопедія української мови визначає паремії як народні вислови, які складаються з речень і слугують для передачі елементарного діалогу або сценки. [2, с.23]. Збірка зазначає, що найбільшу частину усього фонду паремій складають прислів'я і приказки. Крім того, сюди включають загадки, прикмети, повір'я, замовляння, ворожби, головоломки, скоромовки, небилиці, нісенітниця, анекдоти, та ін. [2, с.23].

Деякі дослідники ототожнюють це поняття з прислів'ями та приказками. Наприклад, О.В. Дуденко до класу паремій відносить тільки прислів'я, відокремлюючи від них приказки. Цю думку частково підтримує О.О. Селіванова, яка зараховує до паремій прислів'я і приказки та визначає їх, як стійкі елементи, які слугують для відтворення речень у мові. М.М. Пазяк вважає, що паремії – це особлива стійка мовна одиниця мови певного етносу, що має фольклорне або літературне походження [4, с.43].

Зарубіжні науковці називають паремію «proverb» (прислів'я) і вважають, що це короткий, влучний вислів, що містить пораду, загальну думку або певний висновок та відноситься до інших видів фольклору [9, с. 168].

Британський лінгвіст Дж. Сімпсон пропонує поділити паремії на три головні групи:

1) паремії, що містять твердження в абстрактній формі, та загальновідомі істини тверджень: *Absence makes the heart grow fonder* [8, с. 2] – Розлука робить сильнішими почуття;

2) паремії, які роблять загальний висновок на основі регулярних спостережень: *You can take the horse to the water, but you can't make him drink* [8, с. 355] – можна пригнати коня на водопій, але пити його не змусиш;

3) паремії, що являють собою відображення народної мудрості: *Red sky at morning, sailors take warning* – Червоне небо вранці - морякам засторога.

Лексикограф і етнограф В. І. Даль пропонує поділити усі паремії на 179 груп за темами. Наприклад, він згрупував прислів'я про віру (Бог, гріх, благочестя, розкол тощо.), щастя (талан), долю (надія, терпіння тощо.), багатство та бідність тощо. Таким чином, поділ на тематичні групи характеризує життя певного етносу та його ставлення до існування в цілому. Враховуючи те, що прислів'я можуть мати багато значень, В. І. Даль відносив одну і ту ж паремію до різних груп.

Проаналізувавши праці зарубіжних та вітчизняних вчених, можна виокремити такі головні види класифікації паремій: *алфавітна класифікація* (афористичні вислови розміщуються в алфавітному порядку залежно від першої букви першого слова); *класифікація за опорними словами* (розподіл паремій за ключовими словами); *генетична класифікація* (розподіл матеріалу за походженням); *тематична класифікація* (паремії впорядковуються за темами та змістом) [5, с.144].

Необхідно зауважити, що для правильного перекладу фразеологізмів слід звертати увагу, на що спрямована дидактичний аспект того чи іншого прислів'я та як воно стилістично вибудоване. Також важливо враховувати лексико-граматичний склад паремії у вихідній мові.

Існує два головні способи відтворення стійких мовних одиниць: *фразеологічний* (еквівалентний та аналоговий переклад) та *нефразеологічний* (описовий переклад та перекладацькі трансформації).

Найефективнішим способом перекладу у фразеології є добір відповідника в мові перекладу, тому що, крім передачі змісту, це забезпечує відтворення образів та виразності англійського фразеологізма [3, с. 47]. Варто зазначити, що фразеологічних еквівалентів існує порівняно небагато, що пов'язано із різним світоглядом та культурою англійського та українського народів. Головним чином, це стосується інтернаціональних стійких словосполучень, відомих як «фальшиві друзі перекладача».

Наприклад, англійський фразеологізм *to lead by the nose* ідентичний за граматичною будовою українському *водити за носа*, однак їхні значення не співпадають: англійський варіант означає *водити на повідку, контролювати*, тим часом український – *обманювати* [7, с. 140]. Часто такі прислів'я мають загальний прототип і є запозиченнями з грецької або латини.

All roads lead to Rome – Усі дороги ведуть до Риму. Health is better than wealth – Здоров'я краще багатства. Time is money – Час – гроші. Knowledge is power – Знання – сила.

Семантичне значення фразеологічної одиниці передається близькими за структурою та лексичним наповненням виразами та зберігає стилістичні характеристики і вихідний зміст прислів'я. Маючи спільні шляхи запозичення в кількох мовах, фразеологічні одиниці часто зазнають трансформацій на рівні образності.

Make one turning rave – примусити когось перевернутися в труні. To buy pig in a poke – купити kota в мішку. To promise wonders, to promise the moon – обіцяти золоті гори. Measure twice, but cut once – Сім разів відміряй, і один раз одріж.

У певних випадках підбирається антонімічна паремія, коли негативне значення подають у вигляді стверджувальної конструкції, або ж, за допомогою негативної конструкції передають позитивне значення мовної одиниці.

У деяких випадках негативне значення паремії передається позитивною конструкцією або, навпаки, позитивна конструкція передається негативною конструкцією. Тобто вибирається протилежна паремія.

A rolling stone gathers no moss - На одному місці і камінь травою проростає. Slow at meat, slow at work – Скоро їсть, скоро й робить. Дружньому стаду і вовк не страшний.

Число пареміологічних одиниць, які б співпадали за змістом та образності у двох мовах, відносно невелике, тому перекладачі мають використовувати українські вирази, схожі за змістом на англійські, але засновані на інших образах. [3, с. 47].

Absence makes the heart grow fonder – Відстань посилює почуття. No new is good news – Відсутність новин – хороша новина. Ill news travels fast - погані вісті не лежать на місці. A friend in need is a friend indeed – при горі та лиху годину пізнаєш вірну людину.

Переклад з використанням аналогів дуже цікавий, тому що при заміні образів, зберігається експресивний аспект і можна вдало передати зміст та емоційність. Отримане прислів'я рівноцінне прислів'ю вихідної мови за експресивним забарвленням, сенсом та функцією, однак втрачає оригінальні образи.

A leopard never changes its spots – Вовк старіє, але не добріє. First come, first served - Хто рано встає, тому Бог дає. Rain before seven, fine before eleven – Сім п'ятниць на тиждень. A good riddance to bad rubbish – Баба з возом, коням легше

Висновки та результати дослідження. Підсумовуючи, слід зазначити, що труднощі перекладу англійських фразеологізмів українською мовою викликані не лише відмінностями в структурі англійської та української мов та їх одиниць, а й складністю їх семантичної структури, метафоричними та національно-культурними особливостями окремих фразеологізмів.

При передачі англійських фразеологізмів найкращим способом перекладу є пошук еквівалентів українських фразеологізмів (може бути повний або частковий відповідник, часткова лексичний чи граматичний аналог).

За відсутності таких одиниць перекладачі використовують калькування та описовий переклад. Щоб максимально підвищити еквівалентність та адекватність перекладу фраз, необхідно використовувати і поєднувати різні способи і прийоми їх перекладу, так само як і перекладацькі трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків : Вид-во при Харк. держ. ун-ті вид. об'єднання "Вища шк.", 1987. – 133 с.
2. Ковальська Н.А. Семантико-стилістичні функції паремій: теоретичний аспект. *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 47. С. 22-28.
3. Нагорна М. Основні шляхи перекладу фразеологізмів українською мовою // Наука. Освіта. Молодь. Умань. С. 47–48. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_2/16.pdf (дата звернення 09.02.2023).
4. Пазяк М.М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії : підручник. Київ : Наук. думка, 1984. 203 с.
5. Рогач О.О. Типи паремій та принципи їхньої класифікації. *Актуальні питання іноземної філології*. 2017. № 7. С. 143–147.
6. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля. Київ, 2010. 844 с.
7. Черней Д.В. Труднощі та способи перекладу англомовних фразеологізмів. *Закарпатські філологічні студії*. – Ужгород: Видавничий дім "Гельветика", 2019. – Т. 1. – Вип. 10. – С. 138-141.

8. Oxford University Press, 2015. – 416 p. – Available at : <https://books.google.com.ua/books?id=GtBxCgAAQBAJ>

9. The Concise Oxford Dictionary of Proverbs / Edited by J. A. Simpson. – Oxford University Press, 1982. – 256 p.

Звінський В.О., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

Стилістичні прийоми, що використовуються в літературі, мають значний вплив на процес перекладу, оскільки часто ставлять перед перекладачем унікальні завдання. Ефективна передача цих прийомів мовою перекладу вимагає глибокого розуміння як мови оригіналу, так і мови перекладу, а також культурного контексту, в якому було створено твір. Ось кілька прикладів того, як ці прийоми впливають на процес перекладу:

1. Гра слів та ідіоматичні вирази: Переклад гри слів та ідіоматичних виразів може бути особливо складним, оскільки вони часто спираються на специфічні для певної мови каламбури, подвійні значення або культурні відсилання. Перекладачі повинні намагатися знайти еквіваленти в мові перекладу, які зберігають гумор, вплив або значення оригіналу, що може вимагати творчих рішень або адаптації. У книзі Льюїса Керролла «Пригоди Аліси в країні чудес» є знаменитий рядок, де Чеширський кіт каже: “We’re all mad here”. Гра слів полягає в подвійному значенні слова “mad” (злий і божевільний). Українською це можна перекласти як «Ми всі тут божевільні», що передає значення божевілля, але втрачає двозначність, присутню в оригінальному тексті.

2. Алітерації і асонанси: Відтворення алітерації та асонансу в перекладі може бути складним, оскільки ці прийоми залежать від специфічних звуків і фонетичних властивостей мови оригіналу. Перекладачам може знадобитися знайти альтернативні слова або фрази в мові перекладу, які збережуть оригінальну звукову модель, навіть якщо це передбачає відхилення від строго дослівного перекладу. Яскравим прикладом алітерації є “She sells seashells by the seaside” використовується алітерація з повторенням звуку “s”. В українській мові можливий варіант перекладу «Вона продає мушлі біля морського берега», але тоді втрачається алітераційний ефект. Більш креативним перекладом, що зберігає алітерацію, може бути «Сіла Сюзі на сіні сушити сільські снігурі», зберігаючи алітераційний звук «с», але змінюючи значення.

3. Метафора та порівняння: Переклад метафор і порівнянь може бути складним, оскільки ці фігури мови часто пов'язані з культурно-специфічними образами або поняттями. Перекладач повинен враховувати культурний контекст як мови оригіналу, так і мови перекладу, і йому може знадобитися адаптувати метафору або порівняння, щоб зробити її більш доступною або зрозумілою для цільової аудиторії. В англomовному вислові “time is money” час метафорично порівнюється з грошима. Прямим перекладом на українську мову буде «Час -

гроші», що точно передає метафору, оскільки цей вираз також вживається в українській мові зі схожим значенням.

4.Персоніфікація: Переклад персоніфікації вимагає від перекладача продумати, як людські якості, приписувані нелюдським істотам або неживим об'єктам у вихідному тексті, можуть бути виражені в мові перекладу. Це може передбачати пошук еквівалентних виразів або адаптацію персоніфікації до культурного контексту цільової аудиторії. Наприклад, “The wind whispered secrets through the trees», де вітру приписуються людські якості. Українською це можна перекласти як «Вітер шепотів таємниці крізь дерева», що зберігає персоніфікацію.

5.Повторення: Повторення слів, фраз або структур може створювати специфічні ефекти у вихідному тексті, які перекладачі повинні намагатися зберегти в мові перекладу. Це може передбачати пошук еквівалентних виразів або структур, які створюють подібний ефект або вплив у мові перекладу. В англійській фразі “It was the best of times, it was the worst of times” повторення “it was” створює акцент. Українською це можна перекласти як «Це були найкращі часи, це були найгірші часи», що зберігає повторення та його ефект.

6.Символіка та культурні відсилання: Переклад символіки та культурних відсилань вимагає глибокого розуміння культурного контексту, в якому було створено твір. Перекладачі повинні бути знайомі з історією, віруваннями та звичаями культури-джерела, і, можливо, їм доведеться дослідити конкретні символи або алюзії, щоб точно передати їхнє значення в мові перекладу. Переклад символізму в назві роману Гарпер Лі “To Kill a Mockingbird” є складним, оскільки «пересмішник» є символом невинності в цій історії. Прямим перекладом назви на українську мову було б «Вбити пересмішника», але це може не передати той самий символічний зміст для українського читача. Перекладачеві варто було б додати виноску або передмову, щоб пояснити символізм для цільової аудиторії.

Стилістичні прийоми створюють різноманітні проблеми для перекладачів, які повинні балансувати між необхідністю точності та вірності вихідному тексту і метою створення плавного, цікавого та культурно релевантного перекладу цільовою мовою. Розуміючи ці прийоми та їхній вплив на читача, перекладачі можуть приймати обґрунтовані рішення щодо найкращих стратегій передачі художнього та емоційного впливу оригінального твору. Для цього потрібні не лише лінгвістичні знання, а й глибоке розуміння культурних нюансів, які наповнюють і формують вихідний текст, а також творчий і гнучкий підхід до вирішення проблем у процесі перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1.Левицька, Л. (2012). Стилістичні засоби в художньому перекладі: теоретичні та практичні аспекти. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2(32), 45-49.

2.Мельник, О. (2014). Особливості перекладу художніх текстів: проблеми та методи. Філологічні студії, 3(17), 82-87.

3. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.

Ковальчук Н. О., Чумак Л. М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

SKETCH ENGINE: ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТІВ ТА ЛІНГВІСТИЧНИХ ДАНИХ

У сучасному світі обробка текстових даних є важливим елементом функціонування багатьох сфер життя, у тому числі інформаційної безпеки суспільства, його соціальних, економічних, політичних, наукових здобутків. Лінгвістика – не виняток. Обробка тексту зазвичай залучає статистичні методи, а також методи машинного навчання та обробки природної мови. Застосування цих методів дозволяє аналізувати велику кількість даних, що є важливим етапом у руслі розвитку лінгвістичної теорії та вирішення різноманітних завдань, зокрема розуміння тексту, переклад, аналіз діалектів [2, с. 53]. Для вивчення мови та текстів, аналізу мовних явищ, потрібні інструменти, які допоможуть дослідникам зробити це ефективніше та точніше. Один із таких інструментів – *Sketch Engine*.

Sketch Engine – це лінгвістична платформа, яка надає користувачам доступ до великої кількості лінгвістичних даних, які зберігаються у вигляді корпусів різних мов. Ця платформа дозволяє здійснювати пошук і аналіз текстів понад 90 мовами, досліджувати лексичні одиниці та їх взаємозв'язок, а також виконувати багато інших лінгвістичних операцій [3]. Ця інформаційно-лінгвістична платформа була розроблена у Чеській Республіці в 2003 році та з тих пір стала популярною серед дослідників та викладачів у галузі лінгвістики. *Sketch Engine* дозволяє швидко та ефективно аналізувати текстові дані, застосовуючи різні методи та інструменти.

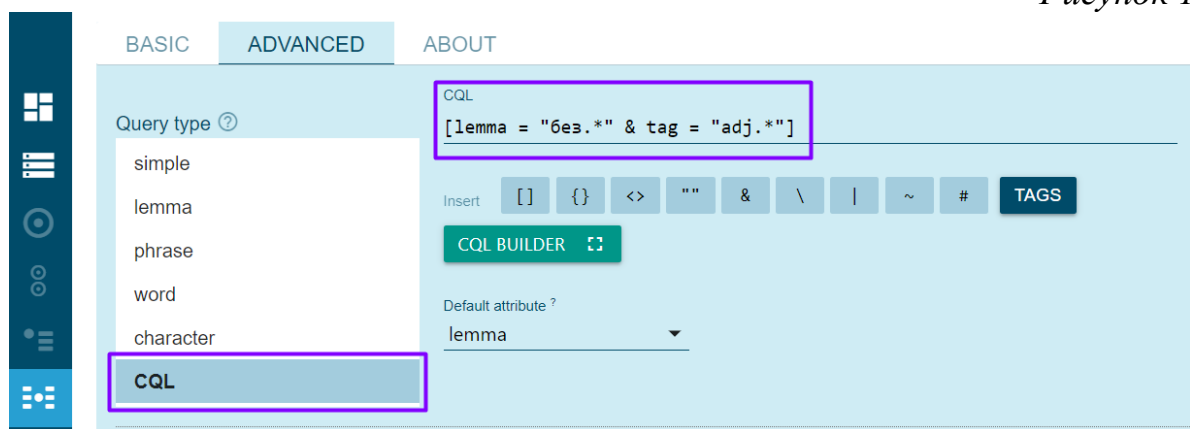
Sketch Engine має декілька важливих функцій. Одна з них – це можливість пошуку слів та фраз у корпусах за допомогою регулярних виразів. Це дозволяє науковцям знайти велику кількість прикладів вживання визначених слів та фраз у різних контекстах, а на основі цих даних провести власне дослідження. Подальша взаємодія з корпусом передбачає використання мови *CQL (Corpus Query Language)* – мови запитів на платформі *Sketch Engine* для пошуку точних текстових даних в корпусах мови. Наприклад, *CQL* уможлиблює пошук специфічних слів або фраз в конкретних контекстах, а також колокацій [3].

Одним з напрямів дослідження на основі корпусних даних є визначення продуктивності префіксів та суфіксів як важливих аспектів лінгвістичного аналізу. Це дозволяє простежити зміну значення слів, утворених шляхом складання морфологічних елементів до твірної основи, що, в свою чергу, унаочнює принцип аналогічного словотворення та функціонування лексичних одиниць у мові. Продуктивність в загальному розумінні оцінюється на основі кількості появи (існування) нових слів, що можуть бути утворені за допомогою префіксальних або суфіксальних елементів.

На прикладі українського корпусу в нашому дослідженні було проаналізовано префікси та суфікси української мови, зокрема “пере-”, “між-”, “під-”, “-но”, “-ик”, “-ий”. *Генеральний регіонально анований корпус української мови (ГРАК)* є великою, представницькою та структурованою колекцією текстів українською мовою [1]. Він функціонує на платформі *Sketch Engine*, що дозволяє створювати власні підкорпуси, здійснювати пошук слів, граматичних форм та їх поєднань, а також обробляти результати пошуку, сортувати, створювати збалансовані вибірки та отримувати різну статистичну інформацію.

Для того, щоб знайти в корпусі всі слова-прикметники, що починаються, наприклад, з префікса “без-”, потрібно прописати наступний регулярний вираз (див. рис. 1):

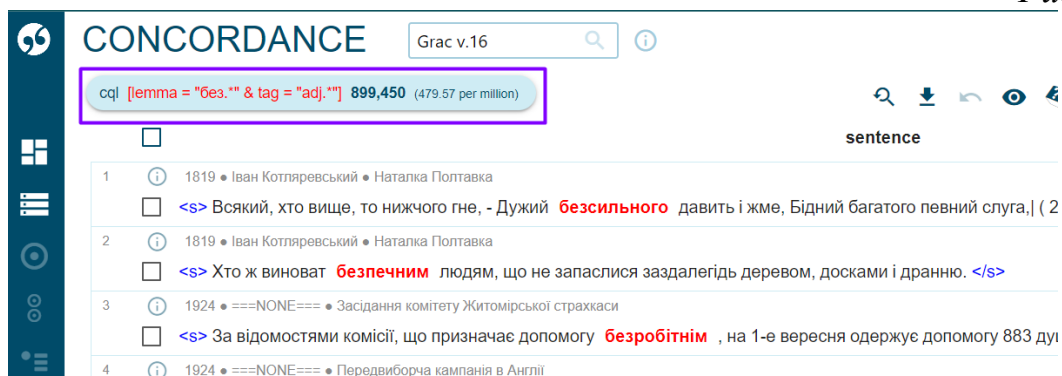
Рисунок 1

Приклад регулярного виразу на мові запитів CQL

Результатами пошуку є всі речення, в яких зустрічається слово, що відповідає заданим параметрам. Користувач має можливість створити частотний список цих слів, а також методом загальної вибірки обрати наочні приклади та проаналізувати продуктивність такого префіксу. Свідченням високої продуктивності афіксальної морфеми є відповідна кількість слів, утворених за їх допомогою в корпусі. Так, наприклад, у проведеному дослідженні було знайдено 899,450 одиниць (з частотою на мільйон 479,57), утворених за допомогою префікса “без-” (див. рис. 2).

Рисунок 2

Результати пошуку регулярного виразу на мові запитів CQL

Отже, *Sketch Engine* є потужним інструментом для дослідження текстів та лінгвістичних даних. Його застосування у сфері обробки текстових даних в лінгвістиці є важливим для аналізу великої кількості даних та вирішення різних завдань, включаючи розуміння тексту, переклад, аналіз діалектів та інше. Важливою функцією *Sketch Engine* є можливість пошуку слів та фраз у корпусах за допомогою регулярних виразів, що дозволяє дослідникам проводити власні розвідки. Крім того, мова запитів *CQL* є дуже гнучкою та дозволяє користувачам здійснювати різноманітний аналіз тексту. Тому застосування платформи *Sketch Engine* у дослідженнях лінгвістичних явищ допомагає розширити розуміння мови та текстів і сприяє збагаченню лінгвістичних знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін. Київ, Львів, Єна, 2017-2023. uacorus.org.
2. Петрасова С. В. Сучасні інформаційні технології в лінгвістиці : навч. посібник / С. В. Петрасова, Н. Ф. Хайрова; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Панов А. М., 2020. 124 с.
3. Sketch Engine. Learn how language works. URL: <https://www.sketchengine.eu/> (дата звернення: 25.04.2023).

Попп М. І., Кодубовська О.О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

АЛГОРИТМ УКЛАДАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО ГЛОСАРІЮ «THE CROWN»

Як спеціалізований словник, що є унікальним і цінним лінгвістичним ресурсом, глосарій надає вичерпний перелік термінів і визначень, пов'язаних з певним предметом, галуззю або сферою дослідження [3, с. 186]. Однією з ключових характеристик глосарію є його вузькоспеціалізований характер. Глосарії можуть допомогти подолати розрив між різними мовами та культурами, надаючи еквівалентні терміни та визначення різними мовами, сприяючи точному перекладу та локалізації контенту.

Електронний глосарій, у свою чергу, цифровий інструмент, який містить перелік термінів та їх визначень однією мовою. Електронний варіант глосарію дозволяє здійснювати пошук і налаштовувати певний фільтр, сортувати, також має гіперпосилання, перехресні посилання, багатомовну підтримку, звукову вимову, історію та закладки [3, с. 172]. Глосарії можна легко оновлювати, що дозволяє користувачам залишатися в курсі найновішої термінології у своїй галузі.

Існує кілька програм для створення словників, і вибір програми залежить від конкретних потреб користувача та типу словника, який він хоче створити. Розглянемо принцип роботи з веб-інструментом Lexionomy [5], платформою для створення та підтримки словників, глосаріїв та інших типів лексичних баз даних. Ресурс пропонує низку інструментів та функцій, таких як тегування, пошук,

фільтрація та керування версіями, що полегшують оновлення конкретних термінів або наборів термінів та дозволяють користувачам ефективно організувати та редагувати лексичні дані.

Ресурс включає розширені функції, такі як можливість визначати складні зв'язки між термінами і створювати власні поля для додаткових метаданих. За допомогою Lexopomy користувачі можуть імпортувати та експортувати дані в різних форматах. Загалом, Lexopomy – це потужний і гнучкий інструмент для створення та управління лексичними ресурсами, який може стати цінним надбанням для всіх, хто працює в галузі лексикографії або управління термінологією. Для укладання власного словника, потрібно лише створити обліковий запис на сайті, а далі можна імпортувати існуючий словник або створити новий, притримуючись інструкцій.

Під час створення електронного лінгвокраїнознавчого глосарію на тему *The Crown*, спершу було зроблено вибірку лексики, поділену на певні тематичні групи: структура та діяльність парламенту, графства, замки, прем'єр міністри та королівська сім'я.

До першої групи *Структура та діяльність парламенту* увійшла лексика, що позначає основні гілки парламенту, його структурні підрозділи, певні, притаманні виключно парламенту Великобританії поняття, які описують його діяльність та процедури (*House of Commons, House of Lords, Backbenchers, Frontbenchers, Crossbenchers, Chamber, Peer*).

Друга група *Графства* складається з лексики, що є номінаціями адміністративно-територіальних одиниць на які поділяється Великобританія (*Bedfordshire, Cambridgeshire, Essex, Greater London, Hampshire, Glamorgan, Anglesey, Orkney, West Lothian*).

Третя група під назвою *Замки* об'єднує назви низки замків, що розположені на території Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (*Windsor Castle, Edinburgh Castle, Stirling Castle, Caernarfon Castle, Warwick Castle, Balmoral Castle, Tower of London, Cardiff Castle, Leeds Castle, Arundel Castle, Dover Castle, Blenheim Palace*).

Четверта група *Прем'єр міністри* умістила у своєму складі перелік усіх прем'єр міністрів починаючи з найпершого (*Sir Robert Walpole*) і до чинного (*Rishi Sunak*).

І заключна група, під назвою «Королівська сім'я», містить імена усіх правлячих королів та королев Великої Британії та найближче коло родичів правлячого монарха теперішніх часів.

Однією з головних переваг електронного глосарію є простота його використання. Крім того, електронний глосарій легко доступний для користувачів по всьому світу, незалежно від їхнього місцезнаходження. Також, електронний глосарій легко оновлюється і підтримується, забезпечуючи точність і актуальність інформації. Це особливо важливо в галузях, де регулярно з'являються нові терміни та поняття.

Отже, інтеграція лінгвокраїнознавчого глосарію в електронний цифровий простір може сприяти вивченню мов і культурному обміну. Надаючи

користувачам точну та актуальну інформацію про певну мову чи культуру, електронний глосарій може допомогти подолати мовні та культурні бар'єри, сприяючи кращому розумінню та сприйняттю різних культур.

Подальша перспектива розвідки полягає у створенні глосарію з теми «географічне середовище Великої Британії».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гордієнко Н.Г. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики / Н.Г. Гордієнко // Українська мова. - № 3, 2011. – С. 67–72.
2. Іванова О.В. Комп'ютерна лексикографія: проблеми та перспективи / О.В. Іванова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки»/ Редкол.: С.М. Ніколаєнко, (відп. ред.) та ін. – К.: Міленіум, 2016. - Вип. 209. - С. 62-67.
3. Іванова О.В. Основи укладання галузевих глосаріїв: підручник / О.В. Іванова. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 246 с.
4. Ivanova O. Communicative and Pragmatic Peculiarities of English Technical Terms and their Translation into Ukrainian / O. Ivanova // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики: науковий журнал. – Вип. 11-12. (Частина 1).– Чернівці: Чернівецький нац. університет імені Юрія Федьковича, 2016. – С. 235-238.
5. Lexonomy. *Lexonomy*. URL: <https://www.lexonomy.eu/>

Лінський Є.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ШПИГУНСЬКОЇ ТЕМАТИКИ

Однією з особливо затребуваних тематик сучасної літератури вважається тема спецагентів, котрі ведуть небезпечну гру з життям, збирають важливу та засекречену інформацію, нейтралізують противника, перешкоджаючи серйозним злочинам.

Слід відзначити, що літературу шпигунської тематики часто розглядають як відгалуження детектива. Основна різниця полягає в тому, що на відміну від класичного детективного жанру, автор літератури шпигунської тематики акцентує увагу на тому, що основою шпигунської літератури є політична гра, що власне не притаманно детективному жанру. Якщо в детективі антагоністом, як правило, являється найменш підозрювана особа, тоді як в літературі шпигунської тематики ворог і його плани, хоча б загалом, відомі із самого початку, і завданням спецагента є його знешкодження та запобігання злочину.

В літературі шпигунської тематики виділяють три основні елементи тексту: зміст, смисл і словесну (знакову) форму [1, с. 19]. Змістовний простір, смисловий простір і простір засобів виразу являються компонентами художнього тексту. І.М.Чепурна вважає, що під семантикою шпигунських текстів слід розуміти вироблений автором у його мисленні зміст за задумом, який відображає

інтерпретацію факту в дійсності та має комунікативні характеристики. завдання, поставлене автором [4].

На формальному рівні композиція тексту англомовної літератури шпигунської тематики реалізується через речення, абзаци, окремі смислові блоки. Аналіз шпигунської літератури демонструє членування розповідей на сцени, які відрізняються між собою місцем і часом подій, але пов'язані спільними персонажами та причиново-наслідковим зв'язком. Сцени в англомовній шпигунській літературі є найбільш виокремленими, відносно завершеними блоками інформації, що дає підставу вважати їх основними одиницями членування тексту на формальному рівні композиції шпигунської розповіді [4].

Слід зазначити, що література шпигунської тематики так само як і детективна переважно належить до розряду масової літератури і завжди вирізняється високим ступенем сюжетної напруги. Головна мета сучасної англомовної літератури шпигунської тематики спрямована на утримання уваги читача протягом всієї розповіді. Мовностилістичні засоби і всі структурні компоненти визначають універсальну формулу шпигунського детектива як художнього твору, характерну для будь-якого зразка цього жанру. До літературної формули належать традиційні способи опису певних предметів і осіб, традиційні прикметники, образи, типові образи персонажів, поширені сюжетні схеми, композиційні побудови [3].

Для літератури шпигунської тематики характерні швидкий темп оповіді, стрімкий розвиток подій, наявність коротких динамічних епізодів, несподіваних поворотів у розв'язанні тої чи іншої загадки, що виражається великою кількістю діалогів, а також різноманітними стилістичними прийомами.

Сучасна англомовна література шпигунської тематики відрізняється від будь-якого іншого літературного жанру насиченістю стилістично маркованої (шпигунської) лексики, широким використанням професійної термінології, наявністю певної кількості стійких словосполучень, характерних тільки для шпигунської сфери спілкування, великою кількістю шпигунської номенклатури та спеціальних скорочень і умовних позначень, що використовуються тільки у шпигунських матеріалах [2].

З точки зору синтаксису, англомовна література шпигунської тематики характеризується широким використанням еліптичних речень та словосполучень (особливо уся інформація, що перехоплюється), бідністю дієслівних форм, стислою формою висловлювання. Все це пов'язано з певним функціональним навантаженням, яке характеризує шпигунську сферу спілкування: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, що забезпечує логічну послідовність викладу, чітке відмежування однієї інформації від іншої, легкість сприйняття переданої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гонтар М. О. Структурно-композиційні та лінгвістичні особливості німецького літературного анекдоту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / М.О. Гонтар. – Львів, 1995. – 18 с.
2. Цапенко Л. В. Англомовна детективна розповідь: прагмастилістичний та лінгвосинергетичний аспекти [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Цапенко Лілія Валентинівна ; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя, 2019. - 20 с. : рис.
3. Цапенко Л. В. Мовностилістичні засоби виразності у текстах англомовної детективної розповіді / Л. В. Цапенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія» : збірник наукових праць / укладачі : С. В. Ківалов, А. Ф. Крижанівський, М. П. Коваленко та ін. – Одеса, 2016. Вип. 21. – Т. 2. – С. 131–133.
4. Чепурна І. М. Проблематика перекладу художніх творів / І. М. Чепурна // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – №14 (201). – Львів, 2010. – С. 149–158.

І. О. Якубенко, Л. М. Чумак
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОПОВНЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НОВИМИ ОДИНИЦЯМИ В СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОМУ АСПЕКТІ (НА МАТЕРІАЛІ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ)

Рівень розвитку суспільства можна прослідкувати за багатством словникового складу його мови. Слова кожної мови існують в системі, утворюючи певні взаємозв'язки між її елементами і розрізняються за сферою вживання й частотою. Лексика пов'язана з позамовною дійсністю, оскільки словниковий склад активно реагує на зміни, рефлексуючи соціально-історичний досвід народу.

Зміни в лексичному складі мови відбуваються досить динамічно, саме тому вивчення лексики – явище постійне, і лексику можна дослідити в певному діахронному та синхронному зрізі. Мова – живий організм, що постійно оновлюється та змінюється. Підвищений інтерес до вивчення інноваційної лексики обґрунтовується тим, що останнім часом в англійській мові з'явився великий прошарок нових слів та словосполучень, утворених під впливом соціальних чинників. Неологізація пов'язана з науково-технічним прогресом, культурним зближенням країн та суспільно-політичними умовами. Лексика мови збагачується через появу нових слів, заміну старих значень та запозичень нових слів. Зміни в словниковому складі мови постійно перебувають в полі зору з-поміж інших актуальних питань дослідження вчених-мовознавців [3]. Розвиток лексики кожної мови зумовлений тим, що навколишній світ та людський досвід безмежні.

ЗМІ (телебачення, преса, реклама, Інтернет) – невичерпне джерело функціонування неологізмів, що вживаються на позначення різних сфер життя суспільства, зокрема подій в країні та світі, що тим самим поширюють наукові

знання, пропагують політичні, економічні, соціальні, культурні тощо ідеї, формулюють та виражають думки громадськості. Мова ЗМІ також фіксує неологізми як тенденцію розвитку сучасної мови. Саме неологічні одиниці несуть інформацію про оновлення лексичного складу, породженого новою реальністю. На сучасному етапі розвитку у медіатекстах часто зустрічають неологізми, оскільки вони більш образні та наділені більшою лексико-семантичною ємністю. Новотвори називають нові об'єкти та явища, пояснюють процеси, роблять медіатекст більш актуальним, дозволяють авторам уникати мовних кальок, поповнювати лексику іншомовними запозиченнями.

Аналізуючи шляхи поповнення лексики англійської мови неологізмами, мовознавці виділяють декілька способів: зміну семантичної структури (генералізація значення, спеціалізація, метафора та метонімія, елевація та деградація лексичного значення слова [8, с. 36–40; 4 с. 185]) та утворення нових слів за допомогою продуктивних словотвірних моделей (усічення, (абревіація, телескопія); афіксація; словоскладання; конверсія [5, с. 118]; ономатопея та редуплікація [2, с. 21; 7 с. 271]).

Наведемо приклади шляхів поповнення лексичного складу сучасної англійської мови способом *зміни семантичної структури слова* (генералізація значення, спеціалізація, метафора (*viral tweet, Ikea effect; jigsaw families; niche holidays*)).

Найбільш *продуктивними способами* творення нових англомовних лексичних одиниць вважаються скорочення, зокрема усічення (*Enormo* – перехід прикметника *enormous* в іменник з усіченням кінцевої частини твірного слова; *Virch* – скорочення від слова *virtual*), абревіація (*DIYers* – Do It Yourself та додавання суфікса *-ers*; *SCOBYS* – Symbiotic Culture Of Bacteria and Yeast), телескопія (*tradlife* – **traditional** + **life**, *tradwife* – **traditional** + **wife**, *Fanhattan* – **fan** + **Manhattan**, *Valchemy* – **Valerie** + **chemistry**, *USAir* – **USA** + **air**, *Tether* – *tying one to an experience*, *Accenture* – **accent** + **future**), афіксація (*Spontania* – перехід в іншу частину мови з додаванням суфіксу *-ia*, *Homestyler* – *home* + *style* та додавання суфікса *-er*, *Amuzium* та *Thrillium* – перехід в іншу частину мови та додавання закінчення *-ium*, *cybersecurity* – префікс *cyber-* + *security*), словоскладання (*YouFoodz* – *you* + *foodz*, *SoyJoy* – *soy* + *joy*, *Freescall* – *free* + *scale*, *Jumpdoor* – *jump* + *door*, *Googlebot* – *Google* + *bot*; *Webmaster* – *Web* + *master*; *Foodwatch* – *food* + *watch*; *booch-barons* – *booch* + *barons*), конверсія, ономатопея (*Zonic* – *Sonic*, but faster – зміною першого звуку автор хотів додати швидкості у самій назві; *Kixx* – звукова імітація удару (автор цього неологізму хотів передати швидкість, як від удару *kick*)), редуплікація (*Zinzin*).

Згідно аналізу проведеного дослідження, найбільш продуктивними способами поповнення лексичного складу англійської мови є телескопія та словоскладання.

Щодо відтворення семантичного значення неологізмів українською мовою, дослідники, зокрема, О. В. Борисова [1] та І. В. Козаченко [6] у своїх працях розглядають різні способи перекладу англійських неологізмів: транскрибування, транслітерація – відтворення лексичних одиниць вихідної

мови літерами мови перекладу [1, с. 119]: *cybersecurity, Googlebot, webmaster*; калькування – заміна складових частин лексичної одиниці оригіналу або всього слова їх лексичними відповідниками [1, с. 122]: *the IKEA effect, tradwife, tradlife, Ready-to-create, meal kit, pre-made curry kits*; описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій поняття мови-оригіналу трактується мовою перекладу як пояснення або визначення [6, с. 166]: *DIYers, value-seeking customer*; пряме включення – використання англійського слова в початковій формі [6, с. 166]: *booch-barons*; приблизний переклад – спосіб перекладу, при якому лексичні одиниці мови перекладу можуть частково відповідати безеквівалентній лексиці мови-оригіналу, при цьому значення слова загалом відтворюється, але втрачається стилістичний фон [6, с. 168]: *wipe, nerd*.

Згідно проведеного емпіричного дослідження, найбільш розповсюдженими методами перекладу неологізмів англійської мови є транслітерація та калькування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисова О. В. Способи перекладу неологізмів та особливості їх опанування студентами на заняттях з практики перекладу. Мовні та концептуальні картини світу. Збірник наукових праць. Київ : КНУТШ. Вип. 24, ч. 1. 2008. 359 с.
2. Гаценко І. О. Типологічні особливості звуконаслідувальних слів (на матеріалі української, російської та англійської мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Київ, 2003, 21 с; Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. Вінниця: Нова Книга, 2007. 528 с.
3. Грицай І.С. Сучасні підходи до вивчення неологізмів [Електронний ресурс] / І.С. Грицай. – URL : <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1010>
4. Зацний Ю. А. Іншомовні запозичення як засоби поповнення інноваційного словникового фонду сучасної англійської мови : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2000. 379 с.
5. Зацний Ю. А. Шляхи і способи збагачення сучасної розмовної лексики англійської мови. // Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2009. №34. 332с.
6. Козаченко І. В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2014. № 25. Том 2. С. 166–168.
7. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
8. Ткачик О. В., Роговська Н. В. Шляхи поповнення лексичного складу сучасної англійської мови. Вісник. 2017. № 9. С. 36–40.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНШОМОВНИХ СЛІВ У АНГЛОМОВНІЙ СУЧАСНІЙ ПРЕСІ

У зв'язку зі зростаючою соціальною та економічною глобалізацією, англійська мова стає ключовим засобом міжкультурної комунікації, що призводить до збільшення кількості запозичень іншомовних слів. Незважаючи на те, що запозичення займає значну частину англійського лексикону, мова все ще зберігає свою унікальність. Вивченням особливостей уживання іншомовної лексики займалися багато вчених, а саме: Г. Багрій, Л. Гончаренко та інші [1-2].

Використання запозичених слів в англійській мові є поширеним явищем через зростаючу глобалізацію суспільства. Запозичені слова, також відомі як loanwords, часто використовуються в ЗМІ для того, щоб додати мови колориту та передати специфічні значення, які не завжди можна виразити за допомогою рідних англійських слів. Однією з головних особливостей запозиченої лексики в англійській мові є частота і легкість її засвоєння.

Переклад іншомовної лексики – досить складний процес, який вимагає зосередженості та винахідливості, щоб текст перекладу був зрозумілим читачеві. Для передачі іншомовної лексики виділяють кілька основних способів: перекладна транслітерація та транскрипція, калькування, описовий переклад, комбінований переклад [1, с. 30]. Матеріалом даного дослідження слугували статті з англійської газети The Economic Times. Дана газета орієнтована на бізнес та політичні теми. Проаналізувавши різні статті з the Economic Times, ми виділили 20 прикладів з використанням іншомовної лексики та переклали їх за допомогою вищеперерахованими способами. Розглянемо деякі з них:

*They organized an **ad hoc** meeting to discuss the unexpected changes in the project timeline* [3]. – Вони організували **тимчасову зустріч**, щоб обговорити несподівані зміни в графіку проекту [4].

Слово «**ad hoc**» походить з латинської мови і перекладається як «для цього». «**Ad**» означає «до» або «для», а «**hoc**» означає «це» або «даний об'єкт». Уживається в англійській мові як фраза, що позначає щось, що створюється, застосовується або використовується спеціально для конкретної потреби, ситуації чи цілі, зазвичай тимчасово. Наприклад в цьому реченні, комітет, утворений «**ad hoc**», означає комітет, створений для вирішення конкретної задачі або проблеми і зазвичай функціонує до досягнення цієї мети. Це запозичене слово перекладається за допомогою **калькування**.

2. *They decided to allocate a portion of their **budget** towards research and development* [3]. – Вони вирішили виділити частину свого **бюджету** на дослідження та розвиток [4].

Слово «**budget**» походить від французького слова «*bougette*», що означає «гаманець» або «гаманець з грошима». Поступово воно увійшло в англійську мову і набуло сучасного значення – це планована сума грошей, яку виділяють на

певний період часу для досягнення певних цілей або фінансових потреб. При перекладі використовується метод **калькування**.

3. *The study design was chosen **a priori**, with specific hypotheses and criteria established in advance* [5]. – Дизайн дослідження був обраний *naneped*, із заздалегідь визначеними гіпотезами та критеріями [4].

Слово «*a priori*» походить з латинської мови і означає «заздалегідь» або «до дослідження». Воно складається зі слів «*a*» (що означає «з») та «*priori*» (що означає «раніше» або «до»). Відповідно, фраза «*a priori*» вказує на те, що щось відомо, виведено або вирішено до проведення певних досліджень, досліджень або спостережень. Слово перекладаємо за допомогою **калькування**.

4. *Mattis was speaking at the start of a meeting in the **Pentagon** with Singapore's minister of defense (April 05, 2017)* [5]. – Маттіс говорив на початку зустрічі в **Пентагоні** з міністром оборони Сінгапуру [4].

Pentagon – Пентагон – Міністерство оборони США. Слово «*Pentagon*» походить від грецького слова «*pente*», що означає «п'ять», і слова «*gonia*», що означає «кут». Утворено воно таким чином, оскільки п'ятикутна форма є характерною для цієї будівлі. Назву відомства ми перекладаємо **транслітерацією**

5. *The **entrepreneur's** vision and determination have revolutionized the business landscape, inspiring countless individuals to pursue their own dreams of success* [3]. – Бачення та рішучість **підприємця** революціонізували бізнес-ландшафт, надихнувши незліченну кількість людей на здійснення власних мрій про успіх [4].

Слово «*entrepreneur*» має французьке походження і виникло зі слова «*entreprendre*», що означає «братися за щось» або «починати». У сучасному розумінні, «*entrepreneur*» використовується для позначення особи, яка розпочинає новий бізнес, розробляє та реалізовує нові ідеї та ініціативи, бере на себе ризик та відповідальність за успіх підприємницького проекту. Це запозичене слово перекладається прийомом **транскрипції**.

Порівняльний аналіз існуючих у перекладацькій практиці способів перекладу конкретних запозичених лексичних одиниць дозволяє зробити наступні висновки: найбільш прийнятним методом перекладу іншомовних слів є калькування (12 проаналізованих слів). Наступний за частотою метод – транскрипція та транслітерація (6 слів), комбінований метод (4 слова) та описовий метод (4 слова).

СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Багрій Г. Компаративний аналіз вживання англomовних запозичень у сучасних засобах масової інформації. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство), 2014. С. 29–33.

2. Гончаренко Л.О. Функціональний аспект запозичень / Л.О. Гончаренко // Актуальні проблеми слов'янської філології. 2010. – Вип. XXIII. – Ч. 4. – С. 294–300.

3. Biden lowers internet costs for low-income households. Electronic resource. URL : <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/us/joe-biden-lowers-internet-costs-for-low-income-households/articleshow/91448710.cms>

4. Cambridge Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org>.

5. US Internal Revenue Service has millions of unfiled tax returns, pays billions in interest to those waiting. URL : <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/us/us-internal-revenue-service-has-millions-of-unfiled-tax-returns-pays-billions-in-interest-to-those-waiting/articleshow/91447977.cms>.

Денисюк Д. А., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Гендерна комунікація – це складний і багатогранний аспект людської взаємодії, який останніми роками є предметом значних досліджень. Це стосується способів спілкування людей на основі їхньої гендерної ідентичності та суспільних очікувань, пов'язаних із гендерними ролями. В англомовних країнах на моделі гендерного спілкування впливає ряд факторів, зокрема культурні відмінності та використання мови. Теоретичний аспект гендерної комунікації передбачає розуміння категоріального апарату поняття гендер, зокрема статі, гендерних ролей та гендерної ідентичності. Ці аспекти статі відіграють значну роль у формуванні моделей спілкування, коли чоловіки та жінки приймають різні стилі спілкування. Жінки, як правило, використовують більше кваліфікаторів, підстраховок і тегів, а чоловіки, як правило, використовують більш наполегливу мову. Цей висновок підкреслює важливість розуміння гендерних моделей спілкування для підвищення ефективності спілкування [4].

В англомовних країнах на моделі гендерного спілкування також впливають культурні відмінності. Наприклад, у Сполучених Штатах чоловіки, як правило, використовують більше прямої мови, тоді як жінки використовують більше непрямой мови. Ця різниця в стилях спілкування може призвести до непорозуміння і розривів спілкування [1].

Крім того, стереотипи, пов'язані з статтю у спілкуванні англійською мовою, також можуть впливати на ефективність спілкування, що призводить до відкидання ідей і думок, заснованих на статевій приналежності.

Серед найбільш поширених стереотипів:

- Жінки більш емоційні та комунікабельні
- Чоловіки більш наполегливі та безпосередні
- Жінки краще виконують допоміжні ролі
- Чоловіки краще вміють керувати та приймати рішення

Ці стереотипи можуть мати негативний вплив на спілкування та стосунки між людьми різної статі. Вони можуть створити непорозуміння, призвести до упередженості та сприяти відсутності ефективної комунікації. Важливо кинути

виклик цим стереотипам і прагнути до більш інклюзивних і рівноправних практик спілкування, коли людей оцінюють на основі їхніх навичок і здібностей, а не їх статі [2].

Не можна ігнорувати роль культурного контексту в гендерній комунікації англійською мовою. Різні культури по-різному ставляться до гендеру та спілкування, що може суттєво впливати на те, як люди взаємодіють один з одним. Важливо враховувати культурні відмінності під час спілкування з представниками різних культур, щоб уникнути непорозумінь і сприяти взаєморозумінню.

Нарешті, жанрові особливості гендерної комунікації англійською мовою відрізняються залежно від того, письмова чи усна комунікація. У письмових жанрах, таких як листування, електронні листи та соціальні мережі, жінки, як правило, використовують більш експресивну та емоційну мову, тоді як чоловіки, як правило, використовують більш наполегливу та пряму мову.

Гендерні стереотипи також можуть впливати на спілкування в цих жанрах, коли жінки сприймаються як більш ввічливі та шанобливі, а чоловіки – як більш авторитетні.

В усному спілкуванні чоловіки, як правило, використовують більш напористу мову, частіше перебивають і говорять довше, тоді як жінки можуть використовувати більш непрямую та ввічливу мову. Невербальне спілкування також відіграє певну роль, коли жінки більше покладаються на невербальні сигнали, щоб передати свої повідомлення.

Гендерні стереотипи та упередження також можуть впливати на комунікацію як у письмовій, так і в усній формі, створюючи перешкоди для успіху жінок у сферах, де домінують чоловіки [3].

Загалом, розуміння різноманітних аспектів гендерної комунікації англійською мовою має вирішальне значення для ефективної комунікації в сучасному глобалізованому світі. Важливо знати про культурні, соціальні та історичні чинники, які формують гендерну комунікацію, і брати їх до уваги під час спілкування з людьми з різних культур і походження. Роблячи це, ми можемо сприяти взаєморозумінню, повазі та інклюзивності у нашій взаємодії з іншими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Джонсон, А. Г., Крістенсен, Л. “Різноманітність і влада: стать, раса та клас у Сполучених Штатах”, 2017
2. О'Барр, В. М., і Аткинс, Б. К. “Жіноча мова чи безсила мова? Психологія сьогодні”, 1980
3. Таннен, Д. “Ви просто не розумієте: жінки і чоловіки в розмові. HarperCollins”, 1990
4. Холмс, Дж. “Жіноча розмова в публічному контексті. Дискурсивні дослідження”, 2000.

ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ НА МАТЕРІАЛАХ АНГОЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ РІШЕНЬ ЄСПЛ

Переклад юридичних офіційних документів є одним із найскладніших видів перекладу. Такий переклад вимагає не лише особливої уваги, а й наявності фонових юридичних знань у перекладача. Офіційні юридичні документи укладаються з дотриманням правил юридичного діловодства, що завжди ставить перекладача перед проблемою вибору і застосування відповідних перекладацьких прийомів.

Найбільш впливовою європейською інституцією, що має безпосередній вплив на функціонування національного механізму захисту прав людини є Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). ЄСПЛ ухвалює рішення, які є обов'язковими для виконання в державах-учасниках Конвенції. Переклад та опублікування повних текстів рішень ЄСПЛ українською мовою для спеціалізованих у питаннях практики ЄСПЛ юридичних видань забезпечує Міністерство юстиції України [1, с. 321].

При перекладі текстів рішень ЄСПЛ першочерговим завданням перекладача є адекватний переклад термінів, що є особливо важливим для вітчизняних суддів, які використовують практику ЄСПЛ у своїх рішеннях. З метою недопущення неправильного та помилкового пояснення термінології рішень ЄСПЛ необхідною умовою є забезпечення еквівалентності перекладу.

Еквівалентність при перекладі термінів – це збереження відносної рівності змістової, семантичної, стилістичної й функціонально-комунікативної інформації, що міститься в тексті оригіналу та перекладу. У перекладознавстві виокремлюють три типи еквівалентності при перекладі складних англомовних термінів: 1) повна; 2) часткова; в) хибна (безеквівалентність) [2, с. 24].

Приклади повної, часткової та хибної еквівалентності при перекладі з англійської на українську мову ми розглянемо на основі Справи ЄСПЛ «Свіргунець проти України» (Заява № 38262/10) [3] / Case of Svirgunets v. Ukraine [4].

При повній еквівалентності лексичні одиниці на рівні вираження та змісту повністю співпадають, тобто мають абсолютно однакове значення в оригіналі й перекладі. Ці приклади демонструють, що українські терміни, які вживаються при перекладі рішень ЄСПЛ повністю відповідають англійським термінам, які використано в оригінальних текстах рішень.

Прикладами повної еквівалентності є: satisfaction (англ.) – сатисфакція (укр.); procedure (англ.) – процедура (укр.); Convention (англ.) – Конвенція (укр.); Protocol (англ.) – протокол (укр.); Ukrainian hryvnias (англ.) – українська гривня (укр.); instance (англ.) – інстанція (укр.).

Часткова еквівалентність при перекладі означає, що перекладач не може знайти точний еквівалент певного терміну в українській мові, і тому використовує замінний термін наближений до оригінального. У випадку з

рішеннями ЄСПЛ часткова еквівалентність може виникнути коли терміни, які вживаються в оригінальному тексті не мають абсолютно точного еквіваленту в українській мові.

Прикладами часткової еквівалентності є: compensation – компенсація і відшкодування; confiscated (англ.) – конфіскований і вилучений (укр.); reparation (англ.) – репарація і відшкодування (укр.), contract (англ.) – контракт і договір (укр.).

Хибна еквівалентність при перекладі має місце, коли перекладач обирає неправильний еквівалент для термінів, що призводить до заміни змісту тексту. Це може бути наслідком недостатньої кваліфікації чи уваги перекладача до контексту або неправильної інтерпретації оригінального тексту. При аналізі автентичного перекладу Міністерством юстиції України Справи ЄСПЛ «Свіргунець проти України» ми не знайшли прикладів неправильного розуміння перекладачем та передачі юридичної термінології оригіналу українською мовою. Хоча серед понять та термінів, які могли б сприйматися як хибні при перекладі можна виокремити такі приклади: observation, observes, які можна було б перекласти як: обсервація, обсервувати. Проте в автентичному перекладі цього рішення ці терміни перекладено так: «observation» – зауваження, а термін «observes» – зауважувати. На наш погляд, такий варіант перекладу підтверджує фонові юридичні знання у перекладача та високий рівень володіння юридичною англійською мовою.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що хибна еквівалентність може мати серйозні наслідки, особливо в текстах рішень ЄСПЛ. Тому важливо, щоб перекладач мав достатній рівень знання юридичної англійської мови для забезпечення точного та адекватного перекладу текстів рішень ЄСПЛ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ляшенко Р.Д., Нагієв Б. М., Кудра А. В. Проблеми виконання рішень Європейського суду з прав людини Україною. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 320-324.

2. Ковалевська Т.І, Царук А.О. Способи забезпечення еквівалентності та адекватності перекладу англійськомовних складних термінів в написанні проєктів європейського стандарту. *Актуальні проблеми сучасної транслатології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Вінниця : Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2020. 200 с.

3. [Справа «Свіргунець проти України» \(Заява № 38262/10\)](#). Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, Заява від 20.12.2022. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h61#Text (дата звернення: 05.05.2023).

4. Case of Svirgunets v. Ukraine. (Application no. [38262/10](#)). STRASBOURG, 20 December 2022. URL : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2238262/10%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22respondent%22:\[%22UKR%22\],%22itemid%22:\[%22001-222075%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2238262/10%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22respondent%22:[%22UKR%22],%22itemid%22:[%22001-222075%22]}) (дата звернення: 05.05.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Україна, обравши проєвропейський вектор розвитку, підписала Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році. В цьому акті вказано, що «сторони розвивають і зміцнюють співробітництво з питань охорони навколишнього середовища й таким чином сприяють реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки» [1]. Відтак гармонізація законодавства нашої держави до законодавства ЄС у сфері охорони довкілля є важливою складовою євроінтеграції України. Форми зовнішнього вираження норм права, що прямо або опосередковано породжують юридичні зобов'язання та впливають на поведінку суб'єктів права ЄС у сфері екології є джерелами екологічного права Європейського Союзу.

Екологічне законодавство ЄС насичене спеціальною термінологією, що викликає найбільші труднощі при його перекладі. Точність є ключовою характеристикою юридичного терміну, який має чітко відображати поняття, яке він позначає.

Зокрема, Convention on environmental impact assessment in a transboundary context (Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті) оперує такими термінами:

- англ. affected Party – укр. зачеплена Сторона (означає Договірну Сторону цієї Конвенції, яка може бути зачеплена транскордонним впливом запланованої діяльності);
- англ. Proposed activity – укр. запланована діяльність (розуміється як будь-яка діяльність чи будь-яка суттєва зміна у тій чи іншій діяльності, яка вимагає прийняття рішення компетентним органом відповідно до вживаної національної процедури);
- англ. environmental impact assessment – укр. оцінка впливу на навколишнє середовище (означає національну процедуру оцінки можливого впливу запланованої діяльності на навколишнє середовище);
- англ. the Public – укр. Громадськість (означає одну або декілька фізичних або юридичних осіб) [2].

Необхідним є забезпечення адекватного перекладу екологічного законодавства ЄС, що означає відповідність оригіналу та перекладу на рівнях правової надійності, змісту, а також формальної відповідності. Варто наголосити, що при перекладі юридичних текстів, особливо правових актів ЄС, дуже важливо добирати відповідні слова з синонімічного ряду, оскільки право визначає тонку межу між однозначними та відмінними за змістом поняттями.

Зокрема, у згаданій вище Конвенції словосполучення «environmental impact assessment» перекладено в офіційному тексті українською мовою як «оцінка впливу на навколишнє середовище», проте в подальшому на виконання цієї Конвенції було прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». В

цьому випадку на рівні національного законодавства є допустимим використання синонімів «навколишнє середовище» та «довкілля». Натомість в інших випадках заміна одного терміну іншим, що звучить схоже, може призвести до помилок у перекладі. Наприклад, «The Council of the European Union» є законодавчим органом, що складається з представників міністерств держав-членів, а «the European Council» – це регулярні зустрічі глав держав та урядів. Тому ці два терміни ототожнювати не можна.

При перекладі правових актів ЄС важливо мати на увазі, що кожен термін має свій юридичний зміст, який може відрізнитися від звичайного вживання в мові. Тому перекладач повинен здійснювати докладний аналіз кожного терміну і знаходити для нього чіткий еквівалент. Це може вимагати пошуку відповідника в національному законодавстві та використання спеціалізованих словників та термінологічних баз даних.

Окрім цього, у правових актах ЄС часто зустрічаються граматичні особливості, які можуть створювати труднощі при перекладі. Наприклад, дієслово *shall*, яке виступає як модальне дієслово обов'язковості, може бути опущене в реченнях, що може призвести до неоднозначності в перекладі. Проаналізуємо положення *Convention on environmental impact assessment in a transboundary context* (Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті) в цьому аспекті.

- англ. *The Party of origin shall furnish the affected Party, as appropriate through a joint body where one exists, with the environmental impact assessment documentation.* – укр. Сторона походження надає зачепленій Стороні відповідним чином через спільний орган, якщо такий існує, документацію з оцінки впливу на навколишнє середовище.

- англ. *The Parties shall ensure that, in the final decision on the proposed activity, due account is taken of the outcome of the environmental impact assessment.* – укр. Сторони забезпечують, щоб в остаточному рішенні про заплановану діяльність були належним чином враховані результати оцінки впливу на навколишнє середовище.

- англ. *The arbitral tribunal shall consist of three members.* – укр. Арбітражний суд складається з трьох членів.

Отже, переклад термінів екологічного законодавства ЄС є важливою та відповідальною роботою, яка вимагає високого рівня мовної та юридичної компетенції. При цьому необхідно здійснювати докладний аналіз кожного терміну та враховувати граматичні та стилістичні особливості тексту, щоб забезпечити максимальну точність та правильність перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергетики та їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 черв. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 9.05.2023).

2. *Convention on environmental impact assessment in a transboundary context.* 1991. (United Nations). URL:

Рибчинська А.О., Зорницький А.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ЖАНРОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ «БРИТАНСЬКОГО» ДЕТЕКТИВУ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Загальновідомо, що художня література вважається найбільшим відображенням ментальності та світогляду народу. Адже саме вона передає інформацію, що містить усі необхідні дані для подолання культурного бар'єру між різними етносами, а значить, дає можливість для зближення та розуміння один одного. Важко переоцінити роль літератури в житті людини. Вона є основою духовно-гуманітарної складової будь-якого суспільства, визначаючи взаємодію державних інституцій, регулюючи гуманітарний і освітній процес у цілому.

Художній (літературний) переклад – один із найскладніших перекладів, оскільки саме цей вид перекладу передбачає створення нового твору. Завдання художнього перекладу не просто передати зміст твору, а й зберегти авторський стиль та манери написання.

Не всі перекладачі здатні виконати таку роботу. Для того щоб передати всі тонкощі та особливості авторського стилю оригіналу, потрібно не тільки добре знати іноземну мову, але й мати художній склад розуму. Саме цей вид перекладу передає зміст першотвору з дотриманням граматичних та синтаксичних норм мови.

Завдяки орієнтованості на загальнолюдські почуття і притаманній будь-якому естетичному сприйняттю художня література краще піддається перекладу. Але перекладачі стикаються з певними труднощами. Художній переклад є одним із способів міжкультурної взаємодії, ознайомлення читачів з літературою та культурою різних країн. Взаємодія культур передбачає як наявність спільних елементів, так і наявність розбіжностей, у чому полягає складність перекладу [1].

«Британський» детективний жанр має свої специфічні жанрові особливості, які можуть потребувати уваги при перекладі на українську мову.

Деякі з них включають:

- Використання специфічної лексики.

У британських детективних романах можуть використовуватися специфічні лексичні одиниці, що можуть бути незрозумілими для українського читача. Наприклад, слова "bobby" або "gaffer" мають специфічні значення в британській поліції та виробництві, відповідно. Перекладач повинен мати знання про ці терміни та вміти правильно передати їх в українському перекладі [2].

- Використання англійських традицій та культурних відтінків.

Британські детективні романи часто описують англійські традиції та культурні відтінки, такі як "tea time", "cricket", "pub culture" тощо. Перекладач повинен мати глибокі знання про британську культуру, щоб правильно передати ці відтінки в українському перекладі.

- Використання складної сюжетної лінії.

Британські детективні романи часто мають складну сюжетну лінію з багатьма переплетеннями та інтригами. Перекладач повинен зберігати цю складність сюжету в українському перекладі та вміти передати українському читачеві всі деталі сюжету.

- Використання англійських правових термінів.

У британських детективних романах можуть бути використані правові терміни, які можуть бути важкими для перекладу. Перекладач повинен мати знання про британську систему правосуддя та правові терміни, щоб правильно передати їх в українському перекладі.

- Використання діалектів та мовних особливостей.

Британські детективні романи можуть містити діалекти та мовні особливості різних регіонів Великої Британії, такі як шотландський гельський або ірландський англійський. Перекладач повинен вміти передати ці особливості в українському перекладі [3].

- Використання гумору та іронії.

Британські детективні романи можуть містити британський гумор та іронію, які можуть бути складні для передачі в українському перекладі. Перекладач повинен бути вмілим у використанні української мови та знати, як правильно передати ці відтінки гумору та іронії.

Отже, перекладач британського детективного жанру повинен мати не тільки добрі знання англійської мови та британської культури, але й глибоке розуміння жанру та його специфічних особливостей. Важливо зберегти всі нюанси оригіналу, щоб український читач міг насолоджуватися чарівним світом британського детективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бехта Т.О. Лінгвокогнітивне моделювання англійського детективного дискурсу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2009. 235 с.
2. Калюжна А.Б. Лінгвокогнітивні підстави взаємодії ключових концептів детективного дискурсу. Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. Серія : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків, 2017. Вип. 85. С. 88-95.
3. Цапенко Л. В. Синтаксичні засоби виразності в англійській детективній розповіді : зб. наук. праць. Нова філологія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. № 70. С. 216–219.

ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЖ. ОРВЕЛЛА “1984”)

Переклад власних назв – актуальною проблемою сучасного перекладознавства, особливо під час перекладу художніх текстів, які безперечно мають свою специфіку [1, с. 576]. Перекладачу необхідно не лише обирати адекватний спосіб перекладу, він повинен враховувати критерій еквівалентності, перевірити чи не утворилася кардинально нова власна назва. Для цього, необхідно переконатися, чи існує переклад цієї власної назви, використовуючи словники та довідкову літературу. За умови відсутності загальноприйнятої одиниці у мові перекладу, перекладач повинен створити свій власний переклад.

Актуальність розпочатого нами дослідження полягає у вивченні та дослідженні власних назв та способів їх перекладу в українській мові та літературі.

Метою роботи є аналіз прийомів перекладу власних назв українською мовою.

Власні назви – це безеквівалентна лексика, переклад якої неможливий без врахування її специфіки. Для адекватного перекладу власних назв, перекладач повинен мати розвинуту лінгвокультурну компетентність, розумітися на історії, культурі, суспільному ладі, щоб переклад був правильним та адекватно сприймався реципієнтом [1, с. 576]. Оскільки власні назви яскраво відображають своєрідність культури та політичне життя народу-носія, особливості культури, історії, політики, життя народу можуть бути невідомими для представника іншої культури, який живе в іншій країні, тому вся відповідальність за адекватний та еквівалентний переклад лягає на перекладача.

У сучасному перекладознавстві виокремлюють декілька типів власних назв, наприклад, антропоніми (імена людей), ергоніми (назви організацій, товариств тощо), гідроніми (назви річок, озер, морів, ставків) [2, с. 162].

Основними способами перекладу власних назв є транскрипція, транслітерація, калькування та транспозиція, при цьому найчастіше перекладачі користуються транскрипцією та транслітерацією власного імені [2, с. 162].

Транскрипція – передача літерами мови перекладу, як вимовляється на мові оригіналу неперекладне слово; наприклад, передача літерами українського алфавіту, як вимовляється англійською мовою слово, що не має аналога в українській мові. Вона передає звуки іншомовного слова. Цей принцип є головним сучасним принципом передачі власних назв українською мовою. При цьому мета, до якої має прагнути система транскрипції, полягає в тому, щоб дотриматися принципу взаємно однозначної відповідності між фонемами оригіналу та їх графічними відповідностями в мові перекладу [4, с. 166].

Транслітерація або транскрипція використовується в тих випадках, коли власне ім'я є запозиченим з будь-якого джерела – реального антропонімікону чи

топонімікону: *Colchester* – *Колчестер*, *Eurasia* – *Євразія* *Asia* – *Азія*, *Eurasian army* – *Євразійська армія*.

У тих випадках, коли власне ім'я з романів виконує крім основних функцій – номінативної, що ідентифікує, диференціює, також і емоційну або експресивну функції, воно перекладається за допомогою калькування, напівкалькування або створення семантичного неологізму: *Newspeak* – *Новосурж*, *Oldspeak* – *Старосурж*, *The Times* – *Часопис*.

Власні назви, які вже знайомі читачам, зазвичай, зберігають їхню форму. Географічні назви, також, передають через транслітерацію або транскрипцію. Якщо географічна назва представлена у формі множини, тоді назва перекладається за правилами множини в мові перекладу. Зазвичай, для перекладу імен в казках, мультфільмах, фентезі використовують такий спосіб перекладу, як калькування. Використання калькування – це дослівний переклад власних назв. Власні назви закладів освіти, підприємств, державних установ, як правило, транскрибуються або ж транслітеруються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, Нова книга, 2004. С. 576
2. Кликова Г.І. Напрямок «Гуманітарні науки», Том 2. Національний авіаційний університет, Київ. С. 162-163.
3. Педан М.С. Особливості перекладу власних назв в художніх творах. Дніпродзержинський державний технічний університет.
4. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.

Чепюк К.М., Дячук Н.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

КОРЕФЕРЕНЦІЯ ТА РЕФЕРЕНЦІЯ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЯК ЗАСІБ ТЕКСТОТВОРЕННЯ

Посилаючись на роботу Фреге “Про Значення та Референт”, референція представляє собою зв'язок між об'єктом та словом, яке було використано для згадування цієї сутності (тобто, назвою об'єкта). Забезпечення прямої асоціації створює референційний зв'язок між дискурсом і світовою реальністю, де знаходиться згаданий об'єкт. [1, р.28] У текстотворенні головною функцією референції виступає забезпечення повторного згадування суб'єкта/об'єкта в дискурсі, з метою зв'язності, цілісності та когезії, без повторення і тавтології. Референтні зв'язки в тексті представлені синонімічними зв'язками сутностей, які вводять додатковий суміжне значення, під впливом трактування загального контексту, цим самим розширюючи первинне значення.

Референцію можна поділити на ситуативну та текстову, відповідно до того, з яким типом дискурсу ми маємо справу. Ситуативна референція використовується, за необхідності використати згадку про сутність, що

знаходиться поза межами дискурсу (тобто не є його прямим учасником, не згадувалась раніше) явище, також відоме як **екзофора**. Референція до об'єкту, що уже присутній у тексті (або текстова референція) - називається **ендофорою**. Даний процес формує зв'язок не тільки за допомогою конкретних референтів, виражених різноманітними проформами, але й за допомогою контексту, в якому ці референти вживаються. Текстова кореференція об'єднує численні посилання (згадки об'єкта) протягом усього дискурсу у спільний кореферентний ланцюг. Елементами референції виступають головні і підпорядковані члени зв'язку - антецедент і анафора, або постцедент і катафора.

Інференція (з англ. "inference" - висновок) - це завершальний етап референційного процесу, де завдяки дедуктивному методу мислення, приходять розуміння асоціації і усвідомлення референційного зв'язку одержувачем, зокрема на що саме цей зв'язок натякає. Слухач або читач має тенденцію з усіх можливих варіантів обирати той висновок, що на його думку, найкраще пояснює та виправдовує хід і логіку подій. За умови, що цей висновок підтверджується доказами (маркерами, що натякають на значення) та вказують на те, що саме цей висновок (із усіх можливих варіантів розв'язання ситуації) був правильним.

Відомо, що певні види референтів мають тенденцію пов'язуватися яскравішими асоціаціями з одним типом інформації, радше ніж з іншим. Це відбувається через те, що звичне, усталене вживання конкретних форм підсвідомо призвело до встановлення зв'язку між цими номінативними формами та ситуаціями, де вони були вжиті, в результаті чого референти набувають асоціативних значень, також відомих як когнітивні статуси. Відповідно відомо шість наступних когнітивних статусів:

- **in focus**: те, що я щойно згадав/ знаходиться в короточасній пам'яті {it} > Наприклад, "**Paper** usually made her feel better. **It** was more dependable" [2, p.6]
- **activated**: я вказую на це прямо зараз, щойно згадав про це/ короточасна пам'ять {that this this N} > "The raven ruffled its feathers. "**This thing** here is **the Death of Rats**. Note the scythe and cowl, yes? Death of Rats. Very big in the rat world." [2, p.35]
- **Familiar**: ми вже говорили про це, згадували деякий час тому {that N} > Наприклад, "'The guitar.'" "Oh, dat. Yeah." "When we're onstage, **that thing** (the guitar) is in charge—" [2, p.167]
- **uniquely identifiable**: ви точно знаєте, про що ми говорили, оскільки я підкреслив це/ довготривала пам'ять {N} > Наприклад, "Finally **the dwarf** said, "Are you elvish?"" [2, p.20]
- **referential** : представляє нове поняття, передує у фокусі {indefinite this N}> Наприклад "He was not at ease in their company."
- **type identifiable**: введення нового поняття, загальні неспецифічні знання {a N} Наприклад, "The room's only other occupants were a troll and a dwarf." [2, p.20; 7, c.276]

Отже, референція представляє собою синонімічний зв'язок номінативних згадок у дискурсі. Відповідно до тяжіння типів референтів до відповідного

виду інформації формуються конітивні статуси, що відповідають за асоціацію та збереження згаданих даних у короткостроковій або довгостроковій пам'яті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Discourse analysis - (Cambridge textbooks in linguistics) I. Discourse analysis. Title 11. Yule, George 4'5 p302 ISBN o 521 24149
2. Pratchett, Terry (1995). Soul Music. Harper Prism. ISBN 9780061052033. Hardcover: ISBN 978-0-06-105203-3
3. Gundel, Jeanette K., Nancy Hedberg, and Ron Zacharski. "Cognitive Status and the Form of Referring Expressions in Discourse." Language 69, no. 2 (1993): 274–307. <https://doi.org/10.2307/416535>.

Гайченя В.С., Полховська М.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Мова, ніби живий організм, схильна до постійних змін та новоутворень. З процесами глобалізації та діджиталізації, люди дедалі частіше схилиються до «економії мовних засобів», в результаті чого утворюються нові форми слів.

Наш світ – світ Інтернету, де обмін миттєвими повідомленнями є зручним способом комунікації. Разом з розповсюдженням різних соціальних мереж та месенджерів, популяризується і використання різних скорочень та аббревіатур.

Скорочення - це слово, утворене різними способами від існуючого слова. Не існує єдиної класифікації скорочень, різні мовознавці вирізняють їх по-різному. Найпоширенішою є класифікація Квеселевича Д. І. Він виокремлює такі види скорочень:

- Акроніми - аббревіатури, що складаються з початкових літер словосполучення.
- Алфавітні скорочення - аббревіатури, де літери, які входять до складу аббревіатури вимовляються як в алфавіті. Наприклад, АВА (*American Basketball Association*)
- Складні - це аббревіатури, де перша частина - це буква або цифра, а інша-слово. Серед таких скорочень *X-rays*.
- Графічні — це вид, який є умовним позначенням слова. До них відносять грошові скорочення (\$- американський долар); і дуже часто одиниці вимірювання (*cm – centimetre, kw – kilowatt*) та ін.
- Латинські — аббревіатури, які існували з часів, коли латинська ще не вважалася мертвою мовою, і, які згодом перейшли в англійську. Водомими прикладами таких скорочень є *etc (et cetera) – and so on so forth* [2].

У зв'язку з стрімким розвитком вживання скорочень в мас-медіа та під час неформальної онлайн-комунікації виникає необхідність перекладу та розшифровки англійських аббревіатур різними мовами. Для того щоб в результаті перекладу отримати адекватний переклад, існують методи перекладу скорочень. В. І. Карабан виокремлює такі способи перекладу: переклад відповідним

скороченням (*ITA-Intercollegiate Tennis Association* - ІТА - Міжвузівська тенісна асоціація); переклад за відповідною формою слова або виразу (*B&W* – чорно-біле кіно); транскрибування (*know-how* - ноу-хау); транскодування повної вихідної форми аббревіатури (*EAGLE (elevation angle guidance equipment)* – «Ігл»); описовий переклад (*QB (Quarterback)* - помічник тренера в американському футболі); створення нових аббревіатур [1].

Скорочення поширені як в ЗМІ, так і при неформальному онлайн-спілкуванні. Також під час аналізу публіцистичних текстів та неформальних публікацій в соціальній мережі *Twitter* простежуються тенденції до використання деяких видів скорочень. Наприклад, в газетах «*The Economist*», «*The Vogue*» та «*The Daily*» часто використовують алфавітні скорочення. В соціальній мережі *Twitter* також часто зустрічаються алфавітні скорочення та новий сленг, який ще не увійшов до активного вжитку.

В процесі перекладу скорочень в публіцистичних текстах часто використовують метод перекладу відповідником або описовий переклад, така ж тенденція простежується і в процесі перекладу неформальних текстів. Іноді можуть виникати деякі труднощі при перекладі деяких скорочень, в таких випадках корисним буде електронний словник акронімів *Acronymfinder* [3], для правильного розшифрування скорочень.

Отже, можна стверджувати, що застосування англійських скорочень в Інтернет-середовищі є досить поширеним. Багато англійських скорочень є зрозумілими і для користувачів Інтернету з інших країн. Цьому сприяє процес глобалізації та широкого застосування англійської мови в країнах усього світу та гнучкість мови до різних модифікацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської науковою і технічною літературою. Частина 2 Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. / В.І. Карабан. - Вінниця.: Нова книга, 2003. - 390с.
2. Перкатюк Й.М. Літерні аббревіатури, як новий тип слів у сучасній англійській мові / Й.М. Перкатюк // Іноземна філологія. - Випуск 50. - 1978. - С.45-49/
3. *Acronymfinder* [Електронний ресурс]/ Режим доступу: URL: <https://www.acronymfinder.com/>

**Кварацхелія З. В., Полховська М.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ МУЛЬТФІЛЬМІВ

Постановка проблеми. Кіно увійшло в наше життя і стало невід'ємною його частиною, а також тепер кіно вважається окремим видом мистецтва. Завдяки розвитку кіноіндустрії з'явилися різноманітні жанри фільмів: жахи, драма, бойовики, детективи, мультфільми та ін. Для забезпечення адекватності та еквівалентності перекладу кожен з цих жанрів вимагає враховувати його

специфіку (наприклад, у фільмах жанру екшен слід враховувати особливості перекладу військової термінології).

Фільми є інформативними, адже можуть надати людям певну інформацію про історичні, соціальні, економічні та інші характеристики культури, в якій вони були створені.

Переклад фільмів українською мовою є важливою справою у сфері комерційного та творчого перекладу. Сьогодні помітно зростає потреба в українському перекладі, оскільки нові закони зобов'язують усі фільми, призначені для прокату, перекладати українською або хоча б додавати українські субтитри.

Виконання професійних перекладів відеовмісту представляє унікальні труднощі через відмінне поєднання письмових та усних функцій. Сценарії, які містять промови персонажів, використовуються як основа для перекладу фільмів усіх мов і жанрів. Хоча мета полягає в тому, щоб точно перекласти діалог і врахувати культурні та мовні відмінності, особливу увагу також слід приділяти довжині репліки та часовим обмеженням.

Аналіз опрацьованих та використаних досліджень. Традиційно більшість імпортованих фільмів в українських кінотеатрах – це голлівудське виробництво. Тому переклад фільмів переважно відбувається з англійської мови. Грамотний перекладач повинен перекласти текст фільму якомога ближче до оригіналу, але максимально зрозуміло цільовій аудиторії. Мова героїв фільму — авторська стилізація під повсякденне розмовне мовлення, часто складена з різних реєстрів (наприклад, вульгарних або офіційних).

Передача цих особливостей під час перекладу фільмів викликає особливі труднощі, але також викликає певний інтерес дослідників. Сьогодні з'явилося багато фахівців, які вивчають проблему кіноперекладу.

Виклад основного матеріалу. Кіно є найпопулярнішим видом мистецтва, яке демонструє моделі поведінки сучасних носіїв культури. Кіно та його продовження – телебачення – є джерелом більшості текстових флешбеків (цитат, алюзій, згадок), які діють у повсякденному спілкуванні.

А. Кастаньєда Діас визначає кіно як культурний об'єкт, що сприймається органами чуття. На думку вченого, кіно — це система значень, що відображає специфічні способи сприйняття й позначення дійсності. З цієї причини він продовжує залишатися культурним феноменом, який визначає, зміцнює та трансформує світогляд глядача. Кінематографічний текст характеризується більшою залученістю в процес міжкультурної комунікації, ніж звичайний вербальний текст. Дослідження в галузі культурного трансферу охоплюють багато областей у філологічних та гуманітарних дисциплінах. Культурна передача художніх творів за допомогою перекладу є однією з найактуальніших галузей сучасних досліджень.

Ж. Жюрт зазначає, що процес культурної передачі сам по собі є перекладом, оскільки це перенесення з одного коду на інший. Згідно з Б. Тілем, переклад є частиною процесу літературної передачі твору з однієї мови на іншу. Цей перехід може бути представлений багатьма перекладами та іншими видами

перенесення, оскільки перекладачі зосереджують свою увагу на відтворенні найважливіших для них понять. Ось чому різні переклади одного й того самого твору часто відрізняються, причому настільки, що створюється відчуття взагалі різних робіт.

Матеріалом нашого дослідження є мультиплікаційний фільм «Тачки», у якому за відсутності точного еквівалента можна обмежитися нейтральними варіантами, що забезпечують загальне значення лексичної одиниці. Завдання знайти найбільш виразний і образний відтінок української мови виконує сам перекладач. Розглянемо кілька прикладів:

couch potato – лінивий;
laid-back – спокійний, врівноважений;
to catch some rays – засмагати;
fox – приваблива дівчина.

Якщо розглядати трансляцію деяких сленгових одиниць за допомогою стилістично нейтральних варіантів, то їх переклад не можна визнати достатньо експресивним. Так, наприклад, словосполучення *to blow one's top* рекомендується перекладати "сердитися", проте і стандартний варіант (*to get*) *very angry* також означає "стати дуже сердитим" [5: 84].

Також за відсутності синонімів можна вдаватися до прийомів, вносячи в текст необхідні зміни, що відрізняються від загальноприйнятої літератури, наприклад:

longhaired – інтелігент;
book smart – розумник;
assface – дурень;
cherry – недоторка;
klutz – незграба.

У багатьох випадках при перекладі одного слова перекладач змушений вдаватися до багатьох варіацій. Один із найефективніших способів змінити слово – змінити його лексичне або граматичне значення. Щоб використовувати слово доречно, коли два словники надають різні версії однієї і тієї ж морфеми мовою оригіналу, перекладач повинен вибрати те, що буде більше підходити по сюжету.

Існує кілька різних перекладів, де перекладач перекладає частину мови оригіналу різними способами, і вибір одного з цих варіантів залежить від рівня кваліфікації тлумача.

Лінгвістична майстерність перекладача полягає саме в тому, щоб уміти знайти кілька еквівалентів до певної одиниці вихідного тексту і вибрати з-поміж цих варіантів той, який найкраще відповідає контексту. Розглянемо кілька варіантів, що відповідають певним сленговим одиницям:

Awesome – приголомшливий, фантастичний, кльовий, прикольний, чудовий, цікавий;

Bubblehead – дурень, довбань, дурбелік, придурок, пень, йолоп, бевзь, олух, одоробло, балда;

Copper – мусор, мент, легавий, поліцай, коп, ментура;

Nut – голова, баняк, башка, довбешка, макітра.

Висновки. Отже, перекладач повинен чітко й адекватно донести до аудиторії інформацію та емоції, виражені словами персонажів, нотами, піснями, іменами та намірами. Тлумач не може використовувати субтитри через особливість роботи з кіносценаріями. Під час роботи з фільмами, через необхідність поєднання українського тексту з англійським, перекладач використовує займенники, скорочення фраз, вдається до елімінації. Усі ці прийоми викликані трансформацією структури тексту, неспівпадінням швидкості репліки героя та тексту перекладу. При перекладі кінотексту необхідно передавати не лише синтаксичну та семантичну структури та фразеологію, а й функціональний та прагматичний аспекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк С.М. Прагматична адаптація при перекладі (на матеріалі кінофільму «Family Man») / С. М. Антонюк // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: зб. наук. пр. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – Вип 3. – Ч. 1. – 339 с.
2. Anderman G. Drama translation / Anderman G. // Routledge Encyclopedia of Translation Studies. – London; New York: Routledge, 2001. – P. 71-74.
3. Baker M. Dubbing / M. Baker, B. Hochel // Routledge Encyclopedia of Translation Studies. – London; New York: Routledge, 2001. – P. 74-77.
4. Castaneda Diaz A. A. Le temps comme dimension de l'univers cinématographique (A propos du temps et de l'espace créatifs dans le cinégramme) / A. A. Castaneda Diaz // Langage, Temps et Temporalité: Actes du 29-e Colloque d'Albi Langages et Signification, CALS/CPST. 2008. – P. 118.
5. Маковський М.М. Мовна сутність сучасного англійського сленгу. Іноземні мови в школі. 1962.- P. 102-113

Кесь М., Зорницький А.В
Житомирський державний університет імені Івана Франка

РОЛЬ УЗУСУ ЯК ЧИННИКА СУЧАСНОГО АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Узус відіграє особливо важливу роль у перекладі іноземних мов. Досить часто перекладачі мають менший рівень володіння узусом іноземної мови, ніж рідної мови. Тому, для правильного та якісного перекладу, перекладач має володіти узусом цільової мови на тому ж рівні, що і узусом вихідної мови. Недоліки у знанні узусу можуть призвести до неправильного перекладу та порушення змісту та смислу тексту, що може стати перешкодою у сприйнятті його реципієнтом. Тому важливо вдосконалювати володіння узусом як рідної, так і цільової мови, щоб забезпечити високу якість перекладу та зрозумілість тексту для читача.

Функціональна стилістика мовлення є безперечною похідною узусу, адже вона вивчає особливості мовлення в різних ситуаціях спілкування і різних комунікативних метях. Узус є одним з основних компонентів стилістичного

аспекту мовлення, оскільки він включає в себе правила вживання слів, фраз, граматичних структур та інших мовних засобів в різних контекстах.

Функціональна стилістика мовлення досліджує мовлення як засіб спілкування, звертаючи увагу на особливості вираження думок, емоцій, ставлень тощо в залежності від ситуації спілкування. Узус же вивчає правила вживання мовних засобів в межах певного мовного середовища, враховуючи не тільки граматичні, але й соціокультурні аспекти мовлення.

Оскільки функціональна стилістика мовлення тісно пов'язана з узусом, їх взаємодія є надзвичайно важливою для розуміння та використання мовлення в різних комунікативних ситуаціях. Знання узусу допомагає вибирати відповідні мовні засоби для досягнення певної комунікативної мети, а знання функціональної стилістики мовлення дозволяє розуміти та використовувати мовлення в різних сферах життя, в тому числі в професійній діяльності.

Узус відіграє важливу роль у перекладі та визначає якість та розуміння перекладу у приймаючій культурі. Тому, навчання узусу повинно мати більше часу та бути невід'ємною частиною підготовки перекладачів. Крім того, контрастивна узусологія, що є спорідненою з перекладознавством, повинна також ввійти до навчального плану підготовки перекладачів. Таким чином, розуміння та дотримання узусу є ключовим елементом у процесі перекладу та має важливі наслідки для методики навчання перекладу.

У мовних комбінаціях української та англійської мов можна спостерігати розбіжності у вживанні односкладових номінативних речень, які в українському мовленні виражаються іменником у непрямому відмінку. Однак, це не завжди означає, що такі речення не можуть бути передані англійською мовою подібними конструкціями, оскільки в англійській мові існують відповідні виразні засоби. Наприклад, "В одну мить!" може бути передано як "In an instant!", а "Із вогнепальним пораненням із пістолету!" як "With a gunshot wound!". Таким чином, частотні узусні розбіжності не завжди перешкоджають дослівному перекладу. Також слід зазначити, що в українському та англійському мовленні вживаються присвійні займенники з різною частотністю, що також може впливати на переклад[18, 19].

Узус грає важливу роль у перекладі, як на етапі перевираження смислу оригіналу засобами цільової мови, так і на етапі редагування вихідного тексту. Дослідження узусології перекладу має великі перспективи і може змінити парадигму лінгвістики перекладу, розширивши наше розуміння процесу та результату перекладу. Часто виникають розбіжності у вживанні узусу між вихідною і цільовою мовами, але наявні відповідні виражальні засоби для передавання смислу. Узусологія перекладу має належне місце в науці про переклад і може допомогти підняти перекладознавчі дослідження на новий рівень.

Узус відіграє ключову роль у перекладі, що має важливі наслідки для методики навчання перекладу. Навчання узусу рідної та іноземної мов повинно займати більше часу, ніж наразі, і це повинно стати невід'ємною частиною підготовки перекладачів. Контрастивна узусологія, яка є спорідненою з

перекладознавством дисципліною, повинна увійти до навчального плану підготовки перекладачів.

Роль узусу у перекладі не може бути перебільшеною, оскільки вона забезпечує зрозумілість, природність та прийнятність перекладу в приймаючій культурі. Узусні помилки можуть спотворити смисл вихідного тексту та перешкодити розумінню цільового тексту. Разом з тим, важливо дотримуватися інших нормативних вимог до перекладу.

Вчені, які займаються мовним аспектом перекладу, наголошують на тому, що помилки в узусі цільової мови можуть негативно впливати на розуміння перекладу. Навіть незначні недоліки у використанні мовних конструкцій можуть призвести до значних складнощів у сприйнятті перекладу отримувачем. Якщо допущені помилки накопичуються, то це може значно ускладнити розуміння тексту та призвести до затемнення його смислу. Тому, уникнення узусних помилок є однією з найважливіших задач перекладача, яка забезпечує зрозумілість та точність перекладу [20].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вісник Прикарпатського університету Л.А. Багнюк та О.В. Сенчишен стаття "Соціально—практичний узус як форма соціального контролю"? 2016. [Електронний ресурс]—Режим доступу:<http://journals.pu.if.ua/index.php/vestnik/article/view/2509>

2. Н.В. Терещенко стаття "Соціально—ситуативний узус як основа мовної поведінки", 2012. [Електронний ресурс]—Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/SPMO_2012_11_7.

3. "Лінгвістика: підручник для вищих навчальних закладів" / Л.І. Переверзева, О.В. Лапіна, О.І. Карпенко та ін. — Київ: Видавничий дім "КМ Академія", 2010.

4. Федоров А. В. Основи загальної теорії перекладу (Лінгвістичні проблеми)/А. В. Федоров. — [4 видавництва, перероб. та дод.]. Вища школа, 1983.

Шевченко К. Т.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ КАЛАМБУРУ У СЕРІАЛІ «FRIENDS»

Популярність комедійної американської кінопродукції серед україномовних глядачів збільшується, особливо за останній рік. У свою чергу виникає потреба в якісному перекладі гумористичного матеріалу. Так, головним завданням перекладачів стає передача комічного ефекту за допомогою перекладу та адаптації жартів. Слід зазначити, що каламбур є одним із способів створення жарту, однак, виникає неоднозначність визначення даного терміна. У лінгвістичному полі гра слів і каламбур не мають загальноприйнятих визначень, тому їх визначають як синоніми [2].

Актуальність цього дослідження зумовлена популярністю комічного, затребуваністю у його високоякісному перекладі, проблемою класифікації каламбуру, а також тим, що до теперішнього часу не розроблено чіткої методології, що регламентує переклад гри слів, а також недостатньою вивченістю особливостей перекладу каламбуру українською мовою на прикладі серіалів.

Мета цієї дипломної роботи полягає у виявленні найбільш дієвих способів перекладу каламбуру з англійської мови на українську. Поставлена у роботі мета передбачає вирішення наступних завдань: висвітлити теорії гумору; з'ясувати поняття каламбуру; окреслити основні підходи до перекладу каламбуру; здійснити практичний аналіз перекладу каламбуру, охарактеризувати проблеми та специфіку.

Серед безлічі існуючих теорій гумору виділяються три основні напрями: теорія переваги, теорія вивільнення і теорія несумісності. Більшість сучасних вчених схиляються до останньої [4]. Теорія несумісності свідчить, що джерелом комічного є невідповідність між очікуванням і реальністю, тобто зіткнення двох планів сприйняття. Каламбур є яскравим прикладом такого розуміння гумору [1].

Є кілька точок зору співвідношення понять гри слів та каламбуру. У роботі ми не розмежуємо ці явища. Дослідники виділяють такі основні підходи до перекладу каламбурів: передача гри слів словниковими еквівалентами або рівноцінними стилістичними прийомами, компенсація, описові прийоми, опущення [3].

Наведемо приклади перекладу каламбуру за допомогою компенсації на прикладі озвучок Paramount та 1+1.

Оригінал:

Phoebe: I brought you alphabet soup.

Lizzie: Did you pick out the vowels?

Phoebe: Yes. But I left in the Ys. 'Cause, y'know, "sometimes y".

Переклад Paramount Comedy:

– Я принесла алфавітний суп.

- Голосні повибирала?

- Так, тільки "Й" залишила. З ним завжди так незрозуміло.

Переклад 1+1:

- Я тобі принесла овочевий суп.

- Овочі всі вийняла?

– Не всі, чорний перець залишила.

Paramount Comedy перекладає фразу у відповідь Фібі як «Так, тільки "Й" залишила. З ним завжди так незрозуміло». Таким чином, перекладач знайшов у перекладній мові образ, яким можна замінити оригінал і тим самим зберіг комічний ефект.

Переклад від 1+1 змінює літери на овочі, і виходить, що Ліззі запитує у Фібі, чи вийняла та з супу овочі. Фібі відповідає, що залишила лише чорний перець. У такому випадку компенсація вийшла невдала, оскільки образ заміни не зберігає комічний ефект, і вся суть жарту втрачається.

Ще одним популярним способом перекладу каламбуру є така перекладацька трансформація, як калькування. Для демонстрації калькування використовуємо також приклади з серіалу «Друзі». Перший приклад взятий із другої серії першого сезону з перекладом від Paramount. Росс запитує, як збираються назвати дитину, і Керол відповідає «*Міні, якщо дівчинка*». Росс думає, що ім'я на честь мультимедійного персонажу і запитує «*...as in Mouse?*», але виявляється, що ім'я обрано на честь бабусі Керол. Росс не здається і додає: «*Still, you-you say Minnie, you hear Mouse*». Міні-маус – популярний мультиплікаційний персонаж у вигляді миші. Даний персонаж є популярним у США, але не має такої сильної впізнаваності в Україні.

Перекладач вирішує зберегти оригінального персонажа та перекладає дослівно. В даному випадку еквівалент гри слів підібраний не був. В результаті виходить часткова втрата комічного ефекту через невідомість персонажа широкому загалу в Україні.

Приєм лексичного опущення має на увазі ігнорування в процесі перекладу деяких семантично надлишкових слів, виразів або речень, які не несуть важливого смислового навантаження та можуть бути опущені, не впливаючи на передачу комунікаційного завдання.

У досліджуваному фрагменті Росс говорить Моніці, що вона настільки охайна, що навіть її дитяча іграшка *Raggedy Ann*, де *raggedy* перекладається як *зношений, потертий*, не виглядає потертою. Жарт будується на назві іграшки та її якостей. Замазура Енн (*Raggedy Ann*) у руках Моніки навіть не була бруднулею. *Raggedy Ann* вважалася найпопулярнішим персонажем дитячих книг, після яких почали випускати іграшки. Ця іграшка є американською реалією, яка незрозуміла українському глядачеві.

Перекладачі 1+1 вирішують опустити реалію та гру слів. У результаті певна лялька узагальнюється просто словом «ляльки» і виходить, що Росс каже: «...подивися на свої ляльки, вони ж у тебе досі нові». У цьому перекладі втрачається як комічний ефект, а й гра слів. У даному випадку переклад не можна вважати адекватним.

Оригінал:

Ross: *Oh c'mon! When we were kids, yours was the only Raggedy Ann doll that wasn't raggedy!*

Переклад:

- *Не соромно, глянь на свої ляльки, вони ж у тебе досі як нові.*

Коли ми використовуємо опущення, гра слів втрачається, і текст передається іншою мовою простим прямим перекладом.

Загальна кількість проаналізованого матеріалу становила 70 жартів. Деякі приклади детально розібрано в попередніх розділах, де описуються трансформації, за допомогою яких перекладався каламбур.

При аналізі перекладу від Paramount було виявлено, що найпопулярнішими видами трансформації є калькування (62%) та компенсація (31,03%). Вдалі переклади, тобто адекватні переклади, за яких було збережено комічний ефект, склали 79,3%.

При аналізі перекладу від компанії 1+1 з'ясувалося, що кожна з трьох трансформацій (опущення, калькування та компенсація) використовувалися більш рівною мірою, ніж у Paramount: опущення становило 24,1%, калькування – 34,4%, компенсація – 41,3%. Вдалі переклади становили 48,3%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоус О.М. Гра слів як перекладацька проблема / О.М. Білоус // Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні науки». – Суми, 2005. – №5(77). – С. 35-41. – ISSN 1817-9215, ISSN 1817-9290.
2. Орлова І.С. Дискурсивні засоби вираження гумору та їх відтворення у перекладі / І.С. Орлова // Проблеми семантики слова, речення і тексту: Збірник наукових праць. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – Вип. 23. – С. 217- 224
3. Софієнко І. В. Переклад кінокомедій українською: крізь терни до сміху. Мовні і концептуальні картини світу. 2013. Вип. 46(4). С. 42–49.
4. Шонь О. Б. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 Германські мови. Львів, 2003. 20 с.

Коваленко М.С.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ В УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ПЕРЕКЛАДАХ

Кожна мова відображає культуру та національну ідентичність, і є важливим джерелом духовного розвитку етносу. У мові народу відображається унікальна етнічна картина світу, а особливості світогляду та менталітету кожного етносу виявляються у способі, яким національна культура відображається в мові. Мова конкретного народу є національно-специфічним інструментом для створення національної картини світу та його сприйняття [5].

Крім того, що мова слугує для сприйняття світу, вона також його інтерпретує, кодує, передає знання про світ наступним поколінням і є відображенням світосприйняття культурною спільнотою. Мова діє як посередник між людиною та зовнішнім світом, є тканиною, що складається з понять та уявлень певної частини людства [1].

Англійські паремії – це короткі висловлювання, що відображають народну мудрість, пізнання життєвих цінностей та слугують своєрідним кодексом поведінки для нових поколінь. Ці фрази є складовою культурного надбання англійських країн та відображають менталітет спільноти. Проте, паремії зрідка мають еквіваленти в інших мовах за винятком тих випадків, коли паремії запозичуються в різні мови з одного джерела, як наслідок, їхній переклад може бути викликом для перекладачів [3].

З іншого боку, фразеологізми, паремії, афоризми, крилаті вислови є джерелом для цілої низки лінгвістичних та перекладознавчих досліджень, оскільки вони містять значний обсяг унікальної інформації про спільноту, безпосередньо відображають позамовну дійсність і мають велике значення для вивчення взаємозв'язку мови та культури, а отже і для вивчення способів

відтворення культурно специфічної інформації, закладеної у вихідному тексті засобами цільової мови [4].

Художня проза містить багато паремій, що робить мову твору виразною та яскравою. Художній переклад як мистецтво передачі літературного твору з однієї мови в іншу має на меті зберегти естетичні, стилістичні та емоційні аспекти вихідного тексту. Це складний процес, де перекладач використовує свою творчість та мовні вміння, щоб передати авторський задум та настрій оригінального тексту.

Сучасні перекладознавчі розвідки приділяють велику увагу відтворенню паремій у художньому перекладі, що дозволяє забезпечити емоційну та стилістичну складові цільового тексту [2]. Наразі увага приділяється прийомам перекладу паремій, серед яких основними є використання еквівалентних одиниць, вільний переклад та збереження оригінальної форми.

Можливим є і буквальний переклад, коли паремію можна перекласти слово в слово зі збереженням значення, головна увага приділяється точному відтворенню слів та значення фразеологізму без внесення змін або тлумачень. Цей метод може бути корисним, коли паремія має однозначне та легко зрозуміле значення, яке можна передати без додаткових пояснень. Еквівалентний переклад дозволяє перекласти паремію таким чином, щоб вона мала сенс в іншій мові. Переклад з вільною інтерпретацією відображає культурні особливості цільової мови, передає не лише лексичне значення паремії, але й враховує культурні контексти та виражає особливості цільової культури та менталітету. В такому перекладі здійснюється адаптація паремії до менталітету та культурного середовища цільової мови, зберігаючи при цьому її загальний сенс та ідею. Переклад з використанням аналогії здійснюється у тому випадку, коли паремію можна замінити аналогічною в іншій мові. [3].

Вибір конкретного способу перекладу залежить від контексту, мети перекладу та особистого стилю перекладача. Кожен спосіб має свої переваги та обмеження, і важливо знайти баланс між точністю передачі значення паремії та її виразністю в українському перекладі.

Отже, дослідження особливостей відтворення англійських паремій в українських перекладах художньої прози дозволяє виокремити низку способів їхньої передачі засобами цільової мови, коли вибір окремого способу перекладу залежить від завдань перекладу, характеристик цільової культури та особистих вподобань перекладача. Подальша перспектива розвідки полягає у виокремленні способів відтворення англійських паремій у кіноперекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баркарь У.Я. Мова й культура у взаємодії: підходи до вирішення проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2014. Вип. 10(2). С. 182–184.
2. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія : на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою. Львів : Вища школа, Видавництво при Львівському університеті, 1983. 172 с.

3. Кузько П.В. До питання про перспективність дослідження паремій. *Науковий потенціал світу: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. 2006. Т. 12: Філологічні науки. С 64–66.

4. Славова Л. Л., Борисенко Н. Д. Відтворення історичних реалій у перекладі художньої літератури. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу* : тези доп. Всеукраїн. наук. конф. пам'яті д-ра філолог. наук, проф. Д. І. Квеселевича (1935–2003). Житомир, 2020. С. 77–80.

5. Шкоріна І. М. Національно-мовні картини світу: погляд О. О. Потебні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2016. Вип. 74. С 43–46.

Томашевський В.Р.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОН-КОНФОРМІСТСЬКОГО МОВЛЕННЯ У ТВОРІ Д.Д. СЕЛІНДЖЕРА "НАД ПРІРВОЮ У ЖИТІ"

Нон-конформізм є важливою темою в сучасній літературі, яка досліджує неприйняття стандартів і конвенцій соціуму та акцентує увагу на індивідуальності та самовиразності. Один з найважливіших аспектів нон-конформізму – це мовлення персонажів, яке відображає їхню унікальність, стиль та світогляд. Переклад нон-конформістського мовлення є викликом для перекладача, оскільки вимагає точного відтворення автентичності та особливостей мови персонажів [1, с. 23].

Твір «Над прірвою у житті» Джерома Селінджера є класичним прикладом літератури, в якому персонажне мовлення має велике значення. Головний герой, Голден Колфілд, є нон-конформістом, який відмовляється підкорятися соціальним нормам і конвенціям. Його мовлення є виразним, часто непристойним, відображаючи його внутрішній біль і конфлікти.

Однією з особливостей перекладу персонажного мовлення у творі є передача стилю та менталітету Колфілда. Перекладач повинен знайти еквівалентні вирази та фрази, що відтворять його мовний почерк та особливості. Важливо враховувати, що переклад персонажного мовлення має бути автентичним, адже воно є ключовим для розуміння характеру та мотивацій головного героя.

Крім того, переклад персонажного мовлення повинен враховувати контекстуальні особливості і реалії цільової мови. Деякі вирази або образи, що є властивими американському англійському, можуть вимагати адаптації або заміни, щоб бути зрозумілими читачам українською мовою [1, с. 24].

Збереження стилю і індивідуальності персонажного мовлення є ключовим завданням перекладача. Важливо використовувати мовні засоби, що відтворюють непередбачуваність, емоційність і особливості Голдена Колфілда. Розглянемо деякі приклади з твору «Над прірвою у житті», яким притаманний феномен нон-конформізму.

I'm the most terrific liar you ever saw in your life. If I'm on the way to the store to buy a magazine, even, and somebody asks me where I'm going, I'm liable to say I'm going to the opera. It's terrible [2]. – Я найжахливіший брехун, якого ти коли-небудь бачив у своєму житті. Якщо я йду до магазину купити журнал, наприклад, і хтось запитує мене, куди я йду, я можу відповісти, що йду в оперу. Це жахливо [3].

Це речення було перекладено **методом дослівного перекладу**. Особливістю перекладу цього речення є збереження тону та емоційного відтінку, виражених у виразі «*the most terrific liar*» та слові «*terrible*». При перекладі зберігає сили адекватний вираз "найжахливіший брехун" і використовується слово «жахливо» для передачі оцінки та настрою, що містяться в оригінальному тексті.

Don't ever tell anybody anything. If you do, you start missing everybody [2]. – Ніколи нікому не розповідай нічого. Якщо розкажеш, починаєш поскучати за всіма [3].

Це речення було перекладено **методом лексичного перекладу**. Особливістю перекладу цього речення є збереження ідіоматичної фрази «*start missing everybody*» у відповідному контексті. В оригіналі ця фраза має складніше значення, яке виражає емоційне переживання та сумнів.

I'm sick of just liking people. I wish to God I could meet somebody I could respect [2]. – Мені вже набридло просто симпатизувати людям. Бажаю Богу зустріти когось, кого б я міг поважати [3].

Речення було перекладено за допомогою **методу лексичного перекладу**. Особливістю перекладу цього речення є збереження смислового зв'язку та виразності оригінального тексту. В перекладі було збережено смисловий контраст між «*лише симпатизувати*» і «*поважати*», що передає невдоволення головного героя його стосунками з людьми. Також, використання виразу «*Бажаю Богу*» додає емоційного забарвлення та виражає сильне бажання героя зустріти таку особу.

Goddam money. It always ends up making you blue as hell [2]. – Чорт з грошима. Вони завжди приводять до засмучення, близького до глибинного [3].

Речення перекладене методом калькування. Особливістю перекладу цього речення є використання виразу «Чорт з грошима» для передачі образливого висловлення «*Goddam money*». Український вираз «Чорт з грошима» є еквівалентом англійського прокльону «*Goddam*», що має негативне відтінок. Також, у перекладі збережено образливість та емоційний звуковий ефект оригіналу.

Отже, ці приклади демонструють відмінність у мовленні головного героя, Голдфілда Колфілда, від загальноприйнятих норм і стандартів. Він використовує нестандартні вислови, виражає свої незадоволення та сумніви, а також використовує мовні засоби, що виходять за рамки типового мовного стилю. Це робить його мовлення нон-конформістським і відображає його унікальність та незалежність від суспільних конвенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонов В. О. Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти, 2017. – С. 21-24.
2. Slinger J.D. The Catcher in the Rye. URL : <https://www.uzickagimnazija.edu.rs/files/Catcher%20in%20the%20Rye.pdf>.
3. Cambridge Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org>.

Мельник В.С.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ НАРАТИВНОЇ НАПРУГИ У ПЕРЕКЛАДІ ЛІТЕРАТУРИ ЖАХІВ

На даний час питання проблеми перекладу літератури жахів українською, порівняно з минулими роками, стрімко набирає актуальності завдяки зростаючій популярності жанру хоррор в індустрії розваг.

У питанні дослідження перекладу літератури жанру хоррор («жах») українською мовою, не зважаючи на зростаючу популярність жанру в мас-медіа та культурі, існує недостатня кількість наукових досліджень, яка б могла змістовно та обґрунтовано дослідити питання. Незважаючи на те, що поява літератури випереджає появу кіно на тисячоліття, жанр жахів зазвичай має міцні асоціативні зв'язки саме з галуззю кіно, а не літературою, яка і була ґрунтом для появи та розвитку жанру хоррор, сам жанр почав набувати широкої популярності зовсім нещодавно.

Жанр жахів таким, яким ми його знаємо сьогодні, бере коріння з готичних фантастичних романів вісімнадцятого століття, який до двадцятого століття включно не мали конкретної форми як повноцінного жанру ані в літературі, ані в кіно, перетворившись у ХХІ столітті в один із провідних жанрів літератури людської культури.

Хоррор, як жанр, пропонує читачам отримати нові враження багатьма різними способами, що може відражатися на тому, які способи створення наративної напруги можуть бути залучені залежно від характеру елемента, який створює наративну напругу. З теоретичної точки зору вперше проаналізував жанр хоррор американський письменник Г. Ф. Лавкрафт, основоположник «Лавкрафтіанського жаху» (Lovecraftian horror), за пером якого відомі наступні рядки [2, с. 2]: «найстаріша та найсильніша емоція роду людського це страх, і найстаріший та найсильніший страх це страх невідомого... Як це і можна було очікувати від форми, яка так тісно поєднана з первісними емоціями, історії про жахи такі ж старі, як і людські думка та мова» [3, с. 23]. «Лавкрафтівський» хоррор часто торкається ідеї, що у Всесвіті є речі, які знаходяться за кордонами людського розуміння і що людський розум не здатен їх зрозуміти.

Наприклад, у його оповіданні «Beyond the Wall of Sleep» (1919) наявний опис певної істоти або сутності, яка ввижається одному з героїв:

“As two men of moderate size sought to restrain him, he had struggled with maniacal force and fury, screaming of his desire and need to find and kill *a certain ‘thing that shines and shakes and laughs’*” [4].

У перекладі Остапа Українця та Катерини Дудки цей сегмент перекладений таким чином:

“Коли двоє чоловіків середньої статури спробували його угамувати, він опирався з неймовірною, маніакальною силою і люттю, волаючи про своє бажання, свою потребу знайти і вбити *якусь ‘штуку, що сяє, трясеться та регоче’*” [1, с. 42].

Як можна побачити, переклад типового “Лавкрафтівського” жаху дуже часто буде містити в собі надприродні, містичні елементи у вигляді істот, феноменів, які не мають певної зовнішності. Правильний переклад таких оповідань зазвичай містить в собі елемент, який на перший погляд здається описовим перекладом (“штуку, що сяє, трясеться та регоче”), але варто зауважити, що “описовість” надприроднього в тексті оригіналу Г. Ф. Лавкрафта є творчою особливістю, де надприроднє описується як незбагненне людині за сутністю та зовнішністю.

Також варто зауважити, що “*a certain*” у результаті перекладу потерпіла заміну на “*якусь*”, що є прийомом генералізації, де у дослівному перекладі було б доречно використати слово “*невну*” замість “*якусь*”.

Одним з інших спостережень способів відтворення наративної напруги є і пряма та непряма мова. У наведеному прикладі чоловік, який марить, описував істоту або явище, яке він хотів вбити. Знаходячись у збудженому стані марення, чоловік описував істоту як “*thing that shines and shakes and laughs*”, як це і можна очікувати від особи в такому стані — опис істоти складають дієслова, сполучені найпростішим усним сполучником “and”, підкріплюючи враження про афективний стан чоловіка. У перекладі ж ця особливість зникла, хоча у перекладачів була можливість повторити граматичну структуру речення оригіналу без смислових втрат: “штуку, що сяє та трясеться та регоче”.

Способи відтворення наративної напруги у перекладі можуть різнитися та бути непередбачуваними навіть у межах одного твору одного автора. Однак, деякі перекладачі можуть мати ряд конкретних підходів до відтворення наративної напруги у перекладі, так як, на прикладі творчості Г. Ф. Лавкрафта було продемонстровано особливість феномену “Лавкрафтівського” хоррору, де причиною страху є потойбічне та надприроднє, яке має форму незбагненну для людського ока та розуму, для перекладу творів якого можуть скористатися в нагоді знання про цю особливість та оптимальні методики перекладацьких трансформацій напруги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Українець О. Говард Філіпс Лавкрафт, Повне зібрання прозових творів Том I / О. Українець, К. Дудка. – Київ: Видавництво Жупанського, 2022. – 448 с.

2. Clasen M. Evolutionary Study of Horror Literature / Mathias Clasen // The Palgrave Handbook to Horror Literature / Mathias Clasen., 2018. – (Palgrave Macmillan). – С. 355–363.

3. Lovecraft H. P. The Annotated Supernatural Horror in Literature / Howard Phillips Lovecraft. – New York: Hippocampus Press., 2000.

4. Lovecraft H. P. The Definitive H.P. Lovecraft / Howard Phillips Lovecraft., 2009. – (67 Tales of Horror in One Volume).

Нехаєнко К.О., Кодубовська О.О.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ: ПРИНЦИПИ ТА АЛГОРИТМИ У СТВОРЕННІ ДВОМОВНОГО СЛОВНИКА

Лексикографія та електронні словники є важливими компонентами в сучасній мовознавчій науці, які дозволяють збирати, систематизувати та зберігати лексичну інформацію [4, с. 2].

Як галузь мовознавства, лексикографія вивчає слова та їх значення, займається створенням словників та інших довідкових матеріалів, які сприяють розумінню значення та вживання слів. Лексикографія включає в себе дослідження мовних одиниць, їхніх форм та граматичної структури, а також історії слів та їхнього вживання у різних епохах та культурах [3, с. 6]. Лексикографія тісно пов'язана з етимологією, фразеологією та лексичною семантикою, з одного боку вона є джерелом інформацію для цих галузей мовознавства, а з іншого боку використовує їхні надбання. Важливу роль відіграє збір та аналіз корпусів текстів, що дає можливість виявити специфіку вживання слів та їхніх значень у різних контекстах [4, с. 5]. У сучасному світі, у зв'язку зі зростаючою потребою в якісній та доступній мовній інформації, отримав поштовх розвиток електронних словників та довідкових видань, які роблять мовну інформацію більш доступною та зручною для користувачів [5, с. 1]. Саме це сприяє активізації розвідок, присвячених принципам та техніці розробки електронних словників.

Створення двомовного словника – це складний та багатоетапний процес, який потребує ретельного аналізу лексичної системи кожної мови та вивчення взаємозв'язків між ними.

Наше дослідження присвячене укладанню електронного словника з теми Principles of US Government та базується на принципах системності, структурності та зручності користування. Важливим аспектом, який беремо до уваги, є точність та повнота опису лексичних одиниць, а також наявність додаткової інформації, що дозволяє краще зрозуміти значення термінів та їх контекст у межах політики та права США.

Для розробки електронного словника з теми Principles of US Government джерелом лексичного матеріалу став офіційний сайт США [2]. Відбір термінів проводився шляхом аналізу розділів сайту, що пов'язані з урядовим управлінням, правом і законодавством.

Відповідно до принципу побудови лінгвокраїнознавчого словника, для кожної лексичної одиниці було віднайдено не лише еквівалент, а й відповідне українське пояснення. Такий підхід націлений на створення зручного та доступного електронного словника для вивчення основних принципів урядування США.

Наприклад, з розділу “The Judiciary” з сайту “The White House” було виокремлено низку лексичних одиниць, серед яких знаходиться словосполучення *Floor votes*, яка позначається в словнику в українському перекладі як *голосування, критично важливий компонент законодавчого процесу в Сенаті США, яке відбувається, коли законопроект або резолюція виноситься на розгляд повного складу Сенату для розгляду, дебатів і, зрештою, голосування.*

Floor votes [The Judiciary](#)

/flo: vəʊts/

noun

голосування, критично важливий компонент законодавчого процесу в Сенаті США, яке відбувається, коли законопроект або резолюція виноситься на розгляд повного складу Сенату для розгляду, дебатів і, зрештою, голосування

◆ *However, the elected delegate while able to vote in committee cannot participate in floor votes.*

Лексичну одиницю *Presidency*, з розділу “The Executive Branch” можна пояснити як *посаду глави держави в Сполучених Штатах Америки, голову виконавчої влади країни, яка володіє великою владою та впливом на політичне та суспільне життя країни.*

Presidency [The Executive Branch](#)

/'prez.ɪ.dən.si/

noun

посада глави держави в Сполучених Штатах Америки, голова виконавчої влади країни, яка володіє великою владою та впливом на політичне та суспільне життя країни

◆ *The German G20 Presidency focused more on environmental issues than previous presidencies had done.*

З розділу “The Legislative Branch”, виокремлена словосполучення *The Senate Committee on Foreign Relations* – *постійний комітет Сенату США з зовнішньої політики, який відповідає за нагляд за питаннями, пов'язаними із зовнішньою політикою, міжнародними відносинами та дипломатією.* Комітет відіграє важливу роль у формуванні зовнішньої політики країни, а його рішення мають значний вплив на відносини з іншими країнами та глобальні питання.

The Senate Committee on Foreign Relations [The Legislative Branch](#)

/'senɪt ,kəmɪ'ti: ɒn 'fɔ:rn rɪ'leɪʃnz/

noun

постійний комітет Сенату США з зовнішньої політики, який відповідає за нагляд за питаннями, пов'язаними із зовнішньою політикою, міжнародними відносинами та дипломатією.

◆ *The Senate Committee on Foreign Relations held an open hearing on “Authority to Order the Use of Nuclear Weapons.”*

Отже, створення фрагменту двомовного словника з теми Principles of US Government дозволили нам виділити наступні розділи у словнику: “The Judiciary”, “The Executive Branch”, “The Legislative Branch”. Словникова стаття включає словосполуку або лексичну одиницю англійською мовою та її описовий переклад українською мовою. Подальша перспектива дослідження полягає у розробці електронного словника з теми Principles of UK Government.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дуцюк І. Принципи укладання словника узагальнювальних ознак / Ігор Дуцюк. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2018. – №890. – С. 24–29.
2. Офіційний сайт уряду Сполучених Штатів Америки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.whitehouse.gov/>.
3. Помирча С. В. Електронні словники з української мови Як засіб формування лексикографічної компетентності Майбутніх учителів початкової школи / С. В. Помирча, І. Р. Пучков. // Інформаційні технології і засоби навчання. Т. 59. – 2017. – №3. – С. 103–113.
4. Сінкевич Н. М. Лінгвістичні та екстралінгвістичні особливості електронних словників сучасної української мови / Н. М. Сінкевич, О. О. Плющай. // Дослідження з лексикології і граматики української мови. – 2016. – №17. – С. 100–110.
5. Ярмола О. В. Лінгво-інформаційні методи створення електронних тематичних словників аграрних термінів / О. В. Ярмола, С. В. Лобачова, К. І. Велика. // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2017. – №12. – С. 87–91.

Кириленко М. О., Чумак Л. М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ БАЗОВІ ПОТРЕБИ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Забезпечення природних потреб будь-якої живої істоти є основою її повсякденного існування для подальшого розвитку в різних сферах життєдіяльності, у тому числі й потенційної реалізації ментально-духовних потреб, які займають вище положення згідно ієрархії піраміди А. Маслоу або ж дещо видозміненої та модернізованої версії С. Кауфмана [4; 5; 6; 8; 10].

Класифікації потреб особистості та їх реалізації не передбачають поступового переходу від основних потреб, пов'язаних, насамперед, із забезпеченням сприятливих умов для життя та гарантії безпеки самого життя до кінцевої точки, вищим виявом якої вже є самореалізація та самоактуалізація у всіх можливих проявах, продиктованих тими можливостями, які відкриваються перед будь-якою мовною особистістю. Концепція у схемі «човна» являє собою органічний процес, де задоволення потреб реалізується паралельно одна одній або ж переплітається, тобто є частково хаотичною[4; 5;10].

Новаторське переосмислення Кауфмана є абсолютно не безпідставними, адже, приміром, мовна особистість, яка знаходиться в цілковитій безпеці, автоматично отримує доступ, щоб втілити інші свої бажання чи мрії, в той час як потенційна загроза життю чи проблеми зі здоров'ям унеможливають повноцінну імплементацію всіх інших [4; 10].

Важливу роль у процесі реалізації базових потреб особистості відіграє мова як засіб розкриття та опису внутрішніх психічних та зовнішніх фізіологічних процесів, які переживає той чи інший індивід у певній конкретно змодельованій ситуації, як, наприклад, у творі Е. Гантера «Коти-Вояки». Усвідомлення та осмислення будь-яких видів потреб здійснюється шляхом лексико-семантичного аналізу лексем, які безпосередньо репрезентують ці потреби з урахуванням стилістичних особливостей їх перекладу з англійської на українську мову. Так, наприклад, в рядках *Bluestar really was in danger of losing another life* – *Синьозірка справді ризикувала втратити ще одне своє життя*, іменники *danger* та *life* виступають маркерами ступеня захищеності та безпеки та виконують декілька важливих функцій: 1) активізують увагу реципієнта, акцентуючи увагу на критичному стані фізичного здоров'я Синьозірки і, починаючи з цих рядків, тримають його в постійній напрузі, змушуючи хвилюватися за подальшу долю останньої; 2) частота повторення аналізованих лексем створює чітку картину того, що порушуються проблеми виживання, які є одвічними і актуальними для кожної живої істоти; 3) частота їх вживання та повторення впродовж твору формує у реципієнта певний лексичний запас і асоціативний ряд; 4) виявлення основних одиниць надає змогу для глибшого аналізу семантичного значення інших, які доповнюють їх, формуючи цілісну картину реалізації потреб [1; 2; 7; 8; 9].

В іншому уривку *"She's hurt very badly," she meowed, her eyes dark with concern. "But I think I might be able to save her."* – *Вона дуже тяжко покалічена, – з похмурою впевненістю в очах нявкнула медикицька. – Але, гадаю, я зможу її врятувати* лексичні одиниці *hurt*, *concern*, *save* одразу ж вказують на реальну загрозу життя Синьозірки, а словосполучення *very badly* підкреслює всю серйозність ситуації. Іменник *concern*, який перекладається як "впевненість", з одного боку репрезентує реальність проблеми зі здоров'ям, з іншого виражає турботливе відношення персонажа-медкітки до постраждалої, тим самим імплікуючи потребу у визнанні, прихильності та любові. Саме цей приклад унаочнює модель потреб Кауфмана у вигляді човна, адже цілковито реалізувавши потребу в любові та прихистку, персонаж твору не може піднятися на сходинку вище у тій же піраміді А. Маслоу через тяжкий фізичний стан і робить крок назад, де вся увага прикута до проблем безпеки. Важливу роль відіграє і варіант перекладу лексеми *concern* як "впевненість", а не "занепокоєння", тим самим викликаючи у реципієнта сподівання на кращий розвиток подальших подій. У той же час використання лексеми "занепокоєння" в україномовному варіанті перекладу викликало б почуття тривожності та невпевненості. Дієслово *think* привертає увагу читача до того, як складеться доля Синьозірки і чи вдасться її врятувати. Його вживання, на перший погляд, не

привертає увагу до проблеми виживання і сама лексема є стилістично нейтральною за своїм конотативним значенням. Однак, при більш детальному аналізі контексту, розкривається можливість задоволення у потребі безпеки на 70%, оскільки персонаж-медкіт, тверезо оцінивши фізичний стан здоров'я Синьозірки, впевнена в її успішному порятунку [1; 2; 3; 7; 9].

Інший уривок “*You must be tired,*” *meowed Bluestar.* “*Go and get some sleep.*” – *Ти, певно, втомлений, – нявкнула Синьозірка. – Іди поспи* прямим чином вказує на сон як вроджену фізіологічну потребу, без задоволення якої неможливо перейти до реалізації всіх інших. Прикметник *tired* унаочнює необхідність у тому, щоб Вогнесерд відпочив та набрався сил, а іменник *sleep* увиразнює зазначену потребу [1; 7; 9].

“*But she’s going to live?*” *Fireheart’s legs felt wobbly with relief.* – *Але вона житиме? – від полегшення у Вогнесерда затрусилася коліна.* Дієслово *live* викликає позитивні асоціації при когнітивному сприйнятті цитованого речення в мозку реципієнта, даючи надію на успішний порятунок пораненого персонажа твору. Те ж саме можна сказати і про іменник *relief*, який вселяє надію, що Синьозірці все таки вдасться вижити. Водночас, виокремлена лексична одиниця показує внутрішній психологічний стан Вогнесерда, який вкрай занепокоєний майбутнім Синьозірки. Тут, лексема *relief* засвідчує наступне: 1) відносини між Синьозіркою та Вогнесердом є надзвичайно міцними, що підтверджує сильну стурбованість Вогнесерда щодо здоров'я та майбутнього Синьозірки; 2) між двома персонажами панує взаємна повага та любов; 3) потреба у безпеці має більші шанси бути задоволеною, ніж зазнати невдачі.

Отже, аналізуючи уривки з твору “Коти-Вояки” Е. Гантера, можна дійти висновку, що існує певний сталий набір лексичних одиниць, які репрезентують певне коло базових потреб персонажів, зокрема, *danger, life, survive, fight, struggle, hunt, fresh-kill, death*, які вказують на те, що мова йде про потребу у виживанні. Наступне коло лексичних одиниць, таких як, наприклад, *sleep, tired, exhausted, rest* апелюють до базових потреб організму у відпочинку та відновленні сил. Про реалізацію потреб у визнанні можна простежити на прикладі іменників *pride, dignity, respect, love, admiration* [1; 3; 7; 9].

Крім того, існує інший набір лексичних одиниць, виявити які можливо, враховуючи весь контекст твору, оскільки їх лексико-семантичне значення та стилістичне використання не є прямим, а завуальованим. Воно може виконувати роль підсилення вияву потреби, або ж навпаки вказувати на неуспішний результат її реалізації. Переклад таких лексичних одиниць відіграє вирішальну роль, оскільки неадекватний та недостовірний переклад може спотворити загальну картину того, про що йшлося в творі [3; 7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гантер Е «Вогонь і крига». <https://www.litlib.net/bk/150555/read/14>
2. Горбаль Н. І., Процик І. С., Воляник Г. М. Сутність та класифікація індивідуальних потреб людини. Національний університет «Львівська політехніка». 2002. <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/8adda6b5-dcbd-4e95-b946-5b129a0074d5/content>

3. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилїстика англїйської мови. Вінниця, НОВА КНИГА, 2011. <https://www.google.com.ua/books/edition/hl=uk&gbpv=1>
4. Кауфман С. Б. За межами піраміди потреб. Новий погляд на самореалізацію. Переклала з англїйської Анна Марховська. Видання друге. Лабораторія. Київ. 2021
5. Маслоу А. Г. Мотивація і особистість <https://samoosvita.in.ua/abraham-maslou-motyvatsiya-i-osobystist-korotkyj-zmist-knygy/>
6. Музика О. Л. Екзистенційні потреби і розвиток обдарованої особистості. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Т. VI. Психологія обдарованості. Випуск 10. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 63-77. https://lib.iitta.gov.ua/8750/1/Muzyka_O_L_EPROO_pdf
7. Потапенко С. І. Орієнтаційний простір сучасного англійомовного медіа-дискурсу. Київський національний лінгвістичний університет. КІЇВ-2008. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1373/08psidla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Anjanaen J. Trivedi Maslow`s Hierarchy of Needs – Theory of Human Motivation. International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages. Vol. 7, Issue: 6, June: 2019.
9. Hunter E. «Warriors. Ice and Fire». Harper Collins e-books. https://readwarriorbooks.weebly.com/uploads/2/1/2/4/21247290/02_fire_and_ice.pdf
10. Janiszewska-Szczepanik. A. Scott Barry Kaufman, Transcend: The New Science of Self-Actualization, TarcherPerigee, New York 2020, pp. 432 <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/kie/130/kie13013.pdf>

Шваб А.О., Чумак Л.М.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІМІДЖУ УКРАЇНИ У СВІТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

Репрезентація іміджу країни в світі відіграє вирішальну роль у формуванні сприйняття, сприянні культурному обміну та розвитку міжнародних відносин. Саме тому особливості репрезентації іміджу України в глобальних контекстах з акцентом на перекладацькому аспекті стають предметом розгляду українських науковців. Завдяки порівняльному аналізу перекладених творів досліджуються, як зображується образ України, проблеми, з якими стикається перекладач, і потенційний вплив на міжкультурне розуміння, що пов'язуються зі створенням іміджу України.

Репрезентація іміджу нації на світовій арені має значні наслідки для її культурного, економічного та політичного становища. Україна – країна з багатою історією, культурою та природною красою, часто є предметом репрезентації в різних формах літератури, медійного та політичного дискурсу.

Перекладаючи твори, які змальовують образ України, перекладачі стикаються з унікальними викликами, пов'язаними з культурними нюансами, мовними особливостями та історичними посиланнями. Зображення сутності та духу образу України вимагає глибокого розуміння її культурної спадщини, цінностей та соціально-політичного контексту. Перекладачі повинні впоратися з цими викликами, щоб забезпечити точне і достовірне відображення іміджу України цільовій аудиторії.

Наприклад, переклад українських народних казок чи літературних творів передбачає збереження культурної автентичності, вловлення багатой символіки та передачу відмінних мовних особливостей, які відображають унікальну ідентичність України. Завдання полягає в тому, щоб знайти еквівалентні вирази, ідіоми та культурні посилання, які резонують із цільовою аудиторією [1, с. 126].

Репрезентація іміджу України в перекладі не застрахована від впливу стереотипів і хибних уявлень, що унаочнює такий приклад: *"In Eastern Europe, Ukraine is often seen as a war-torn country plagued by corruption and political instability"* – «У Східній Європі Україну часто сприймають як зруйновану війною країну, уражену корупцією та політичною нестабільністю» [3].

Зокрема, образ України як виключно аграрної країни чи регіону вічного конфлікту може зміцнювати стереотипи та перешкоджати всебічному розумінню її культури, історії та досягнень. Перекладачі відіграють вирішальну роль у розвіюванні таких хибних уявлень, надаючи точні та детальні переклади, які представляють багатогранний образ України [2, с. 21].

Порівняльний аналіз творів у перекладі на англійську може пролити світло на різні підходи до створення образу України в світі. Досліджуючи переклади різних жанрів, таких як, наприклад, література, медіа та рекламні матеріали, можемо виявити закономірності, варіації та розбіжності зображення України.

Наприклад, порівняння перекладів української поезії може виявити, як різні перекладачі інтерпретують і передають образи, теми та культурні посилання, закладені в оригінальних творах. Ці порівняння дають цінну інформацію про різноманітні точки зору та стратегії, які використовуються для представлення іміджу України [3, с. 45].

Приклад неправильного перекладу української поезії англійською: «Дощ ллє, неначе злива проклята» – *The rain pours like a cursed storm*. Спотворений переклад англійською подається як: «Дощ ллє, як проклята буря» [4].

Переклади, які ефективно передають багатство та розмаїття української культури, історії та досягнень, сприяють налагодженню мостів між народами, сприяють культурному обміну та вихованню взаємоповаги.

Крім того, точні переклади з урахуванням культурних особливостей сприяють розвіюванню хибних уявлень, боротьбі зі стереотипами та сприяють більш тонкому та всебічному розумінню України. Вони сприяють діалогу, заохочують співпрацю та створюють можливості для культурного, освітнього та економічного обміну [4, с. 170].

Результати цього дослідження підкреслюють кілька ключових моментів. По-перше, репрезентація образу України в перекладних текстах формується

сприйняттям перекладача, його культурним походженням та лінгвістичною компетенцією. Різні перекладачі можуть наголошувати на різних аспектах України, що призводить до варіацій у зображенні її образу.

По-друге, культурні відмінності відіграють значну роль у репрезентації іміджу України. Перекладачам необхідно орієнтуватися в нюансах української культури та точно донести до цільової аудиторії її цінності, традиції та історичний контекст. Інакше це може призвести до неправильного тлумачення або втрати основних культурних елементів.

Дослідження також показало, що репрезентація іміджу України не є статичною, а може змінюватися з часом. Зі зміною політичної, соціальної та культурної динаміки змінюється й сприйняття та зображення України у світі. Перекладачі налаштовані на ці зміни та, відповідно, готові адаптувати свою практику перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Нешумай І. В. Синтаксичні трансформації при перекладі англійського тексту на українську мову. Лінгвістичні та методичні проблеми української мови як нерідної: Текст: структура та аналіз. Херсон, 2011. 126 с.

2. Рецкевич Я. І. Теорія перекладу та перекладацька практика. Нариси лінгвістичної теорії перекладу. Миколаїв: Міжнар. відносини, 2014.

3. Baker M. *У інших Words: A Coursebook on Translation*. L. and N. Y.: Routledge, 2012.

4. Bassnett S. *Translation Studies. Literary Theory. Linguistics. Third Edition*. L. and N.Y.: Routledge. Taylor&Francis Group, 2015. 170 p.

Таргонь Г. М., Білюк І. Л.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ВЕБРЕСУРСУ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДУ

Сучасний розвиток технологій та зростання потреб у перекладі спеціалізованої лексики ставлять перед прикладними лінгвістами нові виклики та завдання. Одним з найбільш важливих завдань є розробка вебресурсу для перекладу військової лексики, який би забезпечував високу якість перекладу та враховував специфіку термінології цієї галузі знань.

На сьогоднішній день більшість інтернет-ресурсів пропонують послуги перекладу для загальної лексики, що не завжди підходить для спеціалізованих текстів. Проте, створення вебресурсу для перекладу спеціалізованої лексики потребує розробки нових методів та підходів, таких як використання мов програмування та інших сучасних методів. Зокрема, важливим аспектом при створенні вебресурсу для перекладу військової лексики є забезпечення точності та надійності перекладу, оскільки невірний або недостатньо точний переклад може призвести до серйозних наслідків.

Вебресурс (інтернет-ресурс) – колекція вебсторінок, які містять мультимедійний контент, наприклад, зображення, відео або звук. Інтернет-

ресурсами є блоги, вебсайти, форуми, інтернет-магазини, соціальні мережі та багато іншого.

Онлайн-перекладач – є різновидом вебресурсу, основна мета якого є переклад віддільних слів, фраз або повних текстів між мовами, які користувач не розуміє або якими не повністю володіє.

Основним способом створення онлайн-перекладачів є використання мов програмування. Мова програмування – це формальний набір правил та синтаксису, які використовуються для написання програмного коду [1, с. 11].

Слід зазначити, що для створення сайту спочатку потрібен хостинг (англ. *hosting*), тобто місце, де він буде розташовуватись в просторах Інтернету. Загалом розрізняють віртуальний або локальний хостинг [2, с. 31]. Для віртуального хостингу можна скористатися допомогою хостинг-провайдерів (компаній, які забезпечують зберігання та доступ до вебресурсу), серед відчизняних можна виокремити HostPro (hostpro.ua) та HostIQ (hostiq.ua). Для локального хостингу, існують програми, які дозволяють зберігати вебресурс безпосередньо на комп'ютері. Такою програмою може бути Webpack Dev Server, що є вбудованим сервером для розробки сайтів.

Наступним етапом буде планування та створення архітектури сайту: можна це зробити на папері або візуально за допомогою платформи Miro. Платформа має безліч шаблонів і діаграм, завдяки яким можна створити макет сайту та описати його основні компоненти. Наприклад, архітектура вебресурсу для перекладу військової лексики мала такі ключові компоненти: *Головна сторінка – Перекладач – Всі терміни – Адмін сторінка*.

Важливо також обрати колірну схему та шрифти для вебресурсу. Щоб обрати палітру кольорів для сайтів можна скористатися послугами дизайнера або ж використати спеціальні сервіси, що генерують готові колірні схеми, як от Coolors (coolors.co). Для обрання та скачування шрифтів варто використовувати онлайн-каталог Google Fonts, який налічує близько 900 сімейств шрифтів.

Проаналізовано, що найважливішим етапом для створення інтернет-ресурсу є написання коду за допомогою мови програмування та мови розмітки. Було визначено, що основною мовою програмування в процесі розробки буде JavaScript, а мовами розмітки – HTML (Hypertext Markup Language) та CSS (Cascading Style Sheets).

JavaScript додає сайту функціональності: здатність переходити між сторінками, можливість вводити текст, натискати на кнопки та інше. HTML та CSS візуально прикрашають вебресурс, наприклад, додають колір та текст до кнопки [3, с. 49].

Після написання коду важливим етапом є додавання лексики до вебресурсу. Як основне джерело інформації було взято британське та українське онлайн-видання BBC. Перевірка здійснювалась за допомогою аналізу контексту та власного досвіду. На цей момент на ресурс додано 100 слів англійською мовою та 120 українською.

У процесі аналізу етапів створення вебресурсу, було встановлено, що вагомою частиною для випуску вебресурсу в загальне користування потрібне

функціональне тестування – процес перевірки роботи функціональності інтернет-ресурсу з метою виявлення помилок або дефектів. Для проведення тестування були пройдені наступні етапи: *Аналіз вимог – Планування тестування – Підготовка тестових даних (слів) – Виконання тестів – Виявлення дефектів – Виправлення дефектів*. Результати функціонального тестування показали:

- головна сторінка містить всю задану інформацію;
- поле перекладу дозволяє вводити слова та виводити їхній переклад з прикладами у контексті;
- сторінка «Всі терміни» показує таблицю, на якій в алфавітному порядку перераховані всі терміни, які доступні на вебресурсі для перекладу;
- адмін сторінка додає нові терміни, переклади до них та приклади вживання у контексті, а також видаляє за аналогією;
- поле змінення мов також працює коректно.

В результаті дослідження за допомогою мов програмування було розроблено вебперекладач під назвою **Milito**, що здійснює переклад військової лексики з англійської на українську та навпаки. Приклади деяких перекладів з вебресурсу **Milito** можна подивитися в Таблиці 1.

Табл. 1.

Лексична одиниця	Переклад	Приклади з контексту	
air defence	протиповітряна оборона	Patriot has been described as the most advanced air defence system the US possesses (BBC).	Патріот був описаний як найсучасніша система протиповітряної оборони, якою володіють США.
fighter jets	винищувачі	Ukraine has previously asked Western countries for modern fighter jets, such as the F-16 (BBC).	Раніше Україна вже зверталася до західних країн з проханням надати їй сучасні винищувачі, такі як F-16.
military	військовий	Poland is a strong ally of Ukraine one of the largest suppliers of military equipment (BBC).	Польща є сильним союзником України та одним з найбільших постачальників військової техніки.
battlefield	поле бою	The move means the UK is going further than any other country in providing weapons with the potential to tip the battlefield in	Цей крок означає, що Великобританія пішла далі, ніж будь-яка інша країна, у наданні зброї, яка може змінити

		Ukraine's favour (BBC).	ситуацію на полі бою на користь України.
counter-offensive	контрнаступ	Ukraine is continuing to prepare for a much-anticipated counter-offensive against Russian forces (BBC).	Україна продовжує готуватися до довгоочікуваного контрнаступу проти російських військ.
боєкомплект	ammunition	Фактично, були розгромлені дві роти російської бригади разом з бойовою технікою та боєкомплектом (BBC).	In fact, two companies of the Russian brigade were defeated, along with their military equipment and ammunition.
фронт	front	«Кинули позиції і втекли всі, оголили фронт шириною 2 км та глибиною 500 м», – заявив він (BBC).	«They abandoned their positions and fled, exposing a front 2 km wide and 500 meters deep» he said.
взяти в полон	capture	За минулу добу, сказав речник, вбито близько двох сотень російських військових, 244 поранені та 15 взяті в полон (BBC).	Over the past 24 hours, the spokesman said, about two hundred Russian servicemen were killed, 244 wounded and 15 captured.
міноборони	the Defense Ministry	Але міноборони запевняє, що атаки ЗСУ біля Соledару «були відбиті, проривів оборони не допущено» (BBC).	However, the Defense Ministry assures that the Ukrainian Armed Forces' attacks near Soledar «were repelled, and no breakthroughs in the defense were made».
cruise missiles	крилаті ракети	Тож загалом крилаті ракети Storm Shadow призначені для враження великих будівель і комплексів, таких як портова інфраструктура, штаби, склади,	So, in general, Storm Shadow cruise missiles are designed to hit large buildings and complexes, such as port infrastructure, headquarters, warehouses, bunkers,

		бункери, ракетні майданчики, аеродроми і мости (BBC).	missile sites, airfields and bridges.
--	--	---	---------------------------------------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Donovan A. The Go Programming Language, USA. 2016. – P. 380.
2. MacDonald M. Creating a Website: The missing manual, Third Edition/ published by O'Reilly Media, USA. 2011. – P. 563.
3. Nosrati H. The design and development of a web application to improve business processes and performance in an innovative media company: a case study of JS Suomi Ltd, Laurea University of Applied Sciences, Alberga. 2017. – P. 44.

Савчук О.Р.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДЕЙКСИС ЯК КАТЕГОРІЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

У традиційних лінгвістичних уявленнях дейксис визначається як стійка сукупність мовних одиниць, які виявляють прагматичний потенціал не лише внаслідок сутнісних семантичних характеристик, але у більшій мірі залежно від параметрів комунікативної ситуації. Класичний підхід визначає дейктики як мовні вислови, чий референт перебуває у ситуації, пов'язаній з висловленням, і задається системою координат, де точкою відліку є модель '*I-here-now*'. Дейксис вводить суб'єктивні, інтенціональні та контекстуально залежні властивості в мову і її використання, зачіпаючи сферу, ширшу за формальні теорії семантики та прагматики [3]. Він є достатньо вивченим у прагматиці і поділяється на просторовий, часовий, персональний, дискурсивний і соціальний, однак аналіз дейктичних елементів більше не обмежується прагматикою. У фокусі уваги цього ж дослідження перебуває дейксис у вимірі когнітивної лінгвістики, що уможлиблює поглиблення розуміння сфери вивчення та застосування дейксису, реконструкції ментального процесу, що стоїть за ним [5]. Зважаючи на велику кількість досліджень зазначеного напрямку (Bartolotta, 2018; Chu, Minai, 2018; Croft, Cruse, 2004; Danziger, 2010; Liu, Xiong, 2007; Teng, Cheng, 2022; Yuan, 2023), доречним видається проведення панорамного аналізу особливостей когнітивного підходу до тлумачення дейксису з окресленням перспектив розвитку, що й становить *мету* дослідження.

Розвиток сучасного мовознавства характеризується особливою увагою до прихованих механізмів мовної комунікації. Мова визнається відображенням структур людської свідомості, мислення та пізнання як загальний когнітивний механізм. На перший план висувається дослідження того, як саме людина сприймає та концептуалізує дійсність [2]. Центральними проблемами когнітивного підходу є вивчення структур уявлення різних типів знання та способів концептуальної організації знань у процесах побудови та розуміння мовних повідомлень. Когнітивний підхід дозволяє досліджувати мовні явища з урахуванням антропоцентричних факторів [4, с. 15], виділити ті, що стоять за

мовними формами когнітивні структури подання знань, пояснити функціонування мовних одиниць через ментальні процеси, виявити стратегію породження та сприйняття тексту з урахуванням особливостей менталітету, специфікою реакцій на факти дійсності, правил мовної комунікації, ціннісної картини світу тощо (Лакофф, 1993; Ленекер, 1999; Тейлор, 2002; Потапенко, 2004; Шевченко, 2006).

Використання дейксису означає, що мовець асоціює сутність із поточною ситуацією мовлення, роблячи її когнітивно доступною для слухача [5, с. 1]. Використання дейктичних елементів залежить від спільних знань, вірувань і ставлень співрозмовників, що становлять їх пресупозиційні знання, які є базовою когнітивною перспективою для локалізації мовця та слухача у комунікативній ситуації. Дейктичні елементи зазвичай представляють два рівні концептуалізації, серед яких ситуація відносно учасника у мовленнєвому акті та перенесення реальної ситуації в інший час і місце [1, с. 60]. Так, висловлення *I'd like to eat this cake* можна інтерпретувати як те, що слухач і мовець мають спільне пресупозиційне знання з приводу ситуації.

Дейксис є лінгвістичним терміном, який використовується для опису слів або фраз, які стосуються чогось у контексті, у якому вони вживаються. У когнітивній лінгвістиці дейксис розглядається як спосіб, за допомогою якого мова відображає те, як ми сприймаємо навколишній світ і взаємодіємо з ним. Виокремлюють низку типів дейксису: 1. *Особистий* дейксис стосується слів, які вказують на мовця чи слухача в розмові, наприклад «я», «ти», «ми» та «вони», що використовуються, щоб встановити точку зору мовця та ставлення до слухача. 2. *Просторовий* дейксис виражається словами, які вказують на розташування або напрямок, наприклад «тут», «там», «це», що використовуються для встановлення орієнтації мовця в просторі та для позначення предметів або людей відносно положення мовця. 3. *Часовий* дейксис стосується мовних одиниць, які вказують на час, наприклад «зараз», «тоді», «сьогодні» та «завтра», що вживаються для встановлення орієнтації мовця в часі та для позначення подій чи дій у зв'язку з поточним моментом. 4. *Соціальний* дейксис представлений словами, які вказують на соціальний статус або ідентичність, наприклад «пан», «місіс», «доктор» і «професор», для виявлення поваги чи ставлення до когось на основі їх соціального становища. 5. Дейксис *дискурсу* пов'язаний з виразами, які посилаються на елементи самого дискурсу, такі як «ця точка зору», «той аргумент» і «попереднє речення», для позначення конкретних елементів розмови чи тексту та для встановлення зв'язку між різними частинами дискурсу.

Отже, знання когнітивного змісту дейктичних маркерів усіх перерахованих типів, за допомогою яких здійснюється категоризація результатів пізнавальної діяльності людини, необхідні, щоб зрозуміти специфіку внутрішніх зв'язків між елементами мовної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Croft W., Cruse D. A. Cognitive Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press. 2004. URL: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511803864>.
2. Fauconnier G. The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities. N.Y.: Basic Books, 2002. 440 p.
3. Levinson S.C. Deixis and Pragmatics // Handbook of Pragmatics. URL: https://pure.mpg.de/rest/items/item_59489_2/component/file_59490/content.
4. Poluzhyn M. M. Lecture Notes on Historiography of Linguistics. Vinnitsa: Foliant, 2004. 272 p.
5. Yuan J. The Interpretation of Deixis in Cognitive Linguistics: A Literature Review // International Journal of English Language Studies. 5 (2). 2023. P. 1-4. URL: file:///G:/Downloads/The_Interpretation_of_Deixis_in_Cognitive_Linguist.pdf.

Кулибаба В.О.

Житомирський державний університет ім. І.Франка

КЛАСИФІКАЦІЯ "РЕАЛІЙ" ЗА ПРЕДМЕТНОЮ ОЗНАКОЮ

Міжкультурна комунікація передбачає собою обмін думками, ідеями, емоціями між представниками різних народів. Однак є певні фактори, які призводять до непорозуміння, зокрема особливості менталітету, незнання народних цінностей, невміння долати стереотипні погляди. Питання можуть викликати і слова-реалії [1, с. 175].

Дослідження цього питання залишається все ще актуальним, оскільки, по-перше, не існує єдиного визначення терміна "реалії", а по-друге, ці лексичні одиниці призводять до значних труднощів при перекладі. Адекватна передача інформації потребує глибоких фонових знань національної специфіки, наприклад, історичні особливості розвитку держави, державний устрій, географічне середовище та ін. І все ж визначення етномаркованої лексики від різних науковців доповнюють один одного, вирішуючи загальну суперечність. Тож, можна стверджувати, що реалії – це термін, який відтворює предмети матеріального та духовного середовища конкретного народу, передаючи національну самобутність та колорит, і не характерний іншим народам [3, с. 180].

З лінгвістичного кута зору реалії відносять до безеквівалентних одиниць. Розглянемо одну з найбільш розгорнутих класифікацій реалій, згідно якої вони поділяються за предметною ознакою. До таких реалій належать:

- національно-маркована лексика щодо географічних об'єктів (у США доволі часто відбувається таке стихійне лихо як торнадо, зазвичай на території між Скелястими горами та Аппалачі, яку називають "*Tornado Alley*". Українською зустрічається переклад – коридор торнадо або алея торнадо);

- етнографічні реалії на позначення:

- 1) їжі (поширена у Британії та Ірландії випічка "*scones*", яку зазвичай роблять за сімейним рецептом, а не книжковим – українською перекладено як "скон");

2) напоїв (англійська традиція пити чай о 17:00 "*5 o'clocktea*", створена Анною Рассел перекладається як "англійське чаювання" або ж автор може залишити варіант "*5 o'clocktea*", додавши примітку);

3) одягу (шотландська національна шкіряна сумочка "*sporrán*" як частина костюму разом з кілтом має такі відповідники в перекладі – спорран, сумочка-спорран, кілт),

4) реалії на позначення житла (за законами Британії усі землі країни належать королеві, тож право на володіння певною землею відрізняється, наприклад, від того, що в Україні. У Британії воно поділяється на "*freehold*" та "*leasehold*". "*Freehold*" перекладають як фригольд, фріхолд, безумовне право власності на нерухомість або вільне повноправне володіння власністю. "*Leasehold*" – це орендована власність довгострокова оренда або лізхолд);

5) культурних символів (емблема Англії "*Tudor*", "*English*" або "*Unionrose*", що символізує об'єднання ворожих сімей і перекладається як Троянда Тюдорів, англійська троянда або троянда Союзу);

6) свят, ритуалів та звичаїв (в США є традиційний спосіб проведення вечірок – "*Potluck*", коли кожен із запрошених приносить з собою одну-дві страви);

7) фольклору (персонаж із англійської та скандинавської міфології, дух та охоронець церков переважно у вигляді чорної собаки – англ. "*Church Grim*", "*Kirk Grim*" – в українському перекладі зустрічається як церковний грим або гримм, перекладачі можуть також додавати примітку собака-потороча. Ще один персонаж – це річкова відьма, яка дещо схожа на слов'янського Водяного – "*PegPowler*". Переклад: Пег Павлер);

8) танців (швидкий танець – ірл. "*port*", англ. "*Jig*" – що виник у 16 столітті на британських островах, сьогодні більше асоціюється саме з Ірландією. Зустрічається український відповідник – джиг) та ін.

- суспільно-політичні реалії відображають:

1) суспільні чи патріотичні рухи (початком американської революції стала протестна акція, коли революціонери викинули в океан 350 ящиків чаю вартістю 15 тис. фунтів. Ця подія відома під назвою "*BostonTeaParty*" – Бостонське чаювання);

2) станові знаки та символи ("*UnionJack*" або "*UnionFlag*" українською перекладається як Юніон Джек або ж просто прапор Великої Британії)[2, с. 70].

Отже, реалії яскраво презентують національний колорит та історичне забарвлення. Вони є доволі неоднозначною та непростою лексикою, розуміння та переклад яких потребує значних фонових знань. Характеристика за предметною ознакою є об'єктивним критерієм поділу реалій, оскільки пропонує якомога ширшу класифікацію.

Таким чином дослідження етномаркованої лексики все ще варте уваги, зокрема для досягнення успішних результатів міжкультурної комунікації та розуміння специфіки інших народів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Захарчук Н.В. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософсько-соціологічному аспекті / Н. В. Захарчук // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук. праць. — 2008. — №3(24). — С. 174–178.
2. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад / Р.П. Зорівчак. – Л. : Вид-во при ЛНУ, 1989. – 216 с.
3. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Р. Кісь. - Львів: Літопис, 2002. - 304 с.

Вишневська С. Я.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПЕРЕКЛАДІ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИХ ПРОМОВ

Гендер — відносно новий термін, який багатьом людям все ще може здатися чужим. У повсякденному житті воно не широко використовується, оскільки «гендер» не просто стосується статі людини, а є скоріше соціальною конструкцією. Одне з визначень гендеру – це соціально сконструйовані ролі, поведінка, вираження та ідентичність дівчат, жінок, хлопців, чоловіків та людей різної статі. Воно впливає на те, як люди сприймають себе та один одного, як вони діють і взаємодіють, а також на розподіл влади та ресурсів у суспільстві [1].

У країні, яка все ще є дуже консервативною та мова якої є поділеною на роди, було проведено не так багато досліджень на цю тему. Переклад, як і будь-яка інша сфера, перебував під сильним впливом чоловіків, і до жінок-перекладачів ставилися зневажливо. Як згадувалося в «Переклад і гендер» Луїзи фон Флотов, до теми жінок і мови можна підійти з двох різних точок зору. Перша, реформістська, полягала у тому, щоб розглядати традиційну мову як симптом суспільства, яке її породило, визнаючи її можливою для реформування, якщо переважатимуть добрі наміри. Друга, радикальна, полягала у розгляді традиційної мови як важливої причини пригнічення жінок [2, с. 8].

В теорії перекладу явищу гендера досі приділяється недостатньо уваги, що призводить до серйозних помилок при перекладі текстів різних жанрів, зокрема офіційно-ділових промов. Переклад тексту кожного жанру, включаючи промови, характеризується «двополярністю», оскільки перекладач постійно перебуває між двома мовними і культурними полюсами, в результаті чого текст перекладу стає бікультурним. Адаптуючись певною мірою до культури тексту перекладу, перекладач повинен не забувати при цьому передати й культуру мови оригіналу. Отже перекладацькі рішення часто носять компромісний характер.

У ділових сферах, де мова стає більш офіційною, отже, нейтральною, у таких мовах, як українська, рід все ще є важливою частиною мови. У будь-якому разі це стає особливо важливим у даному типі мови, оскільки бізнес-сфери протягом усього свого існування були під домінацією чоловіків і жінки, які

намагалися залучитися до бізнесу, часто стикалися із серйозною мізогінією. Як згадувалося в статті, написаній для ТОРМВА, сексизм у бізнесі дуже очевидний, особливо під час презентації для інвесторів [3]. Більшість термінів в українській мові, які пов'язані з бізнесом, досі вживаються суто в чоловічому роді, що може здатися неважливим, але це підсилює думку про те, що чоловіки завжди керують справами. Почувши термін генеральний директор, більшість людей припустили б, що мова йде про чоловіка, а термін директорка майже не використовується.

Процес перекладу це пошук, пов'язаний з послідовним вибором із можливих варіантів. Здійснюючи цей вибір, перекладач постійно користується власними когнітивними та лінгвістичними знаннями, а також враховує когнітивні та лінгвістичні знання майбутніх читачів, що відображають особливості їх культури. Прагнення перекладача повніше передати оригінал, відобразити всі його характерні риси зустрічає опір не лише самого оригіналу, але й приймаючої культури та її мови. Недооцінка саме гендерного чинника при перекладі може серйозні наслідки, навіть призвести до відторгнення тексту перекладу культурою даної мови і неприйняття його носіями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. What is gender? What is sex? <https://cihr-irsc.gc.ca/e/48642.html>
2. Luise von Flotow. Translation and gender. https://www.academia.edu/36592927/Translation_and_gender
3. Harvard Study Confirms Sexism in Business <https://www.topmba.com/blog/harvard-study-confirms-sexism-business>
4. Beatrice Savoldi, Marco Gaido, Luisa Bentivogli, Matteo Negri, Marco Turchi. A Multifaceted Evaluation of Gender Bias in Speech Translation. <https://aclanthology.org/2022.acl-long.127.pdf>

Фіщук А. А., Левченко О.М.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА У СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ BBC NEWS, РУБРИКА WAR IN UKRAINE)

Військовий дискурс відіграє важливу роль, оскільки світ постійно стикається із загрозами, виявами агресії та військовими конфліктами. Стів Торн [3] стверджує, що на сучасному етапі розвитку, англійській мові властива мілітаризованість. Ця риса впливає на загальну комунікацію, так як військовий дискурс екстраполюється у суспільно-політичний [3, с. 11].

Лінгвісти дають різне визначення військовій термінології. Загалом, це лексика військових організацій та персоналу як дискретної категорії. Логічно припустити, що лексичний склад військової термінології, як і лексики кожної мови в цілому, не постійний. Він змінюється через те, що нові терміни з'являються, деякі слова стають неактуальними чи модифікують значення. Причиною таких змін є реорганізація збройних сил, розробки нових видів зброї, техніки, стратегії і тактики ведення бойових дій.

Згідно критеріїв класифікації О. І. Морозової, компоненти військового дискурсу це дискурс: військових про війну та їх побутову діяльність, політиків про війну та засобів масової інформації, що описують військові події; за формою існує монологічний (накази, доповіді, розпорядження, зведення, промови) та діалогічний (спілкування військових, політиків тощо) дискурс; за видами військового дискурсу поділяють на: формальний (військові матеріали: військово-політичні, військово-технічні тексти, а також акти військового управління) та неформальний (неформальне спілкування у військовому середовищі та за його межами) [1, с. 134-138]. У свою чергу формальний дискурс за критерієм словникового складу можна поділити на літературну лексику (нейтральна та термінологічна) та фразеологію [1, с. 134-138].

Мовознавці [2, 5, 6], які досліджують військовий дискурс англійської мови, класифікують терміни військового дискурсу на семантичні групи. Щодо структурних параметрів, виділяють однокомпонентні (слово-термін) чи багатокомпонентні (термінологічні словосполучення) терміни військового дискурсу. Однокомпонентні терміни в свою чергу можна поділити на: терміни, утворені переосмисленням одиниць загальної лексики; афіксація; словоскладання та аббревіація. Багатокомпонентні терміни поділяються на: двокомпонентні; трикомпонентні та чотирикомпонентні терміни.

Для дослідження характеристик термінів військового дискурсу у рубриці War in Ukraine BBC News [4], ми обрали декілька статей датованих від 6 по 10 травня 2023 року: *What do we know about drone attacks in Russia?*, *Ukraine war: Inside the fight for the last streets of Bakhmut*, *Ukraine says it downed Russian cruise missiles aimed at Kyiv*, *Yevgeny Prigozhin: Wagner boss 'promised ammunition' after retreat threat ma Ukraine war: Russia accused of using phosphorus bombs in Bakhmut*.

Отже, згідно семантичної класифікації В. Георгієвої [2], А. Вілсона [5], Н. Т. Зенона [6] військового дискурсу англійської мови, можна виділити такі семантичні групи термінів, вжитих у рубриці War in Ukraine BBC News [4]: терміни, що позначають різні роди військ: *infantry, artillery gunners*; терміни, що використовуються в органах управління особовим складом: *Gen*; загальнотактичні терміни: *military, paramilitary force, air defences, forces*; терміни, що стосуються організації військ та військових формувань: *armed forces, Ukraine's 77th Brigade, Wagner mercenaries, Ukraine's defence ministry*; терміни, що стосуються командно-стройової підготовки: *military parade*; терміни на позначення територій військових дій: *occupied territory, last line of defence, besieged city, front-line support, unoccupied areas*; терміни, що називають приміщення військового призначення: *airbase, bunker*; терміни на позначення військової техніки: *UJ-22, Bayraktar TB2*; терміни, що називають військоове озброєння: *rocket-propelled grenades (RPGs), cruise missiles, phosphorus weapons, incendiary ammunition, incendiary weapon*; терміни на позначення військових дій: *drone strikes, pre-emptive raids, long range attacks, drones, artillery fire, counteroffensive, arms fire*; терміни, що стосуються результатів військових дій: *Victory Day*; термінологія військової документації: *drone footage*.

За структурою терміни військового дискурсу, виділені зі статей рубрики War in Ukraine BBC News [4] класифікуємо за кількістю компонентів на однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні.

Однокомпонентні терміни в свою чергу можна поділити на: терміни, утворені переосмисленням одиниць загальної лексики: *airbase, drones, infantry*; афіксація: *bunker – суфікс -er*; словоскладання: *counteroffensive – поєднання слів counter та offensive*; аббревіація: *UJ-22 – Ukrainian Jet-22, TB2 – Tactic Blok 2*.

Щодо двокомпонентних термінів, виділяємо такі схеми: прикметник + іменник: *artillery fire, artillery gunners, paramilitary force, regular military*; іменник + іменник: *drone strikes, arms fire, air defence, cruise missiles*; дієприкметник (Participle II) + іменник: *occupied territory, besieged city, unoccupied areas*.

Серед трикомпонентних термінів військового дискурсу можна виділити такі схеми: прикметник + іменник + іменник: *long range attacks, front-line support, white phosphorus rains, last line of defence*; іменник + іменник + іменник: *Ukraine's defence ministry*; іменник + числівник + іменник: *Ukraine's 77th Brigade*; іменник + дієприкметник Participle II + іменник: *rocket-propelled grenades (RPGs)*.

Отже, військовий дискурс - це один із видів дискурсів; соціально-професійний дискурс про військову діяльність та війну в традиційній та сучасній формі; це текст як комунікативна підгрупа мовлення, разом із прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими чинниками.

Терміни військового дискурсу можна класифікувати за критерієм тематичної приналежності та кількості компонентів.

Згідно результатів емпіричного дослідження, проведеного в межах теми, за семантичною класифікацією серед усіх виділених у статтях термінів військового дискурсу найбільше представлено термінів на позначення військових дій, найменувань озброєння та загальнотактичних термінів; проаналізувавши терміни військового дискурсу з точки зору структури, ми дійшли до висновку, що у кількісному співвідношенні найбільше двокомпонентних прикладів, створених за схемою іменник + іменник та прикметник + іменник.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Морозова О.І. Дискурс як когнітивно-комунікативна подія // Науковий вісник Волинського національного ун-ту імені Лесі Українки. Сер. Філологічні науки. Мовознавство. – 2010. – No 7. – С. 134-138.
2. Georgieva V. Systematization Of Military Terminology: Mission (Im) Possible? URL: https://www.researchgate.net/publication/274711085_systematization_of_military_terminology_mission_impossible.
3. Thorne S. The Language of War. London : Routledge, Taylor & Francis e-Library, 2006. 122 p, с. 11.
4. War in Ukraine. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-60525350>
5. Wilson A. Military Terminology and the English Language. URL: <http://homes.chass.utoronto.ca/~cpercycourses/6362-WilsonAdele>.

6. Zanon N. T. A University Handbook on Terminology and Specialized Translation. Oleiros: Netbiblo, 2011. 115 p.

Шикер А. О., Левченко О.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «НЕОЛОГІЗМ» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

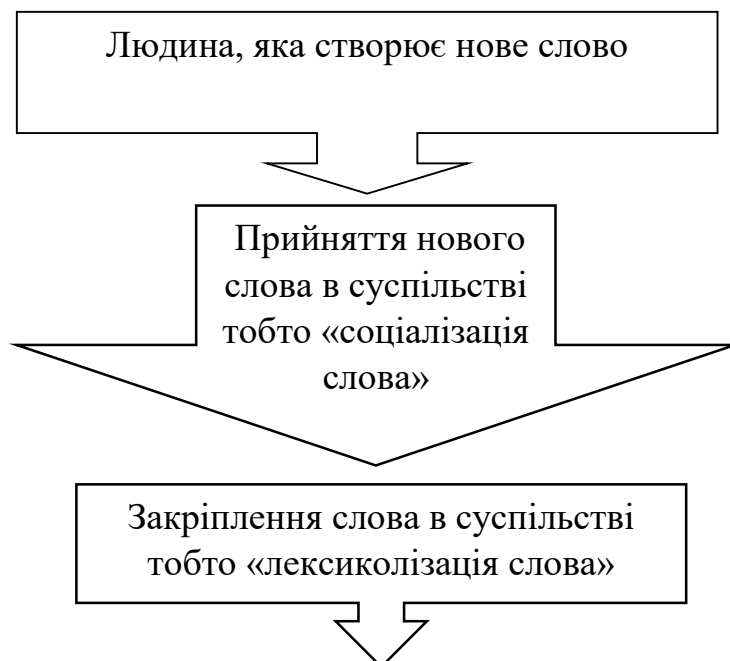
Наприкінці 20-го - на початку 21-го століття в англійській мові з'явилася велика кількість нових слів. Цей так званий "бум неологізмів" спричинив появу нового розділу лексикографії - неологія. Оскільки газети та соціальні мережі є основними джерелами поповнення мовних словників новими словами, тенденція до використання нових слів у газетних та журнальних статтях, а також у мові соціальних мереж з роками посилилася. Широке використання смартфонів і вільний доступ до Інтернету створили нові можливості для спілкування і самовираження. Соціальні мережі стали форумом для онлайн-спілкування та однією з основних платформ онлайн-маркетингу. Актуальність даної теми полягає у подальшому розвитку теорії неолінгвістики як одного з розділів теорії номінації, визначенні спільної методологічної платформи для вивчення мови та культури, лексичних компонентів мовної одиниці, що виступають відтворюваними знаками "мови" культури та передачі духовності носіїв мови, що відіграє важливу роль в їх участі та в розвитку методів дослідження проблем перекладу.

Неологічною проблематикою займалися Ю. Зацний, В. Карабан, О. Селіванова, Р. Берчфілд, В. Гук, Ю. Жлуктенко, І. Андрусак, К. Ковтун, Є. Кубрякова, Л. Омельченко, Т. Пахомова, В. Телія. Аналіз літератури свідчить, що проблема зіставного аналізу функціонування неологізмів у двомовній мові газет і соціальних мереж, а також перекладацькі аспекти цієї проблеми ще недостатньо вивчені.

Мова перебуває у стані постійних змін, але найбільшій динаміці піддається, лексика, яка є найбільш чутливою до змін у соціальній, культурній та інших сферах життя мовної спільноти [1; с.341]. Індивідуальні властивості слів як лексичних одиниць перетинаються з властивостями інших елементів мови. Ця взаємодія є основою для функціонування мовної системи в цілому. Сьогодні стрімкий розвиток науки, техніки та засобів масової інформації призвів до розширення старих номінативних полів і появи нових ("вербалізації"). Розвиток номінативної функції мови зумовлений не лише впливом загальномовних чинників та еволюцією суспільно-історичного досвіду носіїв мови. Важливу роль відіграють також зміни в практиці номінації. Відомо, що в деяких мовах з часом переважають окремі типи номінації та відбуваються певні активні процеси номінації. Сформована в мові лексична система накладає певні обмеження на творчу активність людей, які створюють нові слова за допомогою словотворчих засобів. Суть процесу словотвору полягає у створенні нових іменників, нових вторинних одиниць. Тут термін "словотвір" вживається в

буквальному значенні, тобто як назва самого процесу словотворення. Нове розуміння того, що словотвір - це не тільки джерело вже існуючих іменників, але й правило, сформоване у зв'язку з екстралінгвістичними факторами за певним зразком або схемою, значно поглибило та уточнило уявлення про механізм словотворення за певними принципами [2; с.176].

Умовно "ланцюжок неологізації" реального об'єкта можна описати таким чином:

Мас-медіа, політики, журналісти, актори, ведучі, тощо, такі люди впливають на розвиток соціалізації та лексикалізації мови. Неологізм є одним із ланцюжка мовних неологізмів: "потенційне слово - неординарне слово - неологізм". Неологізми перестають бути неологізмами, коли вони повністю асимілюються в мові. Неологізми слід відрізнити від слів, які створюються "зрідка" за певних умов мовної комунікації, які в принципі суперечать мовним нормам і відхиляються від нормального способу словотворення в мові. Оказіоналізми часто виникають у мові як засіб мовної гри, жарту та каламбуру. Відомо, що в сучасній англійській мові існує багато способів утворення неологізмів, серед яких словоскладання, злиття слів, трансформація, скорочення, ад'єктивізація, есенціалізація, зворотне словоскладання, лексико-семантичні способи, зміна звучання та зміщення наголосу в словах (фонологічні способи). Однак не всі ці способи використовуються однаковою мірою. Найдетальніша класифікація неологізмів за продуктивністю способу утворення була запропонована Луї Жільбер, який запропонував розрізнити такі групи неологізмів відповідно до способів їх утворення.

I. Фонологічні неологізми: утворюються з окремих або своєрідних звукових конфігурацій [3; с.97]. Прикладами таких слів є терміни polychromatic - поліхроматичний, monochromatic - монохроматичний. До цієї ж групи належать вигуківі неологізми - zizz (короткий сон)

II. Запозичення. Ця група неологізмів називається сильними неологізмами. Як правило, вони мають нетипову для англійської мови фонологічну

дистрибуцію. У них відсутні мотиви, вони мають нетиповий для англійської мови морфологічний поділ. Запозичення можна розділити на чотири групи: власне запозичення, варваризми, ксенізми, кальки.

Англо-американські журнали характеризуються високим рівнем неологізмів, пунктуації та розмовної лексики. Переклад неологізмів українською мовою здійснюється за допомогою транскрипції, транслітерації, калькування та пояснювального перекладу. Розмовна лексика зазвичай передається перекладачем у ЗМІ більш нейтральним способом, що знижує експресивність тексту. Неологізми, утворені різними способами, мають різний ступінь неологічності. Фонологічні неологізми та запозичення мають сильну конотацію новизни і можуть бути названі "сильними неологізмами". Морфологічні неологізми, з іншого боку, мають слабку конотацію новизни. Основною відмінністю фонологічних неологізмів від запозичень є високий ступінь фрагментарності та вмотивованості, а також наявність імпліцитних предикативних зв'язків (внутрішніх предикатів) у більшості з них. Комплексний аналіз дозволив дійти невтішного висновку, що англійські журнальні матеріали зберігають кращі традиції газетних друкованих видань, але водночас медіатексти постійно модернізуються. Нова лексика відрізняється особливим способом словотвори. Наприклад, словосполучення останнім часом призводять до утворення складних слів і блендів. Розвиток медійних мов вплинув і на роботу перекладачів, змусивши їх шукати вирішення нових завдань. Сьогодні при перекладі заголовків ЗМІ перекладачі використовують антоніми та цитати, які ще кілька років тому були рідкістю в електронних та друкованих джерелах новин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Данкевич Т. Переклад авторських неологізмів в англійській мові . Мова і культура. 2014. Вип. 17, т. 3. С. 341-346.
2. Драбов Н. До питання перекладу англійських неологізмів. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 13, 2015. С. 176-181.
3. Костенко О.Г. Сучасні англійські неологізми та способи їх перекладу українською мовою. Закарпатські філологічні студії. Випуск 13. Том 2. Ужгородський національний університет, 2020. С. 97–100.
4. Wicke P., Bolognesi M.M. Framing COVID-19: How we conceptualize and discuss the pandemic on Twitter. PLOS One: Public Library of Science, 2020. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0240010>

Костюченко А.В., Левченко О.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ «ГІПОТЕЗА КОХАННЯ» АЛІ ГЕЙЗЕЛВУД

Фразеологія — це особливий вид мовознавства, дисципліна, яка вивчає стійкі слова та вирази – фразеологічні одиниці. За допомогою цих одиниць збагачується мовлення, яскравіше, передаються почуття та емоції. Сфера мови

збільшується за рахунок використання фразеологізмів, які не перекладаються дослівно, а переосмислюються. За допомогою ідіом, а також шляхом різноманітних відтінків кольорів, інформаційний аспект мови доповнюється чуттєво-інтуїтивним описом нашого світу та нашого життя.

Фразеологізми – це одиниці, які мають стійку граматичну та лексичну структуру, сформовану протягом певного періоду, відомі носіям мови та використовуються в дискурсі відповідно до історично сформованих норм вживання їх у мовленні або ж в тексті.

Основною ознакою фразеологічної одиниці являється її відтворюваність у тексті в кінцевому результаті. У мовленні використовуються готові фразеологічні одиниці для побудови словникового запасу мовця, тобто для активізації механізму відтворення вже наявного мовного матеріалу. Найменше порушення структури або видалення одного з її елементів може повністю втратити зміст або перетворити фразеологізм на вільне словосполучення. Другою основною ознакою фразеологічних одиниць є стабільність структури компонентів. Часто заміна одного з елементів призводить до втрати унікального значення, тобто фразеологічна одиниця стає вільним поєднанням.

Повнота одиниць фразеологізма стала істотною передумовою класифікації фразеологізмів. Певні фразеологічні одиниці можна класифікувати як часткові, окремі елементи, до яких приводить розгляд усієї сукупності. Існує кілька підходів до принципу класифікації фразеологічних одиниць: структурно-семантичний, граматичний, функціонально-стилістичний. Найвідоміша з яких була розроблена французьким мовознавцем Ш.Баллі та потім доповнена вченими.

В основу класифікації покладено мотиви одиниць, значення цілого та окремих частин фразеологізмів. Виділяють три основні групи: фразеологічні сполучення, фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення [3; с.15]. Художній текст - це спеціалізований мовний засіб осмислення життя. Об'єктивна реальність світобудови якого лежить в основі відтворюваної автором дійсності і реалізується в усій його мовній палітрі, яку і передають фразеологізми.

Використання фразеологізмів може допомогти автору створити особливий стиль мовлення та зробити текст більш привабливим для читача. Фразеологічні одиниці, або сталі вислови, відіграють важливу роль у мові художніх текстів — літератури, поезії, драматургії. Ці одиниці є вже існуючими комбінаціями слів із певним значенням, часто з образною чи ідіоматичною якістю, яку неможливо повністю зрозуміти на основі значень окремих слів. Функціонування ФО в романі Алі Гейзелвуд можна проаналізувати в кількох аспектах:

- **номінативна функція** (цю функцію автор використовує для того, щоб позначити властивості предметів і явищ - *The rest of her body seemed **ill at ease*** (почуватися неспокійно, тривожно); *Olivia **beats around the bush**...* (не говорити всієї правди відразу));

- **оцінна функція** (фразеологізми, що вживаються у тексті, використовуються для того щоби викликати у читачів певне уявлення до описуваного, даючи позитивну або негативну оцінку персонажа - *She had **to be***

on top of her game (бути на висоті); ... she gave him *a breath of life* (надихнути, принести фарби в життя));

- **емоційно-експресивна функція** (вона передбачає оцінку, вираження позитивних чи негативних емоцій, характеристики психічного стану мовця та наявність додаткових стилістичних забарвлень - his words and the way he said them almost *brought tears to her eyes* (довести до сліз);

She smiles at him, *on cloud nine* (щаслива));

- **прагматична функція** (вплив безпосередньо на адресанта - (...it's *driving you crazy* (зводить тебе з розуму; She knew it would be difficult, but she *took the bull by the horns*...(бути рішучим у справі)));

- **функція портретної характеристики героя** (людська постать зображена в дуже широкому діапазоні зображень, особливо коли автор проводить паралелі між героями - and then he *put on this situation a brave face* (бути хоробрим); In any situation Adam *wears his heart on his sleeve* (відкрито проявляти свої почуття)).

Фразеологічні одиниці у книзі даного автора переплітаються з спілкуванням між героями та змістом твору, їх застосування передбачене потребою з художньої точки зору. Проте беремо до уваги, що головною ціллю фразеологізмів є передача настрою, світогляду та внутрішнього світу героїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ali Hazelwood. The Love Hypothesis. - New York, 2021.
2. Матвієнків О. Особливості функціонування фразеологічних одиниць у художньому тексті. – Івано-Франківськ, 2013.
3. Баран Я.А., Зимомря М.І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород, 1999. – 176 с.

Тарадай М. О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ДЕТЕКТИВНИХ СЕРІАЛІВ

Актуальність роботи зумовлена загальною спрямованістю сучасної перекладознавчої науки на вивчення особливостей відтворення кінореплік детективних серіалів не тільки з урахуванням розбіжностей між вихідною мовою та цільовою, а і між двома лінгвокультурами. Крім того існує нагальна необхідність виокремити та класифікувати перекладацькі трансформації, що використовуються для передачі лексичних одиниць детективних серіалів при перекладі англійських кінореплік українською мовою, що є на часі.

Аудіовізуальний переклад – це переклад вербальної складової мультимедійної продукції (тобто, тексту) у поєднанні із невербальними елементами як звук та зображення. Кінопереклад як тип аудіовізуального перекладу вважається набагато вужчим поняттям, адже передбачає переклад словесного супроводу до фільму, в основі якого лежить саме кінотекст [2]. Основні його види: субтитрування (переклад тексту, що супроводжує відеоряд) та дублювання (переклад, який передбачає заміну

мови оригіналу на мову тієї країни, де транслюватиметься фільм).

При роботі із кіно продукцією, перекладач зіштовхується із купою складнощів: обмежені часові рамки, наявність стилістично-забарвленої лексики або інших слів, які не є словами загального вжитку (тобто, історизми, жаргонізми і т.п.), вміння синхронізувати словесний супровід (усний та письмовий) з відео, вміння правильно адаптувати текст відповідно до мовних норм вихідної мови.

Перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, які допомагають досягти адекватності перекладу за рахунок переходу лексичних одиниць оригіналу до лексичних одиниць перекладу. Коптілова В.В. можна вважати основоположником класифікації даних перетворень. Він виділив чотири типи перетворень: перестановку, заміну, додавання та опущення. Карабан В.І. розширює її, розрізняючи лексичні та граматичні трансформації [1, с. 17-18; 300-314]. Класифікацію Науменко Л. П. та Гордєєва А. Й. можна вважати найрізноманітнішою, бо вона включає в себе найбільшу кількість трансформацій (лексико-семантичні, граматичні та стилістичні) та їх видів [3, с. 4-34].

Лексико-семантичні трансформації – це міжмовні перетворення, які передбачають зміни у лексичних одиницях першотвору, які не мають відповідників у мові перекладу, з метою їхнього адекватного відтворення у вихідній мові. Відповідно до класифікації Науменко Л. П. та Гордєєвої А. Й., до них входять наступні прийоми: вибір варіантного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, описовий переклад, транскодування (транслітерація, транскрипція, мішане, адаптивне), антонімічний переклад (негативація, позитивація, анулювання двох негативних компонентів), компресія, декомпресія, пермутація (перестановка слів), транспозиція (номіналізація та вербалізація), конкретизація та генералізація значень. При вживанні лексико-семантичних трансформацій потрібно завжди відпиратися від контексту. Мовні розбіжності викликають певні труднощі при перекладі, але дані перетворення допомагають не обтяжувати синтаксичну структуру субтитрів.

У перекладі 1 сезону британського міні-серіалу «Шерлок», виконаного телеканалом 1+1 використовуються різноманітні трансформації. Наприклад, студія 1+1 застосовує антонімічний переклад, а саме прийом негативації, у наступному висловленні: *I'll skip the tea* [4]. – *Чаю не треба* [5]. У вихідній кінорепліці спостерігаємо *skip*, що передається студією 1+1, як *не треба*. Тобто, у вихідному тексті вжито імпліцитне заперечення, а саме лексичну одиницю з негативною конотацією, що лише натякає читачу, а не вказує прямо, тож у тексті перекладу спостерігаємо використання заперечних часток – явище негативації, що забезпечує найбільш точне відтворення змісту оригіналу.

Використання транспозиції також є характерним для перекладу: *I prefer to text* [4]. – *Я люблю смс* [5], дієсово *to text* передається у перекладі іменником *смс*. Такі випадки є поширеними при перекладі англійських кінореплік на українську, що спричинено граматичними розбіжностями та відмінностями у структурі та будові речень двох мов.

Провідну роль займає також компресія, яка, певною мірою, може скоротити репліку без втрати сенсу висловленого. Наприклад, *I'm just going home to get my umbrella* [4]. – *Та візьму собі парасольку* [5]. У мові перекладу відсутнє ціле речення *I'm*

just going home to, що говорить нам про застосування явища компресії, яке передбачає вилучення лексичних одиниць (у даному випадку з метою опущення причино-наслідкових зв'язків), які не несуть в собі чогось важливого.

Часто вилучення слів чи фраз було зумовлено відеосупроводом, показом самої сцени. До прикладу, *Between you and me sitting here, why can't people think?* [4] – *Тільки між нами, чому люди не уміють думати?* [5]. Коли таксист сказав ці слова Шерлоку Холмсу, то вони наодинці сиділи за столом. Тобто, якщо на відео це вже показано і дані фрази не несуть ніякого смислового значення чи підсилення, то ці компоненти можуть вважатися зайвими при перекладі.

Граматичні трансформації – це спосіб перекладу, за якого замінюється структура слова, словосполучення або речення, але при цьому зберігається їхнє семантичне значення. Вони включають в себе компенсацію, зміну порядку слів у реченні, поділ (внутрішній та зовнішній) та інтеграцію (внутрішню та зовнішню).

У міні-серіалі «Шерлок» були використані граматичні трансформації, які передбачають членування або об'єднання речень, при цьому синхронність та природність відеоряду з кінотекстом не були порушені. Наприклад, *Preliminary investigations suggest that this was suicide* [4]. – *Згідно з попереднім розслідуванням це було самогубство* [5]., де спостерігаємо застосування внутрішньої інтеграції, тобто заміни складного речення простим, для полегшення сприйняття інформації глядачем.

Був виділений ще один вид граматичних трансформацій – граматична заміна, яка передбачає зміни граматичного часу у вихідній мові у порівнянні з оригіналом. Проілюструємо прикладом: *Your mouth's too small now* [4]. – *Рот був більшим* [5], де спостерігаємо переклад речення у теперішньому часі минулим: англійське дієслово теперішнього часу *is* замінюється українським дієсловом минулого часу *був*. Застосування даного прийому сприяє наближенню до звучання мови реципієнта.

Стилістичні трансформації мають справу із стилістично забарвленою та емоційно-експресивною лексикою, архаїзмами і історизмами та ін. До них входять такі прийоми як логізація, експресивація, модернізація та архаїзація. Деякі перетворення передбачають забарвлення, а деякі, навпаки, нейтралізацію даних лексичних одиниць при перекладі. Наприклад, *Okay, everybody... done here* [4]. – *Добре, народ... згортаємось* [5]. У даній репліці експресивація допомагає адаптувати текст до української мови, адже такі слова як *народ* та *згортатися* є доволі популярними словами даної мови. Їх можна віднести до молодіжного жаргону.

Наступна репліка є хорошим прикладом модернізації, тобто заміни архаїчної лексики більш сучасним відповідником: *Get a cab!* [4] – *Візьми таксі* [5]. У даній репліці слово *cab* є доволі застарілим, адже пік його популярності припадає на 19 століття (Лондон) і, тому, для кращого розуміння серіалу (адже не всі глядачі знають цей факт) використовується більш експресивно-нейтральний відповідник – *таксі*.

Отже, перекладацькі трансформації – це, певною мірою, найкращі друзі перекладача, адже за допомогою них можна передати лексичну одиницю оригіналу, яка не має певного відповідника у мові перекладі і, при цьому, не зіпсувати його сенс та зміст. Мова акторів надзвичайно швидка, що завдає зайвого клопоту перекладачу, адже мови мають різні граматичні та синтаксичні системи мови. Попри це дані перетворення сприяють адекватному перекладу твору та допомагають якнайкраще

адаптувати його до мови глядача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: посібник з англійської мови і перекладу для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
2. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Філологічні науки*. 2015. Вип. 58. С. 110-112.
3. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с.
4. Amazon.com: Sherlock Season 1. URL: https://www.amazon.com/gp/video/detail/B00499NHLC/ref=atv_dp_season_select_s1. (Дата перегляду: 05.05.2023).
5. Шерлок 1 сезон (2010). URL: <https://sweet.tv/movie/13270-sherlok-1-sezon>. (Дата перегляду: 05.05.2023).

**Пашенко М.О., Левченко О.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

«ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ «ПРОМОВА», СТРАТЕГІЯ ДИСКУСІЇ ТА КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА (НА МАТЕРІАЛІ ВИСТУПІВ TED TALKS)»

Однією з наймасштабніших та гідних уваги організацій/веб-сайтів, який пропонує різносторонню інформацію з абсолютно різних галузей і тем є платформа TED Talks. Це вже всім знайомі три великих червоних літери TED, акронім "Technology, Entertainment and Design" («Технології, Розваги та Дизайн») [2; с.3]. TED є некомерційним фондом, метою якого є розповсюдження різних ідей у форматі 20-ти хвилинних або коротших відео. Насправді, уся діяльність цього фонду на меті має лише одне завдання: поширення впливових та мотиваційних ідей та думок, цільовою аудиторією якого є люди з різноманітних сфер діяльності.

Конференції TED є дуже значним мовленнєвим досягненням у нашому суспільстві. Промови, які проводяться у межах організації, трансформували спосіб, у який мовці здатні передавати свої ідеї та загальну інформацію до широкої публіки. Саме той факт, що експерт, роблячи свою промову, може розповсюдити свої ідеї до різних куточків планети лише завдяки доступу до мережі має неймовірну значущість.

Окрім загально-пізнавальної функції, ця неймовірна платформа є «скарбом» для іноземців, хто вивчає англійську мову як другу або третю [1; с.3]. Будь-яка конференція TED, яку більшість людей дивляться на веб-сайті, є збірником найрізноманітніших промов не тільки за темою, але й за кількістю різних акцентів, манерою спілкування та жестикуляцією. Саме тому більшість іноземців, які мають на меті покращити свої навички слухання, говоріння та

загалом збільшити словниковий запас іноземних слів та висловів звертаються до платформи TED.

Промова TED – це унікальний розмовний дискурсивний жанр, що значно виділяється від інших усних науково-популярних жанрів та інших типів лекцій, які здійснюються в реальній комунікації як первинний жанр і на просторах Інтернету як вторинний [3; с.191]. Неможливо не згадати, спираючись на поняття стилю, що промови TED Talks слід розглядати як різносторонній або ж гібридний жанр, що має за основу науково-популярний стиль із додаванням притаманних ознак художнього, публіцистичного та розмовного стилів. Беручи до уваги те, що теми публічних промов мають вузький спектр, то конференція TED відіграє роль реальної навчальної та пізнавальної платформи як для людей, що не володіють знаннями та навичками з того чи іншого питання, так і для фахівців певної галузі.

Очевидним є той факт, що конференція і промови TED Talks виступають освітньою платформою для самоосвіти. Оскільки TED Talks це некомерційна організація, то ще одним правилом на платформі є те, що організація не є представником реклами будь-якої продукції чи продажу. Доповідачі мають зосередитися на донесенні знань та інсайтів, а не на рекламі продукту чи наданні послуг задля прибутку. Не менш важливим фактором, що стосується конференції TED як різновиду публічної промови є те, що у первинному своєму вигляді ці промови представляються саме глядачам, які безпосередньо присутні під час промови. TED Talk виступ – це насамперед комунікація, яка керується принципами, що гарантують успіх, зокрема фактором фасцинації. Її сенс в тому щоб представники аудиторії відчули себе невід'ємною частиною комунікативного дискурсу, щоб вони отримали відчуття спорідненості зі спікером. Специфіка фасцинації у дискурсі конференції TED Talks у тому, щоб встановлювати емоційний зв'язок із слухачами, тобто бути емоційно прив'язаним до аудиторії, відповідати її потребам та залишати приємний післясмак. Манера поведінки під час публічного виступу відіграє важливу роль, оскільки у випадку коли промова буде справді змістовною, але те, як спікер поводить себе, може дещо зіпсувати враження виступу.

Фасцинативні особистості, у випадку з промовами - TED спікери, намагаються володіти високою емоційною привабливістю, здатні керувати увагою. Природній чарівність та інтуїтивне використання різноманітних фасцинативних технік дозволяють розташувати до себе людей, викликати позитивне емоційне ставлення з боку аудиторії.

У будь-якій промові TED Talks ключовими принципами є: прийняття, позитивна оцінка, схвалення, увага, згода. Досягнення успіху у TED Talk цілком і повністю залежить від знань і навичок презентувати свою позицію у найбільш вдалому та перспективному становищі, привернути увагу аудиторії та зацікавити її. Для інших, конференція презентується у вторинному вигляді, тобто коли вона вже пройшла ряд аспектів, для того, щоб досягнути людей з різних куточків світу. Виступи TED - це конкретні комунікативні цілі, які втілюються у життя за допомогою вибраних спікером стратегій та технік комунікації та аргументації.

Умовно кажучи, коло комунікативних тактик є значно більшим, оскільки саме під час обрання способів комунікації залежить її успішність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Фролова І.Є., Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи «Дискурсивна стратегія як організуючий конституант вербально-соціальної інтеракції», 2010 р., 8с.
2. Priscilla Samayoa «The Extent of Influence that Genre Conventions Have on TED Talks». Produced in Megan Lambert's Spring 2017, 14с.
3. Стеценко Н. М., Байша К. М. Використання відео-ресурсу TED Talks у навчанні іноземної мови майбутніх менеджерів. 2020р., С.191-196.

**Панасюк І. І., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет ім. Івана Франка**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕКОМПРЕСІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Під час зіставлення текстів вихідної мови та мови перекладу максимальна структурна подібність їхніх одиниць, коли кожному знаменному слову в оригіналі відповідає окреме слово в перекладі з майже таким самим значенням, відповідні слова належать до тієї самої частини мови, розташовані в тій самій послідовності, пов'язані однаковими логіко-синтаксичними відношеннями, є доволі рідкісним явищем. Часто перекладачі змушені вдаватися до лексико-семантичного перефразування, внаслідок якого відбувається лінійне розширення тексту перекладу.

Декомпресія являє собою закономірне лінійне розширення тексту перекладу, зумовлене лінгвістичними та екстралінгвістичними чинниками. Терміном декомпресія позначається результат перекладацьких перетворень, здійснених з метою досягнення максимальної комунікативно-функціональної еквівалентності текстів вихідної мови. [1].

Словникове визначення поняття «декомпресії» є наступним: 1) розширення первинного тексту, комунікативна цінність його при цьому набуває нових елементів – розширюється транспозиція; 2) введення у перекладі додаткових слів і навіть речень; 3) збільшення кількості інформації вихідного тексту.

Декомпресія відбувається за допомогою перекладацьких трансформацій (лат. *transformatio* – перетворення). Під перекладацькою трансформацією розуміють передання тими чи іншими засобами цієї мови такого змісту, який спочатку було виражено іншими засобами [2].

Під стратегією декомпресії в перекладі розуміють: 1) розширення первинного тексту, комунікативна цінність його при цьому набуває нових елементів – розширюється транспозиція; 2) введення в перекладі додаткових слів і навіть речень; 3) збільшення кількості інформації вихідного тексту.

Декомпресія викликана прагненням перекладача зберегти максимальний смисловий обсяг оригіналу. Як головну причину, що зумовлює необхідність лексичних додавань у перекладацькому тексті, Л.С. Бархударов називає формальну невираженість семантичних компонентів мови-джерела [4]

Однією з головних причин появи декомпресії в перекладацьких текстах є розбіжність мовних або культурних систем мов. Декомпресія також буває двох видів: структурна та семантична. Дослідники вважають, що семантична декомпресія є інструментом перекладача, який допомагає йому в досягненні адекватного тексту перекладу [3].

На практиці перекладачеві доводиться стикатися з декомпресією змішаного типу, спричиненою необхідністю постійної текстової компенсації. Заповнення невиражених лексичних одиниць у тексті перекладу є обов'язковою трансформацією для збереження повноти переданої інформації.

Під стратегією декомпресії в перекладі розуміють:

- 1) розширення первинного тексту, комунікативна цінність його при цьому набуває нових елементів – розширюється транспозиція;
- 2) введення в перекладі додаткових слів і навіть речень;
- 3) збільшення кількості інформації вихідного тексту [2].

Основною причиною звернення до стратегій декомпресії смислів під час перекладу слугують такі чинники, як предметна ситуація і вибірковість мов. Під час побудови будь-якого повідомлення використовується певна кількість ознак ситуації, при цьому детальність опису будь-якої ситуації в різних мовах може варіюватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ктитарова Н.К., Воронова З.Ю. Теорія перекладу. Навчальний посібник для спеціальності «Переклад». Дніпродзержинськ, 2013.
2. Єрмоменко С.В. Декомпресія тексту у процесі перекладу з англійської мови на українську. Записки з романо-германської філології 1 (36), 2016. С. 33-38.
3. Зайченко Ю.О. Конотація як лінгвістичне явище: дефініція, типологія, властивості та структура. Science and Education a New Dimension. Philology, 2019. С. 81-85.
4. Тітарева М.С. Особливості актуалізації семантичної компресії у популярних англомовних ток-шоу (перекладацький аспект). MS thesis, 2020.

Кривоспіцький А.О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

«МОВНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ У ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ»

Мовні засоби комунікативно-прагматичного впливу є невідомою частиною промов американських політиків та включають в себе риторичні фігури, емоційне навантаження, вживання переконливих аргументів та стратегічне використання мовного стилю. Тож і не дивно що одним з ключових мовних засобів є використання риторичних прийомів, таких як епіфора, антитеза, градація, для залучення уваги аудиторії та підкреслення важливих ідей.

Мета статті: описати основні засоби комунікативно-прагматичного впливу у промовах американських політиків, та проблеми їх відтворення українською мовою.

Американські політики майстерно використовують риторичні фігури, щоб залучити увагу аудиторії та підкреслити важливі ідеї. Наприклад, епіфора (повторення одного слова чи фрази в кінці речення) часто використовується для підсилення емоційного впливу та запам'ятовуваності промови [1, с.27]. Антитеза (протиставлення протилежних понять) допомагає виокремити контрастність ідей і залучити увагу до проблеми, яку політик намагається вирішити. Градація (поступове нарощування інтенсивності або значення) створює напруження та допомагає підсилити ефект промови. Американські політики уміло використовують емоційне навантаження для залучення уваги та впливу на аудиторію. Вони можуть звертатись до патріотичних почуттів, емоційних реакцій аудиторії, створювати відчуття солідарності чи викликати співчуття. Це допомагає стимулювати підтримку та спонукати людей до дії. Американські політики також активно використовують емоційне навантаження, включаючи звернення до патріотизму, відчуття солідарності та емоційних реакцій аудиторії.

Стратегічне використання мовного стилю також є важливою складовою комунікативно-прагматичного впливу. Американські політики вміло підбирають тон промови, рівень формальності, використовують просту та зрозумілу лексику, а також адаптуються до особливостей конкретної аудиторії.

Стратегічне використання мовного стилю можна помітити в промовах Барака Обами, коли він був президентом Сполучених Штатів Америки. Розглянемо декілька прикладів:

Ідея єдності: Обама часто використовував мовні засоби, щоб підкреслити важливість єдності та спільної дії. У своїй промові після теракту у Бостоні в 2013 році, він сказав: "Ми повинні залишитися у єдності, спільно вийти з темряви та продовжувати жити своїм життям" [2]. Цей вираз має за мету змобілізувати націю та підтримати співчуття та солідарність між громадянами.

Вживання риторичних фігур: Обама володіє вмінням використовувати риторичні прийоми для створення ефекту та запам'ятовуваності. У своїй промові під час інавгурації в 2009 році, він сказав: "Ми обираємо надію перед страхом, єдність перед конфліктом, можливість перед безчинством" [2]. Ця антитеза відображає протиставлення протилежних понять і стимулює слухачів думати про позитивні перспективи.

Використання емоційного навантаження: Обама здатний емоційно звертатися до аудиторії, створюючи співчуття та зацікавленість. У своїй промові після стрілянини у школі Сенді-Гук в 2012 році, він сказав: "Моє серце розривається, коли я думаю про учнів та вчителів, які втратили своє життя" [2]. Цей вислів викликає емоційну реакцію та враження на слухачів.

Переклад риторичних прийомів у промовах американських політиків на українську мову може стикатися з певними проблемами [3, с.120]. Деякі риторичні прийоми базуються на специфічних мовних особливостях, що можуть бути важко відтворюваними в іншій мові. Наприклад, антитеза, яка полягає у

протиставленні протилежних понять, може вимагати пошуку еквівалентів українською, які передадуть той самий контраст та вплив на аудиторію що й автор. Це може бути чималим викликом для перекладача, оскільки деякі відтінки сенсу можуть втрачатися або змінюватися. Риторичні прийоми часто ґрунтуються на культурних контекстах і стандартах. Перекладачеві потрібно бути обізнаним з культурою та специфікою українського мовного простору, щоб зрозуміти, які риторичні засоби мають ефективність та відтворити їх відповідно.

Деякі риторичні прийоми створюють плавний та ритмічний потік мови. При їх перекладі можуть виникати складнощі зі збереженням цього потоку і звучання. Наприклад, у випадку повторення (епіфори) або поступового нарощування (градації), необхідно вибрати слова та фрази, які збережуть цю плавність і ритмічність, враховуючи особливості української мови.

Отже розглянувши засоби комунікативно-прагматичного впливу у промовах американських політиків, та проблеми їх відтворення українською мовою, можна зазначити що американські політики вміло користуються цими прийомами, а в особливості «риторичним». Також важливим аспектом є емоційне забарвлення та відчуття об'єднання людей, тож переклад таких виступів може бути неабияким випробуванням для перекладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Засоби комунікативно прагматичного впливу. URL: (https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25926/3/Gryshenko_magistr.pdf)
2. Промови Барака Обама. URL: (<http://obamaspeeches.com/P-Obama-Inaugural-Speech-Inauguration.htm>)
3. Труднощі перекладу політичних промов. URL: (<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7288/1/17.pdf>)

Пономаренко В.С., Білюк І.Л.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛЮ ЕДГАРА ПО

Дослідження ідіостилю Е.А. По на прикладі його детективних оповідань та новел засвідчило, що лексика відіграє важливу роль у його побудові. Жанрова своєрідність детективу досягається завдяки використанню тематичних груп лексики, прокласифікованих за частиномовною приналежністю:

1) іменники – назви осіб (*hunter, judge, professor, teacher, drawing-master, policeman, student, American, Hispanic, Englishman*), назви галузей діяльності (*teaching, learning, swimming, bathing*), предмети побуту та інтер'єру, предмети особистого користування (*fire, table, mirror, stand, vase*), назви одягу (*hat, dress, umbrella, gloves, gaiters, pantaloons, coat*), назви їжі (*tea, coffee, omelette, chicken, pie, tart*), назви споруд, будівель та установ (*cottage, house, building*), власні назви (*Italy, London, Scotland, Thames*), абстрактні назви (*probability, energy, purpose, life*);

2) прикметники, які стосуються як характеристики зовнішності осіб, так і позначають їхню поведінку, вчинки, почуття, довколишні явища тощо (*beautiful, ugly, pretty, handsome, good-tempered*);

3) дієслова, які позначають різкість, інтенсивність дії, її частотність, повторюваність (*to run, to go, to walk, to arrive*), завдяки чому у читача виникають відповідні емоції та зберігається гострота сюжетної лінії;

4) прислівники, які характеризують переважно інтенсивність дії, ступінь її виявлення (*friendly, fun, sharply, vacantly, thoroughly*).

Важливою у побудові ідіостилю Е.А. По є термінологічна лексика, зокрема юридична (*murderer, crime, theft, rape, investigation, evidence*) та медична (*surgery, medication, doctor, death, corps, artery*) термінологія. Вживання термінологічної лексики зумовлене як розвитком сюжетної лінії, яка потребує називання та уточнення тих чи інших процесів, а також необхідністю зобразити життя героїв якомога правдивіше.

До лексичних маркерів детективного жанру належать також конотативно марковані одиниці. Наприклад: *I was attended by one negro-servant, Pompey, and my little lap-dog Diana, whom I had brought with me from Philadelphia* [2, с. 191]. Емоційне стилістичне значення цих слів тісно пов'язане з оцінним: обидва вони можуть виражати або позитивне, або негативне ставлення мовця до зображуваного. Для детективного жанру це є вкрай важливим, адже саме такі лексеми створюють напруженість, гостросюжетність і т.д, тобто здійснюють емоційний вплив на читача.

Ідіостиль Е.А. По вирізняється своєрідним підбором вживання мовних засобів, за допомогою яких досягається яскравість та образність творів. Завдяки ретельному добору та вмілій подачі образотворчих засобів письменник відображає самотність американського світогляду. Досліджувані твори насичені порівняннями (*swan-like figures, like the honey of Hebron*), метафорами (*a flood of intense rays, thirst for solitude*), епітетами (*fallen foes, steadiest nerves*), гіперболами (*the wildest expectations*).

Тропи в ідіостилі Е.А. По відіграють важливу роль у наданні художності стилю твору, допомагають зробити слово емоційнішим, створити яскравий образ, що запам'ятовується, підкреслюють художнє мислення автора, допомагають розкрити індивідуальний стиль письменника. Це вкрай важливо у творенні жанру детективу, де прочитане має викликати певний настрій у читача та створювати цікавість до розв'язки.

Дослідження синтаксичного мовного рівня засвідчило, що синтаксичні інновації яскраво репрезентовані в ідіостилі письменника. До синтаксичних засобів вираження експресивності, що найчастіше мають місце у його творах, варто зарахувати:

1) парцеляцію (*"True!" observed the Baron* [2, с. 11]);

2) приєднувальні конструкції (*And yet alive! Alive in poverty and in hiding* [2, с. 424]);

3) ампліфікацію (*Begin at the beginning. Tell me, word for word, what passed between that woman and you* [2, с. 281]);

- 4) еліптичні речення (*I am dark and ugly, and she is fair and pretty* [2, с. 34]);
- 5) неповні речення (*It appears that on the ... day of ...* [2, с. 94]).

Синтаксичні засоби в тексті мають переважно емотивне значення, постаючи емфатичними еквівалентами нейтральних синтаксичних побудов.

До маркеру експресивного синтаксису належить також такий синтаксичний засіб як комунікативна настанова, яку містять у собі синтаксичні одиниці, згідно з якими виділяють розповідні, питальні та спонукальні функційні (комунікативні) типи речень. Такі речення виконують функцію впливу, активізацію уваги, створення ефекту діалогу зі слухачем тощо та сприяють експресивній забарвленості синтаксичних конструкцій.

Важливою характеристикою ідіостилю Е.А. По є використання ускладнених синтаксичних конструкцій (різноманітними зворотами, однорідними членами речення тощо), за допомогою яких вдається подавати розлогі характеристики описуваного предмета, об'єкта дії чи явища: *You must know that, in a climate so sultry as mine, it is frequently impossible to keep a spirit alive for more than two or three hours; and after death, unless pickled immediately (and a pickled spirit is not good), they will — smell — you understand, eh?* [2, с. 49].

Підсумовуючи усе сказане, зазначимо, що ідіостиль Е.А. По є репрезентантом його літературної доби та жанру детективу, у якому творив автор. Таким чином, авторський ідіостиль відображає тенденції творення американського детективу початку ХХ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голі-Оглу Т. В., Ткаченко Ю.О. Вплив жанрових особливостей детективного роману на вибір мовних засобів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. 2018. Т. 29(68), № 3. С. 25-29.

2. Poe Edgar A. *Tales: The complete works in one volume*. 2013. 1274 p. URL:pdfhttps://vk.com/doc391810686_523470077?hash=rFEMSkhcQKJfxP23Pu86hdfnSaNzQyRsrn0uCIVSZTc

Юхимець Б. О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ДИВО»

З кожним днем у світі з'являється все більше нової літератури. Для того, щоб читачі з усіх куточків світу змогли познайомитися з тим чи іншим твором, багато фахівців працюють над перекладом текстів різними мовами. Основним завданням перекладача є правильне, повноцінне і змістовне відтворення інформації тексту оригіналу іншою мовою. Таким чином тексти, для кращого розуміння читачем, зазнають трансформацій.

Якщо звернутися до онлайн словника Your Dictionary, трансформація у лінгвістичному контексті це – “the process of changing, by the application of certain syntactic rules, an abstract underlying structure into a surface structure” [6]. Тобто це

процес зміни, заснований на трансформації структурної організації тексту, що базується на основних синтаксичних правилах тієї чи іншої мови. Такі правила визначаються подібними властивостями слова.

Розглядаючи різні аспекти тлумачення поняття перекладацької трансформації, можна дати загальне визначення: перекладацька трансформація — це метод логічного міркування, що ґрунтується на еквівалентному семантичному перетворенні мовної конструкції оригіналу за умови, що вона відхиляється від словникової форми, при цьому зберігаючи свій функціональний вплив.

Серед лексичних трансформацій дуже ефективними і вживаними є узагальнення і конкретизація. У перекладі роману знаходимо приклади конкретизації, тобто трансформації, при якій лексична одиниця з ширшою семантикою замінюється лексичною одиницею з вузьким семантичним значенням [2, с. 39], наприклад:

“Honey,” - Mom said. [7, с. 10]

Любий, - проворкотіла мама [5, с. 14]

У процесі перекладу цього речення слово *said*, яке має загальне значення — казати, було відтворено із вузьким семантичним значенням. Ми спостерігаємо як лексема, не маючи внутрішньої диференційованості, підлягає конкретизації.

Протилежна конкретизації трансформація — генералізація, яка дозволяє узагальнити деякі поняття і деталі або опустити непотрібну інформацію, щоб стиснути або стисло викласти повідомлення інформацію [3, с. 334], наприклад:

After a week of painful lunches where all they would do was talk about people that didn't interest me, I decided to make a clean break for it [7, с. 107].

Довгий час я терпіла спільні обіди, вислуховуючи розмови про людей, котрі мене ані трішки не цікавили, аж поки не вирішила розставити всі крапки над «і» [5, с. 131].

У цьому прикладі, явище генералізації прослідковується у перекладі словосполучення *after a week*, яке за контекстом вживається у значенні «протягом тижня», але перекладач вирішив розширити рамки, переклавши його ширшим поняттям — *довгий час*.

У ході зіставлення тексту оригіналу з його українськомовним перекладом були виявлені граматичні трансформації, зокрема членування та об'єднання речень, заміна частин мови та членів речення.

Об'єднання використовується у випадку, коли зв'язок між двома реченнями є тісним і їх об'єднання є формальним [4, с. 28], наприклад:

I looked at my watch: 10:56. I was getting hungry for lunch already [7, с. 303].

Годинник показував 10:56, і мені страшенно кортіло їсти [5, с. 349].

Використання наведеної трансформації дещо усуває авторську схильність до коротких речень. З іншого боку, таке поєднання речень не суперечить синтаксичній системі української мови, яка тяжіє до вживання складних речень.

Протилежним явищем об'єднанню є трансформація членування. На відміну від наведеного вище прийому, членування забезпечує значущість і читабельність повідомлення, розділяючи його на кілька менших речень. [4, с. 28].

Під час перекладу роману Р.Дж.Паласіо «Диво», Світлана Колесник використовує членування у наступному прикладі:

Thankfully, That only lasted for a second:n the moment I heard August laugh his raspy little laugh, it was over [7, с. 86].

На щастя, то був лише короткий спалах. Варто було мені почути Огестів сміх, як усе минулося [5, с. 106] .

Під час розгляду даного прикладу, можна дійти висновку, що перекладач застосовує членування з метою акцентування уваги на конкретному факті.

Перекладаючи текст українською мовою, завдання перекладача полягає в тому, щоб передати його так доречно, щоб читач думав, що він читає оригінальний текст, а не переклад. Професія перекладача вимагає широкого та різнобічного мислення, а також бажання додати кілька слів або, навпаки, скоротити текст, щоб замінити незвичні ідіоми та фрази.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білозерська Л., Возненко Н., Радецька С. Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця : Нова Книга, 2010. 231 с.

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с

3. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську. [укр./англ.] : навч. посіб. для ВНЗ. Вінниця : Нова Книга, 2003. 605 с.

4. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

5. Паласіо Р. Дж. Диво / пер. З англ. С. Колесник. – Х.: Віват, 2018. 368 с.

6. OUR DICTIONARY URL : <https://bit.ly/3leyCvF>

7. Palacio R. J. Wonder / R. J. Palacio. – New Yourk: Alfred A. Knopf, 2012. 315 p.

Горбенко П.В., Білюк І.Л.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТИЛІСТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕДАЧІ АНГЛІЙСЬКИХ ПОРІВНЯНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Сучасний світ характеризується стрімкою глобалізацією та широкими міжкультурними взаємодіями. У цьому контексті мовний переклад відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного спілкування між різними мовними спільнотами, тому одним з ключових викликів, який стоїть перед перекладачем є еквівалентне відтворення вихідного тексту мовою реципієнту. Вживання порівнянь в англійській мові є розповсюдженим явищем, вони надають можливість урізноманітнити текст та забезпечують його емоційне забарвлення. При перекладі англійських порівнянь на українську мову, перекладачі стикаються з необхідністю використання стилістичних трансформацій, за допомогою яких зберігається сенс і виразність вихідного тексту.

Мета наукової розвідки полягає у дослідженні стилістичних трансформацій, які використовуються при передачі англійських порівнянь українською мовою.

На думку Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої стилістичними трансформаціями при перекладі є способи зміни стилістичних аспектів тексту, зокрема зміщення стилістичних акцентів, нейтралізація або актуалізація конотативних відтінків значення, адаптація мови перекладу до прийнятих стилістичних норм [1]. Стилiстичнi перекладацькi трансформацiї включають такі прийоми, як логізація, експресивізація, модернізація та архаїзація.

Логізація у перекладі означає заміну емоційно-експресивної або етномаркованої мовної одиниці на стилістично нейтральний її еквівалент у мові перекладу, що зменшує або приглушує естетичну функцію оригіналу [2]. Розглянемо на прикладі:

«Her laughter filled the room like a cascade of joy» – «Її сміх розлетівся по кімнаті веселою хвилею». У цьому прикладі, оригінальне порівняння «like a cascade of joy» – «як водоспад радості» було перекладено з використанням логізації, що дозволяє передати загальний сенс порівняння, але зменшує його емоційну функцію.

Приєм експресивізації використовується для заміни нейтральної мовної одиниці її стилістично-маркованим відповідником в мові перекладу, що надає перекладу емоційно-експресивного забарвлення [2].

Наприклад, у реченні «He was a big bear of a man» – «Він був кремезний мов ведмідь» експресивізація використовується для підсилення враження про розмір, силу та масивність людини. Використання слова «кремезний» замість «великий» надає реченню виразність і стилістичну забарвленість, що допомагає утворити живіше враження про описувану особу.

Ще одним прикладом експресивізації може слугувати переклад речення «Her ears turned as red as a tomato» – «Вона так спалахнула, що її вуха стали червоні мов помідори». Використання виразу «вона так спалахнула» додає додаткового акценту на інтенсивність та раптовість події, підсилюючи враження про стан дівчини.

Модернізація використовується перекладачами для заміни застарілих, архаїчних слів та висловів, а також словникових висловів, що втратили актуальність, більш сучасними їхніми еквівалентами з метою наближення тексту перекладу до сучасної мови та сприяння його сприйняттю [2].

Наприклад, порівняння «shutting like a telescope» – «здається, я стискаюся як гармошка». Такий переклад передає ідею згортання або стискання, при цьому зберігаючи зміст і образність оригінального вислову з використанням більш зрозумілого і знайомого порівняння для українського читача.

Архаїзація є прийомом протилежним модернізації і полягає у заміні загальноновживаної лексики застарілими, архаїчними словами та висловами, а також словами історизмами для відтворення історичних реалій або надання мові перекладу необхідного стилістичного забарвлення [2].

Наприклад, у літературному творі, де зустрічається порівняння «as old as the hills», що дослівно може бути перекладене – «старий, як гори», перекладач може використати фольклорне порівняння зі схожим ефектом «старий, як Матуся-Гора» для передачі ідеї дуже давньої речі або явища.

У перекладі фрази «but her face blushed with rosy health» – «її рум'яне личко пашіло здоров'ям» перекладачем також використовується прийом архаїзації з метою наближення читача до атмосфери епохи, в якій відбуваються події та збереження стилістики твору.

Отже, перекладачі вдаються до використання стилістичних трансформацій з метою збереження загальної стилістики вихідного тексту. Застосування досліджених прийомів дозволяє забезпечити виразність, емоційність та зрозумілість оригінальних порівнянь для українського читача. При виборі конкретних трансформацій перекладачу необхідно враховувати контекст, стиль і цільову аудиторію, забезпечуючи збереження загального стильового забарвлення оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2011. 136 с.
2. Anderman G. M., Rogers M. Translation Today: Trends and Perspectives, Multilingual Matters, 2003, 232 p

Бельчик Т.А., Соколовська С. Ф.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ НЕПЕРЕСІЧНОЇ СТРУКТУРИ РОМАНУ АЛЬФРЕДА ДЕБЛІНА «БЕРЛІН АЛЕКСАНДЕРПЛАЦ»

Роман «Берлін Александерплац» Альфреда Дебліна є одним з найвідоміших творів німецької літератури та модерну ХХ століття.

Одна з основних особливостей роману - це його непересічна структура. Деблін використовує фрагментарний підхід до розповіді, пропонуючи читачеві мозаїку різних епізодів і персонажів, що поступово складаються в цілісне уявлення про життя на Александерплац. Ця структура дозволяє автору показати різноманіття берлінського життя, його гангстерського світу, проституції та девіацій.

Деблін майстерно втілює в романі свою унікальну стилістику. Він використовує велику кількість діалогів, наближених до повсякденного мовлення, що створює реалістичний образ героїв. Автор також активно користується внутрішнім монологом, що дозволяє поглибити розуміння почуттів та мотивів персонажів. Важливим елементом стилю Дебліна є також використання символіки та метафор, які додають роману глибини і образності.

«Hopp hopp hopp, Pferdchen macht wieder Galopp», «Franz liegt nicht unterm Auto, er sitzt jetzt drin, obenauf».

Також автор висвітлює в романі «Берлін Александерплац» безвихідність та духовну деградацію суспільства. Деблін критично відноситься до морального запустіння та загального безладу, що панують на Александерплац. Він розкриває підступність його героїв, які зазнають впливу соціального та політичного контексту. Автор ставить під сумнів ідеалізовані уявлення про місто та висвітлює його темну сторону, де безпорадність, насилля та безперспективність панують серед героїв [1, с. 171-234].

Інша важлива тема, яку Деблін висвітлює в романі, - це вплив масової культури та засобів масової інформації на суспільство. Він показує, як пропаганда, реклама, насильницькі фільми та інші аспекти культури впливають на свідомість героїв, формують їхні цінності та сприяють моральній деградації. Це спонукає читача задуматися над власним сприйняттям і впливом таких засобів на своє життя.

Особливу увагу автор приділяє характеристикам персонажів. Вони є складними та багатограними, з власними таємницями, протиріччями і амбівалентними почуттями. Деблін розкриває внутрішній світ героїв, їх бажання, мрії, надії та розчарування, що допомагає читачеві зрозуміти їх поведінку та реакції на навколишній світ.

Одним з найсильніших аспектів роману є його майстерне зображення атмосфери та настрою Берліна. Деблін зображує місто як місце суперечливе, зловісне, повне аномалій та протиріч, що відображає загальну атмосферу того періоду історії. Він передає почуття безпорадності, розчарування та втрати, які супроводжують героїв у їхньому пошуку сенсу і ідентичності.

Нарешті, «Берлін Александерплац» можна розглядати як важливий твір, що дає свідчення про історію та духовний стан Німеччини до Другої світової війни. Роман став своєрідним знаковим твором, який показує важливі теми та проблеми, що виникали в Берліні та інших містах Німеччини у цей період. Він змушує читача замислитися над тоталітарним суспільством, його вадами та шукати шляхи до відновлення людської гідності та морального відродження [2, с. 22-24].

Деблін уміло використовує мовні засоби, щоб передати настрій, емоції та внутрішній світ персонажів. Він створює враження присутності, надаючи детальні описи та використовуючи різноманітні образи і символи.

Крім того, «Берлін Александерплац» має багатий соціальний та історичний контекст. Роман відображає соціальні проблеми того часу, такі як безробіття, безперспективність та соціальне відчуження, що були характерні для німецьких міст того часу. Також він звертає увагу на політичні зміни та вплив ідеології на життя людей.

Роман Альфреда Дебліна «Берлін Александерплац» є вагомим внеском в літературу, який привертає увагу своєю майстерністю, соціальною критикою та виваженим поглядом на людську природу. Він допомагає нам краще зрозуміти складність та суперечливість сучасного світу та викликів, з якими стикається людство [3, с. 45-52].

Також варто зазначити, що роман «Берлін Александерплац» використовує прийом метафоричної символіки для поглиблення його смислу і враження на

читача. Наприклад, сам Александерплац стає символом місця, де зустрічаються різні долі, де розгортаються драми та протиріччя життя. Він стає метафорою міського простору, який відображає сутність багатогранності та нестабільності людського існування.

Роман Альфреда Дебліна мав великий вплив на літературний світ та суспільство. Він став одним із найважливіших та найвідоміших творів німецької літератури, отримавши численні літературні нагороди та номінації. «Берлін Александерплац» став символом літературної реакції на складність та протиріччя сучасного світу [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Alfred Döblin Berlin Alexanderplatz. Bibliothek Suhrkamp. s 170-201.
2. Interpretation. Alfred Döblin: Berlin Alexanderplatz. Von Hans-Peter Bayerdörfer. s 22-24.
3. Hülse, Erich (1976): Alfred Döblins Roman «Berlin. Alexanderplatz». In: Geißler, Rolf (Hg.): Möglichkeiten des modernen deutschen Romans. s. 45-52.
4. Müller-Salget, Klaus (1972): Alfred Döblin. Werk und Entwicklung. Bonner Arbeiten zur deutschen Literatur.

Ширман Д. О.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ КАЗКИ «ЩАСЛИВИЙ ПРИНЦ» О. УАЛЬДА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Казка як жанр є одним з основних та найстаріших частин фольклору, адже з'явився він спочатку в усній формі, а вже потім передавався письмово. Людство на початковому етапі свого розвитку не могло пояснити з наукової точки зору походження багатьох явищ природи та соціальних феноменів, тому використовувало казку для опису навколишнього середовища та передачі власного життєвого досвіду наступним поколінням.

Під час процесу перекладу, використання прямого словникового еквівалента часто стає неможливим, і перекладач має здійснювати зміни у внутрішній формі слова або словосполучення, або повністю їх замінити, тобто здійснювати перекладацьку трансформацію.

Сучасні вчені пропонують велику кількість класифікацій перекладацьких трансформацій за різними ознаками. Найбільш оптимальною класифікацією є та, яка включає дві основні категорії трансформацій: лексичні та граматичні. Проте, до цієї класифікації слід додати ще одну групу – синтаксичні трансформації, які можна поділити на членування, об'єднання речень та заміну синтаксичного зв'язку. Синтаксичний рівень мови має велике значення, тому синтаксичні зміни є необхідною складовою процесу перекладу.

У практиці перекладу нерідко доводиться застосовувати різні перекладацькі трансформації для вирішення різних проблем, що виникають.

Тому, незалежно від того, яким буде адекватний переклад, він завжди є трансформацією в широкому розумінні цього терміну.

Казки Уайльда відрізняються багатством фантазії, глибокими моральними посланнями та гострим гумором, а стиль письма відзначається своїми виразними діалогами, сатиричними іронічними, зауваженнями та глибокими філософськими роздумами. Його твори часто відображають соціальні проблеми, моральні цінності та суперечності суспільства.

Однією з найбільш популярних казок Оскара Уайльда, яка має багато перекладів українською, є казка «Щасливий Принц» (The Happy Prince).

Одним з українських перекладачів, які працювали над перекладом казки «Щасливий Принц» Оскара Уайльда, є Олена Пчілка. Однак, варто відзначити, що казка має багато різних перекладів українською, і можуть існувати й інші варіанти перекладу цієї казки, виконані іншими перекладачами.

Поміж інших українських перекладачів, які працювали над перекладом цієї казки, можна згадати такі імена: Іван Франко, Андрій Малишко, Борис Штікс, Василь Сухомлинський та інші.

З урахуванням того, що художній твір виявляє свою особливість на лексичному рівні, були досліджені трансформації цього рівня, які були застосовані перекладачами під час перекладу літературної казки Оскара Уайльда «Щасливий принц» на українську мову.

Серед виявлених трансформацій на лексичному рівні виявляються формально-змістові зміни, що мають два плани, в яких виражено зміст мовних одиниць: денотативний і конотативний. У денотативному плані, який передає понятійно-логічну сутність, цей тип трансформацій у перекладі виявляються через словникові еквіваленти лексем, які в мові перекладу мають різну звукову форму, але зберігають семантичний характер, що актуалізується контекстом повідомлення. Приклад: «Протягом дня я грав зі своїми товаришами у саду.» (пер. Д. Радієнко) [1]; «Цілими днями я розважався з друзями в саду» (І. Корунець) [2].

Дієслово «to play» може мати декілька різних значень: 1) вирушати в хід; 2) забавлятися, розважатися, гратися; 3) грати (у командній грі); 4) давати виставу; 5) жертвувати, розігрувати; 6) танцювати, гасати, та інше [3].

Українські відповідники «бавився» (у пер. Д. Радієнко) та «розважався» (у пер. І. Корунця) це переважно синоніми й вони тлумачаться як «забавлятися, гратися» (про дітей) [4, 77], «веселитися, проводити час у якихось забавах, розвагах, потішитися чимось» [4, 622]. Отже, у наведених варіантах перекладу вдало використані синонімічні трансформації.

Переклад англійського атрибутиву «brown» (коричневий, брунатний, золотавий, смугастий, засмаглий) [3] як каштановий (контекстуальний міжмовний синонім) є вдалим з огляду на традицію опису зовнішності людини в українській культурі, особливо в контексті опису кольору очей та волосся.

Отже було розглянуто різноманітні трансформації, що виникають під час перекладу авторської казки О. Уайльда «Щасливий Принц». Ці

трансформації виявляються на рівні лексики та семантики і включають синхронічні, координативні та метонімічні заміни. Основні аспекти дослідження включають ознайомлення з ідіостилем письменника, вивчення лінгвокогнітивного контексту епохи, у якій працював автор, та аналіз попередніх перекладів даного твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Уайльд О. Щасливий принц. Кентервільський привид / пер. з англ. Д. Радієнко. Харків: Фоліо, 2017. С. 192
2. Уайльд О. Щасливий принц / пер. з англ. І. Корунця [Електронний ресурс]. – [https:// www.ukrlib.com.ua/books-zl/printout.php?id=417&bookid=2](https://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printout.php?id=417&bookid=2) (дата звернення: 23.04.2023)
3. Зубков М., Мюллер Б. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник. Харків: ВД «Школа», 2005. С. 768
4. Словник української мови: в 11 т. / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; гол. ред. І. Білодід. Київ: Наукова думка, 1970–1980. – 11 т.

Маліновський І. В.

Житомирський державний університет ім.І.Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІДІОСТИЛЮ Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ "THE GREAT GATSBY")

Особливий ідіостиль Ф. С. Фіцджеральда широко відомий серед літературної спільноти та є предметом різноаспектних наукових досліджень. Зацікавлення читачів і науковий пошук зумовили неповторність, високий рівень ідіоматичності та широке застосування мовних засобів у поєднанні з індивідуальним стилем автора. Використання самобутніх художніх доміант у романі створює для перекладача проблему адекватного та якісного перекладу роману у розрізі інтерпретації та перекладу ідіостилю Ф. С. Фіцджеральда і вимагає детального дослідження. Цим зумовлена актуальність обраної теми.

Поняття індивідуального стилю художнього тексту автора та відображення його мовної особистості є предметом широких досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме Б. О. Ларіна, Р. О. Якобсона, Л. Блумфілда та ін. Роман "The Great Gatsby" у розрізі ідіостилю письменника демонструє глибоко зрілу майстерність, наповнений структурою і продукує майже магічні фрази [4, с. 90]. Проблема майстерного перекладу та інтерпретації художніх доміант ідіостилю автора інтригує багатьох дослідників, таким чином заохочуючи їх дослідити особливості перекладу роману.

Ретельного дослідження вимагають такі площини заданої проблеми: пояснення ідіостилю і використання художніх доміант у творі, а саме метафор, порівнянь, епітетів з розширенням у кольороніми і їх особливості тлумачення та реалізації в українському перекладі виконаному М. Пінчевським.

Ідіостиль письменника поняття досить обширне, але загальними особливостями, що вирізняють письменника від інших, є індивідуальний стиль

та застосування художніх домінант. Сам ідіостиль є системою формальних і змістових характеристик, які вирізняють мовну картину автора твору від інших письменників [1, с.67]. Ідіостиль автора художнього твору залежить від адекватності перекладу і відтворення оригіналу у поєднанні з його змістом та формою. Перш за все необхідно визначити характерні особливості твору, його основні компоненти та стилістичні домінанти.

Ключовими завданнями були дослідження поняття "ідіостилю", характеристика застосування художніх домінант, аналіз особливостей тлумачення метафор, реалізації порівнянь та відтворення епітетів у процесі інтерпретації. У ході дослідження було виокремлено 25 зразків художніх домінант, які послуговували основою для характеристики, систематизації та аналізу.

У ході аналізу та порівняння твору-оригіналу "The Great Gatsby" та його перекладу доходимо висновку, що перекладач для відтворення метафор користується прийомом калькування:

The Buchanan's house floated suddenly toward us [3, с.109] – Особняк Б'юкененів раптом вплив нам назустріч [2, с.113], або ж методом контекстуальної заміни: *I thought he knew something about breeding, but he wasn't fit to lick my shoe [3, с.29] – Я вважала, що він людина вихована, а виявилось, що він і нігтя мого не вартий [2, с. 31], Така, що не розкусиш, – сказав Вільсон, неначе це було відповіддю на запитання [2, с.126] – "She's a deep one," said Wilson, as if that answered the question [3, с.122].* Часом для полегшення художньої домінанти для аудиторії, він повністю змінює тип речення: *"They're a rotten crowd," I shouted across the lawn [3, с.118] – Наплюйте ви на все це кодро! – гукнув я, обернувшись [2, с.122].* Такі маніпуляції не позбавляють тексту яскравості і індивідуальних рис.

Реалізація порівнянь відбувається за рахунок дослівного перекладу, прямого відповідника і, що доречно зазначити, адаптується для української аудиторії: *Gatsby, pale as death, with his hands plunged like weights in his coat pockets, was standing in a puddle of water glaring tragically into my eyes [3, с.66] – Гетсбі – блідий як смерть, руки, мов чавунні гирі, в кишенях піджака – стояв у калюжі й дивився на мене трагічними очима [2, с.70]. Або ж інший фрагмент твору, де наводиться красномовний український еквівалент: *... and as drunk as a monkey [3, с.59] – ... і п'яна як чіп [2, с.63].**

Еквівалентно вдале відтворення епітетів передало символізм внутрішнього світу та ідіостилю автора. М. Пінчевський користується стратегіями зміни форми: *...so much fine health to be pulled down out of the young breath-giving air [3, с.6] – набиратимуся сили й здоров'я, п'ючи на повні груди свіже, живлюче повітря [2, с.10], еквівалентного перекладу: *It had seemed as close as a star to the moon [3, с.75] – Здавалося, він був приній, як зірка при місяці [2, с.79], розширює кольоронім додатковим поясненням: *Gatsby believed in the green light, the orgastic future that year by year recedes before us [3, с.138] – Гетсбі вірив у зелений вогник, у здійснення всіх бажань, у майбутнє щастя, що з року в рік не дається нам у руки [2, с.143],* або ж і повністю вилучав згадки про колірні асоціації: *... the orchestra is playing yellow cocktail music [3, с. 33] – ...ось уже оркестр заграє***

хмільну, рвучку мелодію [2, с. 37].

Таким чином український переклад роману "The Great Gatsby" повністю відтворює особливості ідіостилю письменника, зберігає систему образів і концептуальне навантаження, а доречні перекладацькі трансформації полегшують сприйняття матеріалу читачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. К.: Либідь, 2001. 224 с.
2. Фіцджеральд Ф. С. Великий Гетсбі/Ніч лагідна, пер. з англ. М. Пінчевського. Київ, 2015. 224 с.
3. Fitzgerald F.S. The Great Gatsby. New York: Macmillan Publishing Company, 1986. 182 p.
4. Miller E. J. The fictional technique of Scott Fitzgerald. Netherlands: The Hague Martinus Nijhoff, 2010. 136 p.

Барановський В.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТВОРЕННЯ ВЕБГЛОСАРІЮ ТЕРМІНІВ СУЧАСНОЇ ІТ ГАЛУЗІ

Проблема укладання термінологічних словників є досить актуальною і відповідає потребам сучасності. Укладання словника – це складний і трудомісткий процес, який потребує вивчення предметної області, вміння зібрати і упорядкувати необхідну інформацію, а також здатності до точного формулювання термінів та їхніх визначень. Перед створенням словника, потрібно розібратися з основними принципами його укладання, зокрема слідувати нормативності лексики та намагатись віднайти саме ту, яка буде відповідати стилістичним нормам мови. Буде доцільним використовувати готовий матеріал на просторах інтернету задля покращення старого з метою удосконалення та модернізації. Візьмемо до уваги що словник повинен враховувати цільову аудиторію та бути максимально корисним у використанні, тобто вміння максимально відобразити риси лексичних одиниць. З урахуванням специфіки ІТ галузі – «всеосяжної галуззі, яка охоплює виробничі, навчальні та науково-популярні термінологічні словники» [1], ми зосередилися на відборі актуальних та максимально зрозумілих визначень до термінів. Ми виконали це завдання дотримуючись трьох основних правил:

- 1) відібрати найуживаніші терміни у вже існуючих джерелах,
- 2) укласти терміни з технічних підручників;
- 3) знайти зрозумілі, короткі, та чіткі визначення для передачі семантики термінів [1: 91].

Навігаційна частина створеного сайту чітка та зрозуміла, що допомагає користувачам знайти потрібну інформацію без зайвих зусиль. Меню сайту дозволяє швидко переходити між розділами та підрозділами. Адаптивність дозволяє добре відображати візуальну частину сайту на різних пристроях, таких як комп'ютери, планшети та смартфони. Швидкість завантаження сайту досить

швидко, що дуже важливо для користувачів, які очікують швидкої реакції від веб-сайту [4]. Було розроблено вебінтерфейс з можливістю пошуку термінів та їх фільтрування, а також додано кнопку для того, щоб у користувачів була можливість пропонувати свої власні слова, тому що ІТ сфера з кожним днем набуває нових термінів та визначень. Було створено квіз-тест на окремій сторінці де користувачі зможуть перевірити свої знання термінології ІТ галузі, при завершенні якого вони отримують результат проходження з подальшими порадами для покращення своїх знань.

В процесі розробки цього вебресурсу було враховано як технічні та візуальні аспекти оформлення вебресурсів на вже існуючих прикладах, так і аудиторію, для якої він призначений, тому ми звернули увагу на те, щоб терміни були зрозумілі не тільки фахівцям в галузі, а й новачкам, що тільки «входять» у сферу ІТ. Для зручності використання глосарію було розроблено різні методи, такі як додавання більш детальних пояснень до термінів у глосарії для студентів, подача прикладів вживання кожного терміну.

Дослідивши термінологію ІТ, ми зрозуміли, що її можна поділити за класами:

1) прості терміни, які складаються з одного слова, наприклад «boolean», «bytes», «code», «application», «encryption», «extension», «ping», «telnet», «virtualization», «windows», «authorization», «proxy», «packet», «modem»;

2) складні терміни, які складаються з двох слів, пишуться разом та через дефіс, наприклад «database», «feedback», «vendor-independent», «firewall», «gateway», «greyware», «handshaking», «hyperlink», «hypertext», «subdirectory»;

3) складені терміни, що складаються з декількох компонентів, наприклад «disk drives», «dual table», «embedded system», «access point», «active directory», «cloud computing», «data center», «zip drive», «zero trust», «virtual memory»;

4) терміни скорочення, аббревіатури та акроніми, такі як «DSL», «SQL», «DBI», «VPN», «USB», «SMTP», «IMAP», «SaaS», «IaaS», «Paas», «NaaS», «MAC».

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що у ході наукової розвідки були відібрані актуальні терміни шляхом дослідження різних технічних підручників та сайтів; було досліджено існуючі вебсайти-аналоги для вивчення іноземної мови, проаналізовано їхні переваги та недоліки і визначено найкращі варіанти програмного створення та термінології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мойсеєнко С. М. Особливості англійської комп'ютерної термінології : матеріали всеукр. наук.- практ. конф., м. Полтава, 2 квітня 2014 р. Полтава, 2014 http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/02_Moyseyenko_Osoblyvosti.pdf

2. Шуневич Б.І. Сучасні способи відбору термінів та укладання перекладних словників нових терміносистем. – Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: зб. наук. праць. – Житомир, 2008. – С. 90–93.

3. Тарнавська Т.В. Сутність інформаційних технологій в освіті – К.: Кондор. – 2013. – 210с

4. Компанєтс М.О. Принципи проектування ефективних вебсайтів. – Молодий вчений. – 2015. – № 9. – Част. 2. – С. 106–108.

5. Романюк О.Н. Веб-дизайн і комп'ютерна графіка. Навчальний посібник. – В.: ВНТУ, 2007. – 147 с.

Крилова Я. Ю., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет ім. Івана Франка

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ

Фразеологічні одиниці є невід'ємною складовою мови, яка передає виразність, колорит та культурні особливості даної мови. Переклад фразеологізмів є складним завданням, оскільки вимагає не лише передачі лексичного значення, а й врахування культурних, ідіоматичних та естетичних аспектів [1, с. 12].

Сучасна англomовна проза є багатим джерелом для дослідження способів перекладу фразеологічних одиниць. Автори використовують різноманітні фразеологізми, що додають художньому твору унікальність та особливий колорит. Процес перекладу фразеологічних одиниць у сучасній англomовній прозі вимагає від перекладачів глибокого розуміння культурного контексту, мовних нюансів та ідіоматичних виразів [2, с. 125].

Для аналізу перекладу перекладацьких трансформацій ми вибрали книгу «Emma's Secret» від Барбари Бредфорд [3]. Твори цього автора відрізняються багатим лексичним арсеналом, включаючи вживання ідіом, фразеологізмів, порівнянь та інших лексичних виразів. Після аналізу обраних фраз ми визначили, що найбільш поширеними методами перекладу є еквівалент та аналог, калькування, український відповідник, лексичний переклад, описовий та смисловий переклади. Розглянемо декілька прикладів з даного твору.

They'll take one look at my clothes and know I'm as poor as a church mouse
- Вони подивляться на мій одяг і зрозуміють, що я бідна, як церковна миша. [4].

Це речення було перекладено за допомогою методу аналогового перекладу. Оригінальний фразеологічний вислів був виражений українською мовою як "...я бідна, як церковна миша", зберігаючи схожість порівняння та емоційність мовлення.

Один із найяскравіших прикладів використання аналогового перекладу фразеологізму у творчості обраного автора можна знайти у наступному уривку з твору:

As you know, Caroline O'Neill is not a woman to be trifled with. [3, с. 62]. Як відомо, Керолайн О'Ніл - жінка, з якою не варто жартувати. [4].

У цьому контексті, при передачі англійського вислову "smb. is not one to be trifled with", перекладач використовує аналогічну структуру українського речення, що вимагає граматичної перекладацької трансформації.

She is certainly larger than life, and bounces around the stage. [3, с. 88] - Вона, безумовно, більша за життя, і підстрибує по сцені. [4].

У цьому прикладі використано відповідник української мови для перекладу. Англійська фразеологічна одиниця "*larger than life-size*" була модернізована в українській фразеології як "зростати в очах" (здобувати повагу когось).

I saw him running off towards the sports field white as a sheet [3, с. 52]. - Я побачив, як він біжить до спортивного майданчика, блідий, як полотно [4].

Цей приклад являє собою яскравий ілюстрацію використання методу калькування. Під час перекладу відбувається граматична трансформація обороту (зміна форми прикметника), але експресивний виразовий характер фразеологізму в цілому зберігається.

Описовий переклад виявився найбільш поширеним і був використаний при перекладі 35% проаналізованих фразеологізмів. Наприклад:

Abacela's owners, who also happen to be Jones' parents, are pleased as punch [3, с. 89]. – Власники Абасели, які також є батьками Джонса, задоволені, як удав. [4].

В даному випадку майже повністю зберігається образність оригінального виразу, за винятком незначних втрат. Основна характеристика, що передається у виразі "to be pleased", відтворена відповідно до оригіналу.

'Oh', said Susie into the phone, and then, with an inappropriate smile, 'I'm afraid Woodie's had to go home, Sir Jack. I think his back's been playing up' [3, с. 23]. – "О, - сказала Сюзі у телефон, а потім, з несприйнятною посмішкою, - Я боюся, що Вуді довелося повернутися додому, Сер Джек. Мені здається, що у нього розігрався радикуліт [4].

Цей приклад був перекладений за допомогою лексичного перекладу. У тексті перекладу, для компенсації лексичного значення оригінальної одиниці "back" у словосполученні "play up" ("несправність, робота з переборами"), використовується одиниця "radiculitis".

Отже, після вивчення різних методів перекладу, можна виділити деякі складнощі перекладу компаративних фразеологічних одиниць: наявність символічного значення у мові перекладу та потреба відповідного еквівалента; варіації перекладу одного і того ж кольору; наявність або відсутність стійких виразів (еквівалентів у мові перекладу). Важлива роль у процесі інтерпретації фразеологічних одиниць належить самому перекладачу. Він повинен відчувати стилістичне та емоційне забарвлення фразеологізмів, правильно підібрати еквівалент у мові перекладу та володіти обома мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Власенко Л. В., Тригуб І. П. Фразеологічні одиниці та їх класифікація Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 39 (3). С. 10 – 13.
2. Іванова О. О. Особливості перекладу англомовних фразеологізмів українською мовою (на матеріалі сучасної художньої літератури) // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2018. – № 2. – С. 123-130.

3. Bradford B. Emma's Secret (Vol. 1). URL : <https://www.pdfdrive.com/emmas-secret-e195326314.html>.

4. New Longman Pocket Idioms Dictionary. URL: <https://www.ldoceonline.com/> (дата звернення: 30.10.2022).

Засць К.І.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІЙСЬКОВИЙ ДИСКУРС У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Сьогодні військовий дискурс (ВД) викликає неабиякий інтерес вчених, та незважаючи на зростаючу кількість робіт присвячених цьому питанню, простежується певна неоднорідність термінологічного характеру щодо ВД. Зокрема, існують такі терміни на позначення поняття «військовий дискурс»: «інституційний військовий дискурс», «військово-політичний дискурс» [2, с. 6], «військовий публіцистичний дискурс» [4, с. 141] та ін.

ВД трактують як стандартизований процес генерування мови, характерний для інституту Збройних Сил, реалізація якого відбувається у поєднанні усіх комунікативних актів військовослужбовців і цивільних кадрів оборонного відомства в поєднанні з інтра- та екстралінгвістичними факторами[5].

Під ВД також розуміють лінгвокультурний феномен, який є структурою спілкування військовослужбовців у ситуації спілкування, що включає найважливіші семантичні, фактологічні та психоемоційні аспекти цієї ситуації [6, с. 239].

ВД – особливий тип дискурсу притаманний членам певного, у нашому випадку, військового, соціального інституту. Особливість цього дискурсу полягає у використанні специфічних текстів, а комунікативному акту притаманні специфічні лексичні та граматичні структури зрозумілі лише членам військового соціального інституту [3, с. 80].

ВД характеризується використанням специфічних жанрів зі своїм комунікативним простором, хоча має уніфіковану структуру не зважаючи на різну кількість комунікантів [3, с. 116].

Наступне визначення ВД презентує його як поєднання текстів, що створені у межах військової сфери спілкування, і підпорядковуються певним правилам щодо вибору відповідних мовних засобів. Аналізуючи цей тип дискурсу варто враховувати цінності і установки військового соціального інституту, особистісні характеристики автора та його соціальний статус[1, с. 40].

Таку термінологічну неоднорідність можна пояснити різноаспектним вивченням ВД. У деяких наукових роботах ВД поділяють на офіційний військовий дискурс (ОВД) і неофіційний військовий дискурс (НВД), крім того художні твори та публіцистичні матеріали військової тематики займають проміжну позицію між ОВД і НВД. Отже, у широкому розумінні ВД – це художня література та тексти публіцистичного жанру, які присвячені військовій тематиці і є його невід’ємними складовими.

У складі ВД виділяють власне військові матеріали, що презентуються різними актами та документацією, що безпосередньо стосується функціонування військових установ та військ, та є основою ОВД. Характерними ознаками ОВД є вживання військової термінології, різноманітних скорочень та абревіатур, тощо.

НВД репрезентується військовим сленгом, армійським анекдотами та власне неформальною комунікацією між військовослужбовцями.

Отже, підсумовуючи усе сказане можна зробити висновок, що різноаспектні дослідження ВД підтверджують інтерес вчених до цього явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карлюк С. В, Левін Є. Д. Особливості перекладу специфічної військової термінології та військового сленгу з англійської мови. *Specialized and multidisciplinary scientific researches*. Volume 6, м. Amsterdam, 11 груд. 2020 р. 2020. С. 35–38.

2. Ктитарова Н. К, Воронова З.Ю. Теорія перекладу : Навч. посіб. Дніпродзержинськ, 2013. 323 с

3. Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. Т. 4, № 43

4. Миклащук В. П. Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз "Голодні ігри"): Магістерська робота. Суми, 2020. 76 с.

5. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу дієприкметника. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2013. Т. 219, № 207. С. 87–91.

6. Янчук С. Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 43. (4). С. 328–335.

Комаревич А.А.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

АНТРОПОНІМИ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

У сучасному мовознавстві великий інтерес викликають проблеми ономастики, тобто вивчення власних імен, зокрема антропонімів. Антропоніми посідають особливе місце в усіх мовах світу, є важливим засобом комунікації, завдяки якому існує певний зв'язок між мовою та реальним світом.

Проблема функціонування антропонімів полягає в тому, що це явище ще недостатньо глибоко вивчене науковцями. Крім того, антропонім як лексикологічне явище викликає багато труднощів під час вивчення та аналізу будь-яких текстів, особливо це стосується медіа.

Метою статті є вивчення функціонування антропонімів в сучасному англомовному медіадискурсі.

Власні назви стали предметом дослідження ще з давніх часів. Дослідженням власних назв займалися такі науковці як Дж. Локк, Г. Лейбніц,

Дж. Ст. Мілль, Х. Джозеф. З 19 ст. з'явилась різноманітність думок та поглядів на проблему семантики власних назв. Такі дослідники як Джон Стюарт Мілль та М.Б. Мейлох доводили, що власні назви не мають значення. Протилежну думку мав англійський логік Х. Джозеф, який вважав, що власні назви мають більше значення, ніж загальні. Незважаючи на численні досягнення, які дозволили краще зрозуміти сутність власних назв та особливості їх функціонування в суспільстві, багато питань у галузі ономастики залишилися поза увагою.

Поняття «медіадискурс» вивчали такі науковці як Г. Гіссен, А. Белл, І. Гавриленко, Т. ван Дейк, А. Дюрант, Д. Крістал, М. Талбот, Дж. Річардсон, Д. Таннен, Р. Фаулер, Н. Феерклаф, А. Durant, M. Lambrou, проте воно також не є достатньо вивченим, а з поширенням мас-медіа та міжнародної комунікації питання розуміння та більш детальної характеристики медіадискурсу стає все більш важливим.

Антропоніміка є частиною ономастики та досліджує: особливості утворення антропонімів; основні принципи номінації людини — аспект, який грає для нас одну з найважливіших ролей; шляхи переходу від загальної назви в антропонім і навпаки; хронологічні характеристики антропонімів, їх зміни в часі; виникнення різних форм найменування людини; словотвір різних класів антропонімів; функціонування тих чи тих антропонімів у мові на різних хронологічних зрізах [3].

В свою чергу, антропонім (грецьк. *ánthropos* — людина й *ónoma*, *ónyma* — ім'я) — власне ім'я людини (прізвище, ім'я, по батькові, прізвисько, псевдонім), а також кличка тварини [3].

Сьогодні повне ім'я англійця частіше складається із трьох частин: крім першого імені, яким називають дитину і дорослу людину, та прізвища, є середнє ім'я (*middle name*) – особливий компонент іменування, що дається людині переважно на честь когось із родичів чи історичних осіб і який оточуючі (крім родичів) зазвичай не знають, на письмі він позначається однією літерою. За бажанням батьків «середній компонент» може складатися не з одного імені, а з декількох – до п'яти-шости, що, однак, зустрічається рідко [6, с. 4]. Проте в офіційному англійському середовищі використовуються двочленні антропоформули, наприклад: *Emily Blunt, David Beckham*.

За класифікацією Майкла Кемпбела, антропоніми діляться на: *Given name/First name /Christian name /Praenomen, Middle name/Family name/Last name/Surname, Nomen, Cognomen/Agnomen, Nickname/Bynome, Pet name/Diminutive, Patronym/Filiation та Matronym*.

Ця класифікація є одна із найбільш розширених. Вся увага М. Кемпбела спрямована на понятійне значення імен та розподілі їх на класи та категорії.

Без сумніву, засоби масової інформації є невід'ємною частиною суспільства, вони мають сильний вплив на стан суспільної свідомості, оскільки більшість своїх уявлень про світ людство отримує з газет, журналів, інтернету, телевізійних програм та передач. Медіакультура може впливати на інтелект, емоції, формувати та змінювати світогляд, творче та критичне мислення, різні аспекти естетичної свідомості.

В свою чергу, медіа-дискурс - це глобальна всеохопна категорія сучасного комунікативно дискурсу, яка виступає певним фоном та в якому відображаються актуальні настрої суспільства в різних сферах діяльності — політиці, економіці, культурі, а також динамічні сучасні процеси, як: перефрази, лексичні новотвори, крилаті вислови, семантичні неологізми, «реанімовані» архаїзми, запозичення з інших мов світу[5].

Наявність антропонімів у тексті медіадискурсу забезпечує актуальність тексту, відтворює та підкреслює відносини об'єктів дійсності та допомагає читачеві орієнтуватися в просторі та часі. Коли ми кажемо про їхнє використання у медіадискурсі, вони також потрапляють під вплив автора, який використовує їх із оцінкою об'єкта найменування, а також емоційно-експресивним зарядом. Такі тексти не тільки часто впливають на сам денотат, коли змінюють або додають знання про нього, а ще й розширюють межі використання імен при їхній передачі у мові з іншими лінгво-культурними особливостями [2; с.175–176].

Вивчаючи антропонімію, можна розглядати її як інструмент для виконання різноманітних функцій таких як:

- 1) комунікативна функція (передати певну інформацію адресатам);
- 2) номінативна (найголовніша функція антропонімів; власне ім'я вказує на той предмет (людину), якому воно присвоєне в індивідуальному порядку);
- 3) вокативна функція (в інтерв'ю, конференціях або всередині прямої мови, яку вказали у тексті. У таких випадках ім'я використовується у якості звертання до людини);
- 4) емоційно-експресивна функція (яка полягає у використанні такої лексики, що вказує на характер відносин між людьми, вказує на емоції та відчуття мовця);
- 5) стилістична функція(в залежності від функціонального стилю буде змінюватися і форма імені).

Отже, розглядаючи антропоніми із функціонального аспекту, можна розглядати їх як інструмент для виконання різноманітних функцій, таких як комунікативна, номінативна, вокативна, емоційно-експресивна та стилістична. Поняття «антропонім» та «медіадискурс» вимагають більш детального аналізу та вивчення через відсутність єдиної думки щодо розуміння їх сутності. Особливо недостатньо глибоко вивчене науковцями явище функціонування антропонімів в медіадискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайцева К.Б. Английская стилистическая ономастика. Одесса, 1973. 67 с.
2. Кашперська Д. О. Антропоніми в сучасній українській публіцистиці. Мовні і концептуальні картини світу. 2012. Вип. 41, ч. 2. С. 174–181.
3. Масенко Л. Т. Антропоніміка. Енциклопедія сучасної України / Нац. акад. наук України. К., 2001. Т. 1: А. 602 с

4. Медіа-дискурс URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіа-Дискурс>
(дата звернення: 15.05.2023)

5. Скляренко О., Скляренко О. Типологічна ономастика : У 5 кн. Кн. 2 : Ономастичний словотвір у типологічному ракурсі Одеса : Астропринт, 2013. — Кн. 2. — 408 с.

Горпиніч А. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ В ПРОМОВАХ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ

У сучасному світі промови політичних лідерів відіграють значну роль у формуванні громадської думки та керуванні політичними процесами. Найцікавішим аспектом, до якого прикута увага багатьох дослідників, є способи вираження думок, які політики використовують у своїх публічних виступах з метою впливу на аудиторію. Одним з таких способів є категорія модальності, лінгвістичні дослідження якої ґрунтуються на основі розробок класичної формальної логіки, на які в свою чергу вплинуло філософське вчення про модальність [3, с. 72].

Категорія модальності відображає два типи логіко-граматичних зв'язків: відношення змісту речення до об'єктивної дійсності та ставлення мовця до змісту речення. Відповідно до цього, виокремлюють два види модальності: об'єктивну, тобто зовнішню, і суб'єктивну, тобто внутрішню. Об'єктивна модальність є невід'ємною ознакою будь-якого висловлювання та виражає його відношення до дійсності з точки зору реальності [1, с. 41]. Суб'єктивна модальність є факультативною ознакою висловлювання та включає в себе як логічні, так і емоційні реакції. Смыслову основу суб'єктивної модальності утворює поняття оцінки, що поєднує у собі вираз суб'єктивного ставлення до повідомлюваного з його характеристикою [1, с. 41-42].

Категорія модальності, відображаючи суб'єктивний мовний компонент, реалізує комунікативну функцію мовлення і дозволяє висловлювати власну інтерпретацію дійсності, саме тому політичні лідери використовують різноманітні засоби її вираження у своїх промовах [3, с. 72].

Лексичними засобами вираження категорії є модальні слова, які чітко вказують на суб'єктивну оцінку дії чи події з боку мовця, що може бути представлена різним ступенем впевненості, сумніву, схвалення чи бажаності [1, с. 43]. Модальними словами, які виражають впевненість є *certainly* (безумовно), *no doubt* (безсумнівно), *surely* (неодмінно), *apparently* (очевидно), *undoubtedly* (однозначно), *of course* (звичайно), *assuredly* (гарантовано), які дозволяють політикам створити враження, що вони мають контроль та вплив на ситуацію. В той час як слова *perhaps* (можливо), *maybe* (мабуть), *probably* (ймовірно), *possibly* (напевно) несуть відтінок невпевненості та застосовуються політичними лідерами для вираження своїх думок з обережністю, меншою категоричністю та уникненням прямих обіцянок. Слова для вираження схвалення або несхвалення,

такі як *happily, luckily, fortunately* (на щастя) або *unhappily, unluckily, unfortunately* (на жаль), дозволяють мовцям впливати на сприйняття людей поточної ситуації або майбутніх подій. Також можна спостерігати у промовах використання модальних слів-інтенсифікаторів, наприклад *evidently* (очевидно), *obviously* (явно), *really* (дійсно), *actually* (фактично), *indeed* (насправді), *naturally* (звісно), які посилюють аргументи та надають вагомості заявам.

До граматичних засобів вираження модальності відносяться категорії способу та часу, які вказують на відношення змісту повідомлення до дійсності [1, с. 40]. Політики використовують дійсний спосіб дієслова для констатації фактів і вираження правдивих тверджень, щоб надати своїм заявам авторитетності та переконливості. До наказового способу звертаються з метою активізувати слухачів, залучити їх увагу, надати інструкції, заохотити до певних дій та вплинути на громадську думку. За допомогою непрямих способів дієслова політики виражають нереальні або гіпотетичні дії, бажання, вимоги, прохання.

До засобів лексико-граматичного вираження модальності відносяться модальні дієслова, які використовуються у промовах для вираження ставлення до певних питань чи ситуацій, обґрунтування своїх пропозицій або залучення прихильності з боку слухачів. Модальні дієслова дозволяють виражати різні значення повинності (*must, have to, should, ought to, to be to*), припущення (*must, may, might*), можливості (*may, might*), вірогідності (*would*), спроможності (*can, could*), необхідності (*need*) чи бажання (*will*) [2, с. 141-142]. Вони дають можливість політикам уникати категоричності у своїх промовах та зберігати дипломатичність, впливати на суспільну думку та просувати свої ідеї.

Отже, можна дійти висновку, що модальні засоби є невід'ємною частиною політичних промов. Вони використовуються для вираження поглядів, переконань та створення враження авторитетності. Політичні лідери застосовують їх для впливу на свою аудиторію, посилення аргументів, надання вагомості своїм заявам та створення індивідуального політичного образу. Також модальні засоби дозволяють мовцям встановлювати емоційний зв'язок з аудиторією та викликати в них співчуття, обурення або підтримку. Особливу роль відіграють засоби вираження модальності для побудови стратегії та політичного просування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гришина О.Д., Статкевич Л.П. Способи вираження модальності в англійській та українській мовах. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації. - 2020. - № 4. Ч. 2. т. 31(70). - С. 40–46.
2. Помазан О.С., Ковтун О.В. Засоби вираження модальності в сучасній англійській мові. Вісник СНТ. - Вінниця, 2016. - № 8, т. 2. - С. 138–142.
3. Умрихіна Л. В. Категорія модальності в контексті лінгвістичних досліджень. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. - 2016. - Вип. 21(1). - С. 72-76.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПАСИВНОГО СТАНУ В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Стиль наукового дискурсу вимагає використання певних мовних засобів актуалізації інтенцій автора-дослідника, адресанта.

Очевидним є те, що форма повідомлення наукових відомостей зумовлена особливостями наукового мислення, яке виявляється в абстрактно-узагальненому характері та суворій логічності, точності, абстрактності, що виявляється в наявності певного лексичного наповнення тексту, граматичного складу та синтаксичної організації подачі інформації [3].

В інтерпретації англійської граматики реалізація інваріантного значення граматичної категорії стану передбачає варіантність значення співвідношення суб'єкта й об'єкта щодо виконання дії, що виражається в протиставленні парадигматичних форм дійсного стану (Active Voice) та пасивного стану (Passive Voice), маркованого наявністю формально переривчастої морфеми "to be + -en" [2].

Інваріантне значення стану розглядається як міра граматично вираженої спрямованості дії, варіанти якої являють собою видові поняття, широко трактовані як "дія", "суб'єкт", "об'єкт".

Ілюстративний матеріал аналізованих наукових статей виявляє певні типи категоріальних форм пасиву, що розрізняються за складом формувальних компонентів з урахуванням спрямованості дієслівного процесу щодо носія ознаки:

1) пряма пасивна конструкція: дієслово + прямий додаток; підмет (пацієнс дії): *the situation is mapped, the number is not always shapely limited, the units are permitted in the grammar*;

2) непряма пасивна конструкція: дієслово + прямий/непрямий додаток;

3) підмет (бенефіціант дії): *effect is inspired by prototypical terminology, the expression was determined by its profiling, researchers are confronted with the problem*;

4) прийменникова пасивна конструкція: дієслово + прийменниковий додаток; підмет (пацієнс дії): *the following observation is summed up, more choices are gradually taken up, semantic content is accounted on*;

5) суб'єктно-предикативна пасивна конструкція: дієслово + компонент вторинної предикації; підмет (агенс-пацієнс / пацієнс пацієнс): *meanings can be derived from, a noun to be claimed as, the region is further specified as being bounded, basis for the area being distinguished*;

6) безособова пасивна конструкція (*it is*): *it is assumed that..., it has been represented; it is structured in the sense that ...*

У аналізованому контексті виокремлено також засоби, що належать до різних мовних рівнів як некатегоріальний пасив, які класифіковано таким чином:

1) дієслівні засоби:

а) дієслівно фінитні з дійсною заставною формою: *the article deals with, changes undergo, the pattern appears to point*;

б) нефінитні (інфінитивні, герундіальні конструкції): *that is another question worth asking, the structure requires defining, to analyze with precision, meaning to encode*;

2) семантичні, синтаксичні та словотворчі засоби вираження пасивності:

а) віддієслівні похідні:

б) прикметники: *eligible, advisable, conceivable, appreciable, considerable: verbally expressible, reliable findings, preferable methods, usable devices*;

в) іменники: *inaction, reference, use, acquisition: mental representation, cultural comparisons, correspondence rules, subset of structures*;

г) прислівники: *generally, seemingly, unavoidably, conclusively: supposedly committed, supposedly verify, sustainably exist*;

3) окремі іменні частини мови із семою пасиву:

а) іменники: *convention, presence, intelligibility: living interaction, additional evidence, visible versatility*;

б) прикметники: *incompatible, abusive, dismissive: available devices, languages are inventory, incomplete research*;

в) прислівники: *popularly, commonly, similarly: invariably recognize, equally interpreted, more or less instantaneously*;

3) дієслівно-іменникові номіналізовані конструкції: *they always undergo interpretation, it involves reconstruction, has no positive response, will bring out attention*;

4) дієприкметникові конструкції: *several submissions endorsed, basic levels related, mapping between syntax and meaning, labelled source categories*;

5) прийменниково-іменникові сполучення: *the style was above consideration, urgent after speculations*;

б) безособові конструкції *"it is/there is"*: *there is also no distinction between processes, there is little explicit explanation, it is perceivable, it is a sequential scanning*.

Наведені типи використання пасивного стану є неоднорідні за своїм складом і семантичним наповненням, а отже, і функціональним навантаженням. Вони представлені як великими розрядами лексичних одиниць, утворених за відповідною граматичною моделлю, так і невеликими групами, а також одиничними утвореннями.

Виводячи проведені дослідження за межі морфологічного аналізу, вважаємо за необхідне констатувати положення про те, що трактування стану в сучасній англійській мові не обмежується граматичною дієслівною категорією, а його багатовимірність може бути розкрита на основі аналізу морфологічних, синтаксичних і лексичних показників актуалізації значення пасивності в тексті.

Відібраний ілюстративний матеріал текстів наукового дискурсу дає змогу розкрити внутрішньосистемну залежність парадигматичних форм пасивності.

Вибірki з наукових статей підтверджують той факт, що категоріальні морфологічні форми пасиву (прямі, непрямі, прийменникові) асоціюються зі

структурною стереотипністю в їхньому вживанні як одного з принципів композиційної впорядкованості наукового тексту.

Можна стверджувати, що подібна стандартизація свідчить про адекватну передачу моделі наукової інформації відповідно до чітко поставленої комунікативної мети: викладати факти (*posited only three basic types of units are posited*), формулювати докази (*the novel symbolic structures have not been well-defined yet and cannot be derived by the limited mechanisms of an autonomous grammar*), виражати ідеї (*the inventory of conventional units is structured in the sense that ...*), коли змістовно фактуальна інформація передається мовними одиницями в їхніх прямих предметно логічних словникових значеннях.

З цього погляду пасив розглядається за цих умов як явище функціонально виправдане через наявність чинників, що забезпечують його мовленнєву закріпленість.

Ілюстративний матеріал показує, що, маючи структурну сталість, пасив являє собою чітко визначений стереотип з усталеним лексичним наповненням і вирізняється передбачуваністю у вживанні синтаксично організованих граматичних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Bryant, M. M. The Passive Construction. College English. Vol. 21, № 4, 1960. P. 230-232.
2. Curme G. The Proper Subject of a Passive Verb. M.L.N., 1928. P. 90-101.
3. Layons J. Semantics. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. Vol. 2. 371p.
4. Palmer P.A. Linguistic Study of the English Verb. L.: University of Miami press, 1968. 199 p.

Третяк Є.І.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЕЛЕКТРОННИЙ АНГЛОМОВНИЙ ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ГЛОСАРІЙ З ТЕМИ 3D-АНІМАЦІЯ

У рамках дослідження було проведено аналіз наявних джерел, що містять інформацію про терміни – «слова або словосполучення, які точно і однозначно визначають чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі» [1], поняття та процеси, пов'язані з 3D-анімацією. В результаті було визначено, що необхідним і важливим кроком для покращення розуміння термінів та процесів, пов'язаних з 3D-анімацією, є створення електронного понятійно-термінологічного глосарію.

Понятійно-термінологічний глосарій – це систематичне зібрання термінів, що використовуються в певній галузі знань, як правило, із поясненнями, що допомагають зрозуміти їхнє значення [5]. Глосарій може бути як електронним, так і друкованим документом. Структура глосарію може бути досить простою або складною, але загалом вона має наступні складові елементи: заголовок, вступ, список термінів, визначення термінів, приклади, посилання та алфавітний

показчик. Ці складові елементи можуть бути представлені у різних комбінаціях залежно від потреб користувачів та характеру проєкту.

Для створення понятійно-термінологічного глосарію з теми 3D-анімація було використано сучасні методики та засоби, зокрема, підходи до лематизації, класифікації та категоризації термінів. Результатом роботи став глосарій, який містить 520 терміни та поняття з галузі 3D-анімації.

Для структурування за тематикою, терміни були розділені на такі категорії, як «Моделювання», «Рендеринг», «Анімація», «Текстурування», «Ігрові двигуни», та «Інші терміни». Кожна категорія включала в себе відповідні терміни та їхні визначення. Наприклад:

Анімація (англ. **Animation**) – процес створення руху 3D-моделі з використанням спеціального програмного забезпечення, яке називається анімаційний редактор. Для прикладу, покликаючись на наш глосарій, можна віднести такі поняття до цієї категорії як: **keyframe** (ключові кадри, які вважаються основними положеннями персонажа, тобто є «стовпами», або «каркасом» у сцені), **timing** (тривалість кожної позиції об'єкта на екрані, узгоджуючи із частотою кадрів за секунду), **spacing** (наскільки далеко одна від одної мають бути позиції, залежачи від швидкості руху), **line of action** (основна центральна лінія в позі дії, яка передає напрям руху та емоцію персонажа), etc.

Ігрові двигуни (англ. **Game engine**) – програмне забезпечення, що використовується для розробки ігор. Він надає засоби для створення графіки, фізики, штучного інтелекту, звуку, анімації та інших компонентів, необхідних для створення візуально привабливих та функціональних ігрових досвідів. Найвідомішими вважаються: **Unity** (використовується для розробки ігор для різних платформ, таких як ПК, консолі, мобільні пристрої. Він підтримує 2D та 3D графіку, має потужний набір інструментів та підтримує скриптування з використанням мови програмування C#), **Unreal Engine** (розроблений Epic Games, має потужні засоби для розробки 3D графіки, включаючи фотореалістичні зображення. Він також підтримує мови програмування C++ та Blueprint, що дає можливість розробникам вибрати найзручніший спосіб програмування), **Godot Engine** (є відкритим ігровим двигуном з власною системою сцен та вузлів, що спрощує розробку ігор, підтримує як 2D, так і 3D графіку і використовує мову програмування GDScript, а також C# та C++), **CryEngine** (має потужні інструменти для створення реалістичних середовищ та ефектів, а також підтримує мови програмування C++ та Lua) та інші.

Моделювання (англ. **Modelling**) – процес створення 3D-моделі об'єкта або сцени з використанням спеціального програмного забезпечення, яке називається 3D-моделювальник. Приклади із нашого глосарію: **bevel** (усуває гострі краї предметів), **aliasing** (ефект нерівності, який виникає вздовж країв об'єктів на зображеннях), **mesh** (складається з вершин (vertices), граней (faces) та ребер (edges), які визначають форму та структуру об'єкта), **backface culling** (процес, який усуває багатокутники, спрямовані від активної камери, від візуалізації, підвищує продуктивність) та інші.

Рендеринг (англ. **Rendering**) – процес перетворення 3D-моделі в 2D-зображення з використанням спеціального програмного забезпечення, яке називається рендерер. Приклади із нашого глосарію: **lighting** (розміщення джерел світла в сцені), **shader** (ефекти, такі як тіні, відблиски та затінення), **real-time rendering** (рендеринг в реальному часі означає, що зображення генерується настільки швидко, що створює враження миттєвого оновлення при взаємодії з користувачем.), **ray tracing** (техніка рендерингу, яка використовує променевий трасування для моделювання поведінки світла в сцені) та інші.

Текстурування (англ. **Texturing**) – процес нанесення текстур на поверхні 3D-моделі з використанням спеціального програмного забезпечення, яке називається текстурний редактор. Приклади із нашого глосарію: **texture coordinates** (набір значень, які використовуються для визначення того, як текстура пов'язується з поверхнею моделі), **texture mapping** (процес проектування двовимірного зображення на тривимірну поверхню), **texture unwrapping** (процес розгортання тривимірної поверхні моделі в двовимірну просторову сітку, щоб підготувати її для нанесення текстур), **normals** (вектори, що вказують на орієнтацію поверхні в кожній точці 3D-моделі, перпендикулярні до поверхні і використовуються для визначення напрямку світла та розрахунку освітлення, тіней та інших ефектів) та інші.

Для організації за алфавітом, всі терміни відсортовані в алфавітному порядку та розміщені відповідно до їхньої першої літери. Кожен термін має посилання на відповідну сторінку з його визначенням, що забезпечує швидкий доступ до потрібної інформації.

Також, у глосарії використано хронологічну нумерацію для кожного терміну, що дозволяє легко відслідковувати порядок їхнього додавання до глосарію та забезпечує унікальність кожного терміну в глосарії. Загальна структура глосарію організована таким чином, щоб забезпечити зручний та швидкий доступ до необхідної інформації для користувача.

Перевірка та підтвердження правильності визначень та їх відповідність стандартам галузі відбувалося за допомогою кількох методів. По-перше, було проведено внутрішню перевірку термінології з використанням довідників термінів та інших ресурсів, що були згадані вище. Крім того, було залучено експертів у галузі 3D-анімації для перевірки та підтвердження відповідності визначень стандартам та практикам галузі.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що завдяки електронному формату, глосарій можна буде легко оновлювати та доповнювати новими термінами, що є особливо важливим у зв'язку з постійним розвитком технологій. Також, укладений глосарій допоможе не тільки фахівцям у цій галузі, а й поширить інформацію про 3D-анімацію серед широкої аудиторії, дозволить розширити словниковий запас фахівців, полегшить комунікацію між колегами, знизить кількість непорозумінь і помилок, що може відобразитись на якості виконаної роботи та проєктів. Крім того, створення такого глосарію може бути корисним для студентів, які вивчають англійську мову та 3D-анімацію,

допомагаючи їм розуміти та використовувати правильно та доречно термінологію в цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Stewart, R. (2007). Glossary of terms for quality assurance and good laboratory practices. *Journal of AOAC International*, 90(6), 1534-1544.
2. Wang, C., & Lu, M. T. (2004). A concept-oriented bilingual glossary of machine vision terms: from English to Chinese. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 51(4), 858-862.

Короченко А.А.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ ПРАГМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВИСТУПІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Робота присвячена дослідженню особливостей перекладу англомовних політичних виступів українською мовою, а також аналізу прагматичних трансформацій.

Характерною ознакою текстів суспільно-політичної спрямованості є наявність соціальної термінології, до того ж деякі з термінів є складними для розуміння простим громадянами. Багатьох перекладачів та лінгвістів цікавлять питання трансформації з прагматичним компонентом, проте воно недостатньо досліджене.

Намір політичного дискурсу, зазвичай, полягає у тому, щоб адресант висловив своє бачення дійсності та переконав адресатів у тому, що таке бачення є істинним, тому вибір доречних мовних засобів відіграє основну роль в донесенні такої інформації [4].

Оскільки метою перекладу політичних дискусій чи виступів є виклик в іншомовних адресатів реакцій, що схожі до реакцій адресатів вихідного тексту, тому головною задачею перекладача це передати політичну інформацію доцільно та при цьому оскаржити ієрархічні цінності, які будуть актуальні саме в межах тієї культури, до якої політичний дискурс і направляється. Завданням перекладача, в першу чергу, є правильне пояснення вихідного тексту, а потім пошук таких способів та засобів мови перекладу, що будуть здатні передавати функції вихідних повідомлень, їх емоційність й прагматику. Авторські метафори та ідіоми, національно специфічні реалії, особливості мовлення окремих політиків, , які підкреслюють національний колорит політичного дискурсу, стають на заваді для перекладача та його перекладу [5].

Логічна стрункність, зазвичай, не властива політичним текстам. Часто помітно використання мовних шаблонів та стереотипів. Незручні або недоречні вислови прийнято замінювати такими, що не несуть певного змістовного навантаження або умовними. У промовах політичних виступів першочерговим є коментування, а інформація виступає другорядним елементом. Слід зауважити,

що спрямованість аргументів політичного дискурсу переважно не на розум, а на почуття [3].

Якщо враховувати усі особливості політичних промов 49%, перекладу політичних промов це використання перекладацьких трансформацій. Для ефективного перекладу англійських політичних виступів на українську мову використання прагматичних трансформацій є дуже важливим. Ці трансформації допомагають зберегти зміст виступу, але адаптувати його до культурно-мовного контексту української аудиторії.

Потрібно зауважити, що трансформація є основою більшості прийомів перекладу, яка відображається зміною формальних (лексичних або граматичних трансформацій) або семантичних компонентів промовного тексту за умови збереження інформації, призначеної для передачі [1].

Можливості вихідного тексту викликати в адресанта прагматичне ставлення до повідомлення, тобто, здійснювати прагматичний вплив на одержувача, називається прагматичним потенціалом інформації (тексту) або прагматичним аспектом [2].

Існує специфічний тип перекладацьких змін: формально-змістові трансформації з прагматичними компонентами, що передбачають спотворення змісту одиниць у тексті та зміну форми текстового фрагменту для збалансування прагматичного впливу перекладеної інформації на читачів [4].

Прагматичну спрямованість мають фразеологічні одиниці, що зберігають, «в усталеній формі уявлення етносу про світ, культурну, історикоміфологічну інтеріоризацію дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду народу» [4].

Зважаючи на потреби перекладу, прийнято поділяти стійкі сполуки на такі групи: предикативні, лексичні, компаративні [1].

Застосування прагматичних трансформацій у перекладі англійських політичних виступів українською мовою є важливим аспектом забезпечення ефективної комунікації між двома мовними та культурними середовищами. Прагматичні трансформації включають використання еквівалентних виразів, заміни культурно-специфічних термінів на українські аналоги, адаптацію стилю та тонового забарвлення виступу під українську аудиторію тощо.

Наприклад, у перекладі політичного виступу українською мовою, перекладач має враховувати культурні та історичні відмінності між двома країнами та адаптувати зміст виступу, щоб він був зрозумілим.

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що прагматичні трансформації – важливий стимул збереження інформації, компенсування її втрат. При перекладі суспільно-політичних тем, важливо використовувати зрозумілі лексичні форми, та зважати на історико-культурні особливості етносу на який спрямована інформація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Чабаненко Ю., 2012. – 488 с.

2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Черкаси, 2017. 890 с.

3. Белих Д. І. Особливості перекладу англійських фразеологічних одиниць у політичному дискурсі. Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства: збірник наукових праць. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 4 (1280). С. 88-92.

4. Карпенко Н.О., Полюк І.С. Лексико-стилістичні трансформації та їх особливості при перекладі текстів офіційно-ділового стилю. Молодий вчений, 2019. № 10 (74). С. 155-160.

5. Клименко І. М. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2012. Вип. 8. С. 84-90.

6. Oxford Dictionaries. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/local>

Дем'янчук Т.С.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ КНИГИ «УСПІШНІ ВИСТУПИ НА TED. РЕЦЕПТИ НАЙКРАЩИХ СПІКЕРІВ»

Переклад, або ж сама перекладацька діяльність, є однією з найбільш досліджуваних проблем сучасної лінгвістики, оскільки це не лише порівняння оригінального тексту з його відповідником, а й важливий допоміжний інструмент для сприяння взаєморозумінню між людьми, які висловлюють ідеї різними мовами.

Перекладацькими трансформаціями прийнято називати перетворення, за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу. Сам текст оригіналу при цьому «не перетворюється» у буквальному сенсі. Цей текст залишається незмінним, проте поряд з ним та на його основі створюється перекладений текст, написаний іншою мовою [4, с. 48].

Основними лексико-граматичними особливостями книги «Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів» є такі: використання термінології у сфері ораторського мистецтва, наявність власних назв, цитувань, та великої кількості складних речень. Для перекладу вказаних особливостей О. Асташовою було використано прийоми калькування, заміни, конкретизації, модуляції, транскрипції, а також об'єднання і членування речень.

Під час здійснення перекладу найбільш часто зустрічаються такі перекладацькі трансформації:

1. Лексичні трансформації, до яких відноситься транскрипція, транслітерація та калькування.

При транскрипції відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації його графічна форма (буквений склад) [2, с. 51] : «*Phoenix – the*

palm trees, the scrubby creosote, the haphazard lines of the intersecting freeways, the green swaths of golf courses and turquoise splotches of swimming pools, all submerged in a thin smog and embraced by the short, rocky ridges that weren't really big enough to be called mountains» [5, с. 399]. – «Фенікс – пальми, присмак креозоту в повітрі, вигадливі лінії перехресних швидкісних автострад, зелені галявинки гольф-кортів та бірюзові цятки басейнів – вкритий тоненькою габою смогу в оточенні маленьких скелястих пагорбів, недостатньо високих, щоб зватися горами» [1, с. 312].

Калькування – це прийом, у якому переклад лексичної одиниці відбувається шляхом заміни її частин (морфем чи слова) лексичними відповідниками у мові перекладу [7, с. 408] : «*As a leader – or as an advocate – public speaking is a key to unlocking empathy, stirring excitement, sharing knowledge and insights, and promoting a shared dream» [5, р. 11]. – «Для лідера – і для активіста – публічний виступ відіграє ключову роль у завоюванні співчуття, збудженні хвилювання, передачі думок і осянь, творенні спільних мрій» [1 с. 11].*

2. Лексико-семантичні трансформації, основними типами яких є генералізація, конкретизація та модуляція (смісловий розвиток).

За допомогою генералізації відбувається заміна одиниці оригіналу з більш вузьким значенням на одиницю з більш широким значенням [4] : «*After school, Jessica followed me home in her old white Mercury so that I could ditch my books and truck» [5, с. 145]. – Після школи Джесіка проїхалася до мого дому у старому білому «меркюрі», щоб я могла закинути підручники й відігнати машину» [1, с. 117], поняття конкретизації передбачає заміну слова чи словосполучення з більш широким предметно-логічним значенням на слово чи словосполучення з більш вузьким значенням [4] : «*Only one shoe, as my other foot was still securely encased in plaster» [5, с. 52]. – Один черевичок, друга нога надійно закута в гіпс» [1, с. 367].**

До модуляції відносяться заміни слова або словосполучення перекладацькою відповідністю [3, с. 157] : «*There was a new pain, a scalding pain in my hand that was overshadowing everything else». [5, с. 444] – «Його витіснив новий, пекучий біль у руці, у тисячу разів сильніший за решту» [1, с. 346].*

3. Граматичні трансформації поділяються на членування речень, об'єднання речень та граматичні заміни.

Членування речення – спосіб, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві чи більше предикативні структури у мові перекладу [2] : *It was seventy-five degrees in Phoenix, the sky a perfect, cloudless blue [5, с. 3]. – Столпчик термометра показував плюс двадцять чотири. Над Феніксом височіло ідеально блакитне, безхмарне небо [1, с. 6].*

При поєднанні речень синтаксична структура в оригіналі перетворюється шляхом з'єднання двох простих речень в одне складне [3] : «*She was still in Florida. She'd never gotten my massage». [5, с. 436] – «Вона досі у Флориді, так і не отримала мого повідомлення» [1, с. 339].*

У процесі перекладу заміні можуть піддаватися різноманітні граматичні одиниці – форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичних зв'язків

тощо [3] : *To my dismay, I found myself the center of attention for the rest of that week* [5, с. 65]. – **Звичайно**, до кінця тижня я залишалася у центрі уваги всієї школи [1, с. 54].

4. До лексико-граматичних трансформацій належать антонімічний та описовий переклади.

Суть антонімічного перекладу полягає у заміні значення у мові оригіналу протилежним за значенням засобом вираження у мові перекладу [2, с. 37] : «*The eighties were bearable*» [5, с. 379]. – «**Вісімдесяті взагалі жах**» [1, с. 221].

Експлікація (описовий переклад) – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця на мові оригіналу замінюється словосполученням, що експлікує її значення [3, с. 290] : «*Their eyes were different, too. Not the gold or black I had come to expect, but a deep burgundy color that was disturbing and sinister*» [5, с. 370]. – «**Очі у них також інші. Не золотаві чи чорні, як я могла б очікувати, а насиченого темно-червоного кольору, тривожні та зловісні**» [1, с. 290].

Окрім того, часто зустрічаються: перестановки, додавання та опущення.

Основними стилістичними особливостями тексту книги «Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів» є наявність метафор, повторів та епітетів.

«*They may rise together, dance together, chant together. From this shared backdrop, it is a short step to the desire to act together, to decide to embark together on a journey, a battle, a building, a celebration*» [5, р. 11]. – «**Вони разом підводяться, разом танцюють, разом співають. Лише один крок – і вони будуть пліч-о-пліч працювати, мандрувати, святкувати, боротися**» [1, с. 5].

У цьому прикладі для перекладу прийому повтору було застосовано трансформації калькування, та заміни (слово «together» замінюється на «пліч-о-пліч»).

«*More than that, we hope to persuade you to think about public speaking in a different way, a way that you will find exciting and empowering*» [5, р. 13]. – «**А це ми сподіваємося переконати вас, що ораторське мистецтво набагато цікавіше й сильніше, ніж здається на перший погляд**» [1, с. 13 – 14].

Для перекладу виділених епітетів було застосовано трансформації заміни («exciting» замінене на «цікавий»), та калькування.

«*A fire that spreads from mind to mind, screen to screen: the ignition of ideas whose time has come*» [5, с. 13]. – «**Цей вогонь поширюється від свідомості до свідомості, від екрана до екрана: вогонь ідей, час яких настав**» [1, с. 14].

Відтворюючи цей метафоричний вираз, О. Асташова застосувала прийом додавання слів «цей» та «від».

Ще один стилістичний засіб, який часто зустрічається у тексті книги – риторичні та окличні питання.

«*You're nervous, right?*» [5, р. 17] – «**Нервуєтеся, еге ж?**» [1, с. 17].

Для перекладу вищевказаного риторичного питання О. Асташова використала прийом опущення слова.

«*Maybe you'll be humiliated! Maybe your career will crater! Maybe the idea you believe stay buried forever!*» [5, р. 17]. – «**А раптом, вас принизять?! Це ж може знищити вашу кар'єру! Або поховати ідею усього вашого життя!**» [1, с. 17].

При перекладі вищевказаних окличних речень, було застосовано такі прийоми як: заміна слів та перестановки.

Отже, вдале використання в українських перекладах різних видів трансформацій дозволило досягти максимальної тотожності з англomовним текстом оригіналу та зберегти його жанрово-стилістичні особливості. Застосовані трансформації допомогли адаптувати англomовні публічні виступи до національно-культурних і мовних особливостей українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів / пер. з англ. О. Асташова. 2-ге вид. Київ: Наш формат, 2017. 256 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
3. Карпенко Н. О., Полюк І. С. Лексико-стилістичні трансформації та їх особливості при перекладі текстів офіційно-ділового стилю (двосторонні угоди між Францією та Україною). Молодий вчений. 2019. № 5(74). С. 155 – 160.
4. Рушиць В. С., Дячук Н. В. Лексичні трансформації у художньому перекладі. MODERN SCIENCE, PRACTICE, SOCIETY. 2020. С. 407 – 409.
5. Anderson C. TED TALKS. The Official TED Guide to Public Speaking. London: Nicolas Brealey Publishing, 2016. 269 p.

Скоропад Д. І.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

НОВА ЛЕКСИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

На сучасному етапі розвитку англійська мова розглядається як еволюційно-адаптивна система, що змінюється під впливом культурних, технологічних та соціальних факторів. Дослідження інноваційної лексики демонструє відповідність мінливості суспільства та світу, надаючи інструменти для опису, аналізу та розуміння нових ідей, концепцій та реалій.

Аналіз механізмів словотворення, таких як словоскладання, афіксація, запозичення та скорочення демонструє як мова адаптується та реагує на нові соціальні, культурні та технологічні реалії: за допомогою таких словотвірних способів як, зокрема, словоскладання та афіксація утворюються нові слова й поняття; запозичення з інших мов демонструє процес глобалізації, що реалізується через політичні, економічні, соціальні та культурні контакти між різними країнами; скорочення, як словотвірний спосіб утворення нових лексичних одиниць у вигляді усічень, аббревіації, акронімії, у свою чергу, спрощує процес комунікації, забезпечуючи ефективність та оптимізацію мовленнєвого процесу.

Основний напрямок дослідження сучасних інноваційних процесів в лексичній системі англійської мови спрямовується на аналіз структурних і прагматичних характеристик нової лексики. Так, наприклад, основні події та

суспільні тенденції за період у останні 5 років вплинули на появу нових лексем та фразеологічних одиниць в сучасній англійській мові.

Одним з найважливіших соціальних явищ, які вплинули на формування нової лексики в англійській мові, вважається глобальна пандемія COVID-19. У цьому контексті, виникнення нових лексичних одиниць є прямим відображенням адаптації суспільства до нових умов існування.

Проведений аналіз впливу різних культурних та соціальних тенденцій на появу та функціонування нової лексики демонструє, як нові лексеми допомагають виразити запозичені або новостворені концепції та ідеї. Інноваційні лексичні одиниці позначають та описують набутий суспільством досвід, а також сприяють глибшому розумінню людини та світу.

Іншим фактором є вплив на появу та функціонування нової лексики соціальних конфліктів, на які суспільство останнім часом фокусує увагу, наприклад, булінг, права та свободи людини, проблеми, пов'язані з тероризмом, війною, зокрема, повномасштабним вторгненням РФ на територію України. Суспільні, політичні явища порушують проблему відображення в нових лексичних одиницях нового досвіду. Нові слова, такі як, наприклад, *ghosting* – “ігнорування людини в інтернеті” та *cancel culture* – “культура скасування”, вживаються у позначенні нових форм взаємодії в суспільстві.

Політична ситуація в Сполучених Штатах та вихід Великої Британії з ЄС пов'язуються з появою та широким використанням в англійській мові лексем *Brexit* та *Trumpism*, що унаочнюють не тільки зміни в житті країн, пов'язані з політичними процесами, але й показують, як мова використовується для створення нових концепцій, визначення ідентичності та формування політичного дискурсу. У цьому контексті дослідження Пола Бейкера, пов'язані з аналізом ролі мови в процесах формування політичного дискурсу, демонструють, що мова є не простим засобом передачі інформації, але й активно формує наші ідеї та переконання. Таким чином, лексичні інновації, що виникають в суспільному дискурсі, можуть відігравати важливу роль з точки зору їх прагматичного впливу на суспільство [1].

Розвиток соціальних мереж та технологій також спричинили широке використання лексичних одиниць, що позначають нові форми та канали спілкування, зокрема, нові одиниці лексичного рівня мовної системи, що описують технології, їх функції та вплив на людське життя – *artificial intelligence*, *selfie*, *streaming* тощо.

Дослідження показало, що важливу роль у розвитку англійської лексики відіграють екологічні зміни, глобальне потепління та розвиток відновлюваних джерел енергетики. Екологічна свідомість зростає в усьому світі, а це, у свою чергу, суттєво впливає на розвиток та зміну мови. У контексті мовного використання ці нові лексеми вживаються не тільки для опису світу навколо нас, але й для формування та вираження цінностей, уявлень та сприйняття. Зростання екологічної лексики відображає не тільки визнання серйозності екологічних проблем, але й колективну спробу щось змінити на краще.

Відтак, дослідження прагматичних характеристик нової лексики в англійській мові виявило, як слова використовуються в практичних контекстах та як вони впливають на сприйняття змін у суспільстві. Особливо важливим є контекст використання лексичних інновацій, оскільки кожна лексична інновація має свою особливість функціонування, що, у свою чергу, впливає на їх сприйняття та інтерпретацію. Нові лексичні одиниці використовуються та інтерпретуються по-різному в різних соціальних групах, відображаючи, таким чином, їх унікальні соціальні контексти та перспективи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. https://www.researchgate.net/publication/341322810_Critical_Discourse_Analysis (дата звернення 18.04.23.)

**Мелешкіна К.С., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет ім. Івана Франка**

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ (НА МАТЕРІАЛІ ТРИЛОГІЇ СЮЗАННИ КОЛЛІНЗ «ГОЛОДНІ ІГРИ»)

Художній переклад – це процес передачі літературного тексту з однієї мови на іншу з метою збереження і передачі авторської ідеї, стилю та емоційного впливу на читача. Основне завдання художнього перекладу - збереження художньої цінності оригіналу, збереження його художньої концепції і стилю, а також емоційної складової твору. [2].

У процесі художнього перекладу перекладач повинен бути знайомий зі структурою мови, на яку перекладається, та з культурним контекстом обох мов. Перекладач повинен мати не лише знання мови, але й бути знайомим з літературою, мистецтвом та історією культури країн, мова яких перекладається. [2].

Художні переклади можуть бути або дослівно точними (лінгвістичний підхід), але художньо неповноцінними, або художньо повноцінними (літературознавчий підхід), але далекими від оригіналу (вільний переклад), тому до цього виду перекладу намагаються підходити з середньою між зазначеними вище позиції.

Перекладацька трансформація (ПТ) - це якісне міжмовне перетворення, яке полягає у зміні семантичних або формальних компонентів вихідної мови для передання інформації мовою перекладу [1].

Метою даного дослідження є аналіз лексико-граматичних трансформацій у перекладі з англійської мови на українську на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри».

Під час перекладу роману «Голодні ігри» було використано різноманітні перекладацькі трансформації, щоб досягти цілісного перекладу. Оригінальна версія була написана від першої особи в теперішньому часі, але для українських читачів було вирішено використовувати минулий час, щоб зробити переклад більш зрозумілим і приємним для читання.

Один з прикладів перекладацької трансформації полягає у заміні граматичного часу. Наприклад, в оригінальному романі було написано «*I hear my mother's words, words I don't want to remember*» (*Я чую слова моєї матері, слова, які я не хочу пам'ятати*) [4]. У перекладі це речення було змінено на "Я почув материні слова, слова, яких я не хотів згадувати", де граматичний час було замінено на минулий, щоб зробити переклад зрозумілішим для українських читачів.

У дослідженні було акцентовано увагу на важливості збереження граматичної структури оригінального тексту під час перекладу. Було показано, що правильне використання лексико-граматичних трансформацій дозволяє зберегти максимально можливу кількість граматичних структур оригінального тексту у перекладі, що сприяє збереженню точності та вірності перекладу.

Таким чином, вивчення лексико-граматичних трансформацій є важливим елементом процесу перекладу, що дозволяє досягати якісного та точного перекладу тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18.
2. Анохіна Т. О. Корпусний лакунікон англомовної та україномовної картин світу : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2018. 588 с.
3. Коллінз С., Голодні ігри, 2010. 118 с. URL : <https://bit.ly/3qjVGx4> (дата звернення: 15.03.2020).
4. Collins S., *The Hunger Games*. London : Scholastic Ltd, 2008. 458 p.

Слюсар Д. М.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ ЛІНГВІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРИЛОГІЇ «ДИВЕРГЕНТ»

Фільм «Дивергент» є одним з найуспішніших екранізованих адаптацій популярної трилогії. Режисер та сценаристи вдало передали унікальний світ, створений Веронікою Рот, та використали специфічні лінгвістичні особливості для підкреслення його атмосфери та глибини. Для трилогії «Дивергент» є характерним:

1) використання специфічної термінології: однією з головних лінгвістичних особливостей трилогії «Дивергент» є введення спеціальної термінології, яка характеризує світ, в якому діють герої. Авторка використовує терміни, такі як «Дивергент», «Фракції», «Самоідентифікація» та інші, щоб надати світові книжок унікальну атмосферу та розкрити головну концепцію ідеології [1, с. 103].

Цитати є потужними засобами, які можуть підкреслити ключові ідеї та моменти трилогії. Наприклад, одна з найвідоміших цитат з фільму «Дивергент» звучить так: «Я не вписуюся в одну фракцію, тому що я вписуюся в усі. Я –

дивергент.” (“I don't fit into one faction, that's because I fit into all of them. I'm divergent”) Ця цитата підкреслює ключову концепцію трилогії про унікальність головної героїні і її здатність перебувати в різних фракціях.

Також можна додати інші цитати, які акцентують увагу на ідеології трилогії і основних темах, наприклад:

“Коли ми розгублені і знаходимо себе, ми знаходимо таких самих, які допомагають нам знайти себе” (“When we're pushed beyond our limits, we can tap into our greatest strengths”) – ця цитата підкреслює силу самоідентифікації та здатність перебороти внутрішні бар'єри.

“Ти не можеш контролювати людей, які відмовляються бути контрольованими” (“You can't control someone who isn't afraid”) – ця цитата висвітлює тему відстоювання своєї незалежності та свободи від системи фракцій.

2) використанні символіки та метафор у фільмі «Дивергент»: у фільмі «Дивергент» символіка підрозділів-фракцій грає важливу роль у побудові світу і підкресленні головної теми – самовизначення та пошуку власної ідентичності. У вигаданому майбутньому Чикаго суспільство розділене на п'ять фракцій: Безстрашних, Розумних, Відвертих, Миролюбних і Бездомних.

Кожна фракція символізує конкретну особистісну рису та моральну цінність. Наприклад, Безстрашні ставлять на перше місце відвагу та відчуття безстрашні, Розумні – знання та інтелект, Відверті – чесність та правдивість, Миролюбні – мир та спокій, Бездомні – творчість та неконтрольований розвиток.

Крім того, символіка фракцій створює конфлікт у фільмі, оскільки головна героїня виявляє різні риси з кількох фракцій. Це розкриває складність людської природи і підкреслює важливість прийняття самого себе з усіма своїми перевагами і недоліками.

Загалом, символіка фракцій у фільмі «Дивергент» також підкреслює ідею різноманітності та важливості прийняття індивідуальності. Всі персонажі виявляються різними по своїх особливостях і здібностях, але суспільство намагається підкорити їх уніфікації та контролю.

Символіка фракцій також допомагає нам усвідомити, що жодна фракція не є ідеальною або повна. Важливо зрозуміти, що немає одного “правильного” шляху чи відповіді на запитання про те, хто ми є. Кожен має можливість самостійно вибрати свій шлях і сформулювати свою ідентичність.

Отже, символіка фракцій у фільмі “Дивергент” глибоко проникає в сюжет та повідомляє нам, що справжня сила полягає у прийнятті різноманітності, самовизначенні та відмові від соціальних норм. Вона надихає глядачів роздумувати над власною ідентичністю та пошуку свободи вибору у світі.

3) стиль монтажу та використання музики у фільмі: ритмічний монтаж та підбір музичного супроводу відтворюють емоційний стан персонажів і підсилюють драматичні моменти фільму.

У фільмі «Дивергент» використання швидкого монтажу та різких переходів між кадрами додає енергії та активності до сцен. Це особливо помітно в екшн-сценах, де перемикання між різними кутами зйомки та швидкі рухи камери створюють

відчуття швидкості та напруження. Такий стиль монтажу відображає боротьбу та нестабільність головної героїні та підсилює емоційну напругу в сюжеті.

Музичний супровід у фільмі «Дивергент» також виконує важливу роль у створенні настрою та підсиленні динаміки сцен. Використання певних жанрів музики може надавати окремим фрагментам фільму своєрідний стиль або асоціації з певними настроями.

Ритмічний монтаж та підбір музики у фільмі «Дивергент» додають динаміки та напруги до сюжету, роблячи його більш захоплюючим та емоційним. Ці елементи допомагають глядачеві глибше зануритись у світ фільму, відчутти емоції персонажів та сприйняти напруження, з яким вони зіткнуться.

Отже, аналіз лінгвістичних особливостей фільму «Дивергент» розкриває широкий спектр мовних засобів, стилістичних прийомів та особливостей діалогів, які режисер та сценаристи використали для побудови світу фільму та поглиблення сприйняття глядачами. Цей аналіз допомагає краще розуміти та оцінювати художню цінність фільму «Дивергент» і стимулює подальші дослідження в галузі кінематографії, літературознавства та лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Artikel, M. (2017). Linguistic Choices in Dystopian Literature: A Study of Veronica Roth's "Divergent" Trilogy. *Journal of Young Investigators*, 35(5).
2. Roth, V. (2013). *Allegiant*. Katherine Tegen Books.
3. Yang, H. (2018). The Language of Dystopian Fiction: A Stylistic Study of Veronica Roth's Divergent Trilogy. *Journal of English Language Teaching and Linguistics*, 3(1), 1-12.

Супрунчук А.О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІДТВОРЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ

Проблема якісного перекладу є питанням, яке цікавить як професійних перекладачів, так викладачів та студентів-філологів. Якісний переклад неможливий без ґрунтовних знань, вмінь та навичок перекладача. Художні твори передають основи сприйняття світу через естетичні потреби автора і читача. Саме тому, питання еквівалентності та адекватності отриманого перекладу є основним в перекладознавчій науці.

В англійській мові присутні сталі граматичні конструкції. Особливістю таких конструкцій є те, що в українській мові немає відповідних еквівалентів. Щоб перекласти такі конструкції перекладач використовує різноманітні трансформації. Важливим є те, що такі конструкції мають передавати емоційну та змістовну складову мови оригіналу. Розглянемо застосування трансформацій на прикладі: «*Alice had no idea what Latitude was, or Longitude either, but thought they were nice grand words to say*» [3] – «*Аліса уявлення не мала, що таке «широта» й «довгота», але ці поважно-вчені слова неабияк тішили її вуха*» [2]. У даному реченні інфінітивну конструкцію *they were nice grand words to say* не

вдається перекласти дослівно, тому застосовується трансформація при якій абсолютно нейтральне слово *to say*, яке не містить жодного емоційного забарвлення, було заміщене на словосполучення *тішили її вухо*, що, навпаки, є забарвленим [1].

Для того, щоб мова набула образності та яскравості, перекладач вдається до застосування фразеологізмів, адже саме фразеологізми містять в собі різноманіття експресивно-стилістичних відтінків. Основною метою перекладача є відобразити смисл фразеологічної одиниці і донести його до читача. Іноді перекладач має справу з фразеологізмами. Які мають невиражену образність, у такому випадку він має передати цю образність при перекладі.

Якщо розглядати лексичний рівень, то тут ми теж можемо спостерігати різноманітні модифікації. Наприклад, «*There are no mice in the air, I'm afraid, but you might catch a bat, and that's very like a mouse, you know. But do cats eat bats, I wonder?*» [3] – «*Миши так глибоко, боюся, не водяться, але кроти – близькі мишачі родичі, тут, мабуть, є. От лише... чи їдять коти кротів?*» [2]. Ми можемо спостерігати, що перекладач при перекладі англійського іменника *bat*, застосовує українське слово *кріт*, адже для україномовного читача є незвичним, що коти харчуються кажанами, і такі трансформації є більш сприйнятними для читача.

Зауважимо, що викликати певний стилістичний ефект може будь-яка девіація від норми адже в англійській мові існує фіксований порядок слів у реченні. Наприклад, «*In another moment down went Alice after it, never once considering how in the world she was to get out again*» [3] («*Аліса з розгону пірнула слідом за Кроликом, навіть не подумавши, як буде звідти вибиратися*» [2]) У цьому прикладі ми бачимо інверсію. При інверсії обставина виноситься наперед і увага акцентується на часі виконання дії.

Варто зауважити, що історичні факти, назви предметів матеріальної культури, державні інститути, імена фольклорних та національних героїв і т.п. які притаманні певним націям у перекладі найпоширенішим є переклад, який включає заміну реалій та неологізми, контекстуальний та дотичний переклад. Тому назву факелоподібної квітки у прикладі «*a red-hot poker will burn you if you hold it too long*» [3] («*коли довго тримати розжарену кочергу, то вона попече долоні*» [2]) перекладач мав замінити відмінною лексемою, яка має однакову конотацію і семантику і спонукає до подібних асоціацій, що й у англійському оригіналі. Тому, у прикладі лексему *розжарена кочерга* було використано замість назви рослини *книфофія*. Незважаючи на те, що їх денотативне значення повністю відрізняється, у них є спільна риса те, що може обпекти, а тому заміна є абсолютно вдалою.

Художній переклад є відмінним від усіх функціонально-стильових перекладів. Процес художнього перекладу потребує творчого підходу від перекладача і передбачає ґрунтовні знання з лексичної і граматичної структури англійської мови і фонові знання з історії та культури етносів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кучер З. Проблема використання перекладацьких трансформацій у процесі перекладу художнього тексту. LANGUAGE: Codification, Competence, Communication. 2019. № 1. С. 40-49. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/2139>.
2. Керол Л. Алісині пригоди у Дивокраї. Аліса в Задзеркаллі [Електронний ресурс] / Л. Керрол.
3. Carrol L. Alice's Adventures in Wonderland [Electronic Resource] / L. Carrol.

Приходько А.С.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПРИЙОМИ ПЕРЕДАЧІ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВИХ СЛЕНГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ

У сучасній науковій лінгвістичній літературі можна знайти кілька визначень сленгу, які варіюються в залежності від конкретних виявів цих лексичних одиниць у повсякденному мовленні :

1) Сленг представляє собою нелітературну лексику, тобто слова і словосполучення, що виходять за межі літературної мови згідно з вимогами сучасної літературної норми.

2) Сленг є лексикою, яка виникає і використовується переважно в усному мовленні.

3) Сленг є лексикою з вираженим емоційним відтінком

4) Сленг характеризується яскраво вираженим фамільярним забарвленням більшості слів і словосполучень. Ця властивість сленгу обмежує стилістичні межі його вживання.

5) Фамільярне емоційне забарвлення багатьох слів і виразів у сленгу має велике різноманіття відтінків, таких як жартівливе, іронічне, глузливе, зневажливе, презирливе, брутальне, вульгарне тощо.

6) Сленг включає лексичні одиниці, які використовуються людьми для ідентифікації з певними соціальними та професійними групами.[2]

Отже, сленг - це широке поняття, що використовується з різних причин і мотивів. Використання та створення сленгу у мовленні спонукається наступними чинниками:

1. Невдоволенням традиційними словами та виразами, що може призводити до бажання використовувати нові, більш оригінальні та нестандартні вислови.

2. Зіткнення із новими обставинами, для яких відповідний словниковий запас є обмеженим. У таких ситуаціях виникає потреба у створенні нових слів та виразів, які краще б відображали нову реальність.

3. Прагненням вразити суспільство, використовуючи особливий мовний стиль, що дозволяє виділитися серед інших і викликати реакцію аудиторії.

4. Бажанням досягти "істинного, неподібного" спілкування, де використовуються внутрішні терміни та жаргон певних груп людей, що робить комунікацію більш зближеною та виключною для цих осіб.

5. Бажанням досягти повного комічного ефекту, використовуючи нестандартні та неочікувані вирази, що робить комунікацію більш живою та забавною.

6. Бажанням створити певний стилістичний ефект за допомоги яскравості та експресивності сленгу. Використання специфічних слів та виразів може додати особливий колорит до мовлення та підкреслити певний настрій або стиль. [2]

На сучасному етапі формування нових сленгових виразів знаходяться під впливом декількох ключових чинників. По-перше, внутрішньо-лінгвістичні закони, що визначають розвиток лексичного складу мови, сприяють цьому процесу. По-друге, вплив позамовних факторів, зокрема активна фаза російсько-української війни, також має важливе значення.

Основні фактори, які впливають на формування нових сленгових виразів на сучасному етапі, можна узагальнити наступним чином:

1. Звільнення ЗМІ та соціальних мереж від цензури, їхня ідеологічна нерегламентованість та відкритість. Це дає можливість більшій кількості людей висловлювати свої думки та погляди, що сприяє виникненню нових лексичних виразів.

2. Журналісти вільно експериментують з новими експресивними засобами вираження, намагаючись відступити від стандартного мовного вжитку та кліше. Це спонукає до створення нових сленгових виразів, які відповідають змінюваній мовній практиці.

3. По-третє, з посиленням уваги до української національної мови внаслідок проголошення державності, автори звертаються до питомих джерел української мови. Це означає, що вони активно користуються українським лексичним матеріалом для створення нових сленгових виразів.[3]

Одне з найважчих завдань під час перекладу сленгових виразів, як з іноземної мови на мову перекладу, так і навпаки, полягає у тому, що сленг є живим шаром лексики, і жоден словник не може встигнути за його постійним розвитком. Крім того, багато сленгових виразів мають недовготривалу популярність і швидко виходять з ужитку, тому їх просто не встигають зареєструвати в словниках. Таким чином, найбільша складність при роботі зі сленгом полягає у знаходженні сучасних еквівалентів.

На сьогоднішній день українська мова збагачується військовою жаргонною лексикою, яка передусім потребує перекладу англійською мовою.

Таблиця 1

Новітні сленгізми-неологізми як мовне віддзеркалення війни

Оригінал	Переклад
<i>Кіборги</i>	Cyborgs
<i>Тікток-війська</i>	TikTok army
<i>Рашизм</i>	Rashizm
<i>Рашисти</i>	Rashists

<i>Орки</i>	Orcs
<i>Забайрактарити</i>	to bayraktar something
<i>Рускій военний корабль</i>	Russian warship
<i>Затридні</i>	Inthreedays
<i>Приліт</i>	Arrival
<i>Валять Шольца</i>	to play Scholz
<i>Заукраїнити</i>	Ukrained
<i>Ленд-Ліз</i>	Lend-Lease

У нашій виробничій діяльності найбільш поширеною трансформацією в перекладі є транслітерація. Логічно, що цей вид лексичної перекладацької трансформації переважає, оскільки під час роботи зі сленгізмами (неологізмами) перекладач старається передати читачу або слухачу суть, яку автор вихідного тексту заклав у нього. Це часто призводить до того, що сленгові вирази та їх переклад, з першого погляду, не мають очевидного зв'язку. Але між ними завжди існує логічна взаємодія.

При перекладі новоутворень на іноземну мову важливо враховувати соціокультурний та історичний контекст народу, з якого походить мова перекладу. Переклад новоутворень ускладнюється тим, що вони не мають відповідників у словниках. Для точного перекладу потрібно розібрати структуру слова та знайти відповідну еквівалентну форму в мові перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вороніна В. О. Американський молодіжний сленг. Мови та літератури у полікультурному суспільстві : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. Ю. Г. Федорової. Маріуполь : МДУ, 2017. С. 17.
2. Личук М., Навальна М., Молоткіна Ю. Динаміка запозичень в українській мові початку ХХІ століття: [монографія] ; Київ : Видавництво Ямчинський О.В., 2021. 228 с.
3. Шовкопляс Ю. О. Сфери походження сленгової метафори в американському варіанті англійської мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія : збірн. наук. праць. 2021. Вип. 47. Т. 2. С. 157–160.